

Vilniaus universitetas
TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ
INSTITUTAS

TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR DIPLOMATIJOS
MAGISTRO PROGRAMA

IZABELĖ LUKAUSKAITĖ
II kurso studentė

LIETUVOS PRIVERSTINĖ DIPLOMATIJA BALTARUSIJAI 2020 – 2022 m.

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovas: dr. M. Antonovič

Vilnius, 2022

Magistro darbo vadovo išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....

.....

(data) (v., pavardė) (parašas)

Magistro darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....

(data) (Gynimo komisijos sekretoriaus/ės parašas)

Magistro darbo recenzentas/ė: .....

(v., pavardė)

Magistro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

Komisijos pirmininkas/ė: Komisijos nariai:

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Lukauskaitė I. Lietuvos priverstinė diplomatija Baltarusijai 2020 – 2022 m.: Tarptautinių santykių ir diplomatijos specialybės, magistro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovas M. Antonovič. – V., 2022. – 70p.

Reikšminiai žodžiai: priverstinė diplomatija, priverstinės diplomatijos strategija, užsienio politikos strategija, migracijos krizė, dvišaliai santykiai, tarptautinis įsitraukimas, daugiašalė diplomatija.

Šiame darbe nagrinėjama Lietuvos priverstinės diplomatijos strategijos taikymas Baltarusijai po 2020 m. rugpjūčio mėnesį įvykusių nesąžiningų Baltarusijos prezidento rinkimų ir masinių protestų. Lietuva taip pat atsisakė pripažinti kaimyninės valstybės vadovą. Po to sekė diplomatinė įtampa, priverstinis orlaivio nutupdymas bei pasienio migrantų krizė. Išbalansuoti dvišaliai santykiai ir bandymas laikytis koalicinės priverstinės diplomatijos strategijos ne tik izoliavo Baltarusiją nuo Vakarų, tačiau ir sukūrė palankią terpę Rusijos galios plėtrai regione. Taip remiantis priverstinės diplomatijos „sėkmės“ sąlygomis, norima pateikti aiškinimą, kaip ir kodėl, nepaisant naudojamų ekonominių, diplomatinių ir kitų prievartos darymo priemonių, Lietuvos formuojama grėsmė nebuvo pakankamai efektyvi.

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas magistro darbas *Lietuvos priverstinė diplomatija Baltarusijai 2020 – 2022 m. yra:*

1. Atliktas mano pačios ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose;
2. Nebuvo naudotas kitame Institute/Universitete Lietuvoje ir užsienyje;
3. Nenaudoja šaltinių, kurie nėra nurodyti darbe, ir pateikia visą panaudotos literatūros sąrašą.

Vardas, pavardė
Izabelė Lukauskaitė

(parašas)

TURINYS

ĮVADAS.....	6
1. Priverstinės diplomatijos samprata ir idėja.....	12
1.1. Priverstinės diplomatijos teorinė koncepcija.....	12
1.2. Priverstinės diplomatijos principai ir sąlygos.....	15
1.3. Priverstinės diplomatijos sėkmės sąlygos.....	18
1.3.1. Konteksto ir patikimumo svarba.....	20
1.3.2. Diplomatinės derybos.....	21
1.3.3. Ribotos karinės jėgos naudojimas.....	23
1.3.4. Koalicinė priverstinė diplomatija.....	25
1.4. Teorijos apibendrinimas.....	27
2. METODOLOGIJA.....	30
2.1. Tyrimo organizavimas.....	30
2.2. Tyrimo metodas.....	31
3. ATVEJO ANALIZĖ.....	34
3.1. Pirmoji sąlyga.....	34
3.1.1. Konteksto analizė ir oponento pažinimas.....	34
3.1.2. Tikslus priešininko grėsmės ir potencialaus elgesio pokyčio apskaičiavimas.....	41
3.1.3. Sąlygos apibendrinimas.....	44
3.2. Antroji sąlyga.....	45
3.2.1. Tarptautinė parama ir daugiašališkumas.....	45
3.2.2. Koalicinės priverstinės diplomatijos taikymas.....	47
3.2.3. Sąlygos apibendrinimas.....	51
3.3. Trečioji sąlyga.....	52
3.3.1. Sprendimų ir teikiamų sąlygų aiškumas.....	52
3.3.2. Sąlygos apibendrinimas.....	57
IŠVADOS.....	59
ŠALTINIŲ IR LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	61
SUMMARY.....	69

ĮVADAS

Problema ir jos aktualumas

Ilgamečiai Lietuvos dvišaliai santykiai su Baltarusija buvo kintantys, pagrįsti „pragmatiškai selektyviu“ bendradarbiavimu. Dvišalių santykių pokytį lemiančiu veiksniu tapo 2020 m. rugpjūčio 9 dieną Baltarusijoje įvykę nesąžiningi prezidento rinkimai. Vykdamas rinkimų rezultatų klastojimą, buvo išrinktas ilgametis šalies vadovas A. Lukašenka. To padarinys, visuomenė nesutiko pripažinti pergalės ir pradėjo protestus. Lietuva taip pat atsisakė pripažinti kaimyninės valstybės vadovą. Baltarusija naudojo provokacinius veiksmus ir taip sukūrė ne tik diplomatinę įtampą, tačiau įvykdė ir priverstinį orlaivio nutupdymą bei iniciavo pasienio migrantų krizę. Iki tol turėti minimalūs politiniai ryšiai, daugiausia buvo pagrįsti ekonominiais interesais. O prasidėjus politinei krizei, pastarieji tapo ne tik įtempti, bet ir be aiškios užsienio politikos strategijos. Išbalansuoti dvišaliai santykiai ir bandymas laikytis koalicinės priverstinės diplomatijos strategijos ne tik izoliavo Baltarusiją nuo Vakarų, tačiau ir sukūrė palankią terpę Rusijos galios plėtrai regione. Kitaip tariant, Baltarusijos totalitarinis režimas palaipsniui stiprėjo, nors ir buvo bandoma imituoti pokyčius valstybės viduje dėl visuomenės kontrolės išlaikymo. To rezultatas - Europos saugumą destabilizuojanti Baltarusija, kelianti grėsmę dėl totalitarinio režimo įsigalėjimo.

Buvo galima pastebėti, kad neskaidrių Baltarusijos rinkimų metu sužlugo socialinis susitarimas („simbolinė demokratija“). To pasėkoje, Baltarusijos valdžią ištiko pasitikėjimo ir teisėtumo krizė. Atsirado politinės ir socialinės aplinkos įtampa. Rusijos įtakos sferoje esanti Baltarusija, naudojosi karine, ekonomine ir politine parama, taip sukurdamą vis didesnę priklausomybę.¹ Tai rodo, kad erdvė politiniams ar geopolitiniams manevrams tapo labai ribota. Galima manyti, kad Rusija tapo viena iš Baltarusijos alternatyvų, esant ribojančioms Lietuvos, Europos Sąjungos bei JAV sankcijoms. O socialinis nestabilumas (įtampa visuomenėje) Baltarusijoje atskleidė, kad pastarajai yra reikalingas mobilizavimas bei savigynos priemonių suteikimas. Vienintelė galimybė demokratinėms valstybėms pakeisti saugumo padėtį regione tapo bandymai užmegzti dialogą su „tyliąja visuomene“ arba opozicija.

Galiausiai, suprantama, kad Baltarusijos vykdomi hibridinio karo išpuoliai buvo siejami su tiesioginiais įvykiais, nukreiptais į Lietuvos ir Rytų Europos saugumo pažeidimą. Tarp Lietuvos ir Baltarusijos susikūrė trapus *status quo*, kai nė viena pusė neturėjo pakankamai galios primesti savo

---

¹ Virgilijus Pugačiauskas, “Military Cooperation between Russia and Belarus: Theoretical and Practical Perspectives.” *Lithuanian Annual Strategic Review*, (2019), 231 - 233.

valią.² Kaip galimą strategiją, šiuo atveju, Lietuva pasirinko tarptautinę areną ir kartu su Europos Sąjunga bei JAV, reaguodama į Baltarusijos režimo žiaurumą ir hibridinius išpuolius bei „migrantų naudojimą politiniais“ tikslais, išplėtė sankcijų paketą ir pasmerkė priešininką.³ Taip atsižvelgiant į Lietuvos, ES ir JAV vykdomą pasyvią priverstinę diplomatiją (angl. *coercive diplomacy*) galima daryti prielaidą, kad ryžto stoka padėjo išlaikyti Baltarusijos režimo tęstinumą. Buvo tikimasi, kad bet kokie intensyvesni procesai su ES gali sukelti Rusijos „susierzinimą“ dėl jos užsienio politikos tikslų sklaidos į Nepriklausomų valstybių sandraugą. O kadangi koalicinės priverstinės diplomatijos sąlygos sėkmė priklausė nuo bendro požiūrio, vertybių ir intereso, suprantama, kad Lietuvos, ES ir JAV motyvacijos asimetrija tapo grėsmės nepatikimumo šaltiniu oponentams. D. Jakniūnaitės teigimu: „*Jeigu sankcijų tikslas yra režimo pokytis, bus labai sudėtinga tą tikslą pasiekti<...> Man atrodo, kad didžiausia Lietuvos bėda yra ta, kad ji nori atrodyti palaikanti, bet jeigu iš tiesų nori telkti, negali kalbėti taip kategoriškai. <..> Norime telkti, bet mūsų retorika kartais pati mums trukdo*“.⁴ Remiantis tuo, galima iškelti klausimą, kaip esant ribotam geopolitiniam manevrui Baltarusijos klausimu, Lietuva turėjo vykdyti sėkmingą koalicinę priverstinę diplomatiją su Baltarusija?

Tyrimų apžvalga

Šiame darbe daugiausiai bus naudojama monografijos ir moksliniais straipsniai, siekiant apžvelgti priverstinės diplomatijos teorinę koncepciją bei Baltarusijos ir Lietuvos politinio konflikto kontekstą, sisteminius veiksnius. Pastebėta, kad priverstinės diplomatijos literatūra yra gana chaotiška ir neturinti aiškaus konceptualumo. To pasėkoje, didžioji dalis literatūros bei šaltinių yra užsienio mokslininkų darbai dėl autorių pateikiamų skirtingų „sėkmės“ sąlygų ir strategijos priemonių.

Lietuvos ir Baltarusijos dvišalių santykių raidą G. Jasutis analitiniame straipsnyje „Baltarusijos ir Rusijos karinės Sąjungos patvarumas ir dinamikos scenarijai“ rašo, kad Lietuva susiduria su vertybine dilema – spaudimas dabartiniam režimui papildomai skatina Baltarusijos slinktį į Rusijos Federacijos

---

² Laurynas Jonavičius, „Baltarusijos tendencijos 2021/1: sauisis -balandis. Ketvirtinė analitinė apžvalga“, *Eastern Europe Studies Centre*, žiūrėta, 2021 m. lapkričio 10 d., https://www.eesc.lt/wp-content/uploads/2020/05/v04_Baltarusijos-tendencijos_A4_LT.pdf.

³ „Baltarusija: ES išplėtė sankcijų taikymo sritį siekdama kovoti su hibridiniais išpuoliais ir naudojimusi migrantais kaip priemone“. Europos Vadovų Taryba, Europos Sąjungos Taryba, 2-3, žiūrėta 2021 m. gruodžio 20 d., <https://www.consilium.europa.eu/lt/press/press-releases/2021/11/15/belarus-eu-broadens-scope-for-sanctions-to-tackle-hybrid-attacks-and-instrumentalisation-of-migrants/>.

⁴ „Baltarusijos klausimų santrauka. Geopolitika“, (Vilnius: *Eastern Europe Studies Centre*, 2020 Lapkričio 28 d.), žiūrėta 2022 sausio 7 d., <https://www.eesc.lt/2020/11/28/baltarusijos-klausymu-santrauka-geopolitika/>.

zoną, o politikos koregavimas ir nuolaidžiavimas nurodytų dabartinio režimo pripažinimą.⁵ T. Janeliūnas papildoma, Lietuvos ir Baltarusijos santykius vertina kaip *dviejų greičių (double-track policy)*. Nurodo, kad Aleksandro Lukašenkos režimas yra dažnai kritikuojamas, aktyviai remiama Baltarusijos opozicija, tačiau tuo pačiu siekiama išlaikyti gerus ekonominius santykius ir jų nekomplikuoti dėl Lietuvos verslo vystymo. Papildoma, kad tai rezultatas dviejų politiškai ir vertybiškai skirtingų pozicijų. Taip pat naujausias politinės krizės tarp Lietuvos ir Baltarusijos konteksto įžvalgas pateikia ir L. Jonavičius. Išskiria represinių priemonių taikymo grėsmę visuomenei, ekonominės, politinės bei karinės partnerystės su Rusija iššūkį regionui.

Negana to, analizuojama ir kontekstinių veiksnių svarba. Lietuvai nepripažinus A. Lukašenkos teisėtu Baltarusijos prezidentu rinkimuose, kartu pasmerkė ir Baltarusijos represijas prieš NVO, opozicijos veiklos ribojimą bei suvaržytą spaudą.⁶ Kaip atsakas į žmonių teisių pažeidimus ir teisėtumo nepaisymą buvo įvestos Vakarų ribojamosios sankcijos. Nurodoma, kad Europos Vadovų Taryba reikalavo nedelsiant paleisti politinius kalinius ir neteisėtai sulaikytus žurnalistus, nutraukti smurtą ir represijas bei surengti laisvus prezidento rinkimus. Prezidento nepripažinimas, įgalina Europos valstybių siekį, priversti režimą pakeisti savo elgesį. Vis dėlto, net visiškai spaudimas palieka režimui manipuliavimo galimybę, pvz., imtis „įkaitų prekybos“ politikos, paleisti politinius kalinius. Baltarusija tai pateikia kaip galimybę judėti susitarimo link ir sukuria spaudimą pamiršti kitus tikslus. Toliau analitinėse publikacijose apžvelgiama Rusijos ir Baltarusijos karinės integracijos lygis ir formuojamas aljanso potencialas.⁷

Kita vertus, kai kurie mokslininkai, kaip Kenneth A. Schultz mano, kad priverstinė diplomatija reiškia arba karinės jėgos naudojimą, arba grasinimą tai padaryti.⁸ Kiti apibrėžimą išplėtė ir įtraukė papildomų prievartos priemonių kaip patikimumas. Dar kiti, kaip T. Schelling, atgrasymu laiko, kai valstybė užkerta kelią nuo nepageidautino elgesio ir prievartos, kuri atsiranda, valstybei siekiant sustabdyti arba anuliuoti priešininko veiksmą.⁹ Remiantis autoriumi Peter Viggo Jakobsen kariniai grasinimai ir (arba) ribotos jėgos panaudojimas yra priemonės diplomatinėms deryboms paremti. Papildomai naudojami įtikinėjimo, apdovanojimo ir patikinimo principai. Šis „lazdos ir morkos“

---

⁵ Gražvydas Jasutis, „Baltarusijos ir Rusijos karinės Sąjungos patvarumas ir dinamikos scenarijai“, (Vilnius: Eastern Europe Studies Centre, 2021 Rugsėjo 14), 2.

⁶ Laurynas Jonavičius, „What will history books say about the EU and Lukashenko in light of the crisis in Belarus?“, *Lithuanian Foreign Policy Review. Annual Review*, (vol. 39, 2020-2021, ISSN: 1392-5504), 36-38.

⁷ Laurynas Jonavičius, „Baltarusijos tendencijos 2021/1: sausis – balandis. Ketvirtinė analitinė apžvalga“. (Vilnius: Eastern Europe Studies Centre), žiūrėta 2021 spalio 14 d., https://www.eesc.lt/wp-content/uploads/2020/05/v04_Baltarusijos-tendencijos_A4_LT.pdf.

⁸ Kenneth A. Schultz, *Democracy and Coercive diplomacy*. (New Jersey: Princeton University, 2009), 5.

⁹ Thomas C Schelling, *Arms and Influence*, (New Haven: Yale University Press, 1996), 78-80.

diplomatinės priemonės derinys yra įprastai naudojamas, siekiant išvengti didžiulio konflikto arba karo. Vis dėlto tam reikalingos tinkamos sąlygos.¹⁰

Priverstinės diplomatijos esmė – priversti priešą sustabdyti ar atšaukti veiksmą, nesiimant karinių veiksmų, bet kartu pateikiant reikalavimą, kad gresia bausmės už jo nesilaikymą. Valstybė gali priversti savo priešininką grasinti politinėmis pasekmėmis, tokiomis kaip pašalinimas iš tarptautinių organizacijų ar ekonominių sankcijų taikymas bei susitarimų sustabdymas. Vadinasi, priverstinėje diplomatijoje jėga naudojama kaip politinės diplomatijos strategijos dalis.¹¹ Taip pat George ir Simon įvardina priverstinės diplomatijos sistemą, kuri sudaryta iš kontekstinių veiksmų bei sėkmę skatinančių sąlygų¹² Galiausiai, priverstinės diplomatijos „sėkmės“ sąlygas išplečia ir išsamiau paaishkina T.C Shelling.¹³

Darbo tikslas ir uždaviniai

Pagrindinis šio darbo tikslas yra įvertinti Lietuvos diplomatijos efektyvumą Baltarusijai, kaip priverstinės diplomatijos strategijos teorijos „sėkmės“ sąlygų taikymą praktikoje (2020 – 2022 m. laikotarpyje). Atsižvelgiant į akademinės literatūros trūkumus, daroma prielaida, kad iš nestruktūruoto priverstinės diplomatijos teorinio lauko galima išskirti ir konceptualizuoti „sėkmės“ sąlygas, kas leistų detaliam įvertinti Lietuvos ir Baltarusijos politinį konfliktą.

Darbo tikslui pasiekti yra keliami šie **uždaviniai**:

- išanalizuoti priverstinės diplomatijos literatūrą;
- išskirti priverstinės diplomatijos teorijos „sėkmės“ sąlygas;
- ištirti ir įvertinti Lietuvos priverstinės diplomatijos taikymą Baltarusijai.

---

¹⁰ Peter Viggo Jakobsen, „Diplomacy.” *The Sage Handbook of Diplomacy*. (Forsvaret, 2016), 476-486.

¹¹ Ten pat.

* Šios keturios sąlygos laikomos „ypač svarbiomis“ sėkmei.

¹² George and Simons George, A. L. and Simons, W.E. (sud.), *The Limits of Coercive Diplomacy*, 2nd edition. Boulder, (CO: Westview, 1994), 292.

¹³ Thomas C Schelling, *Arms and Influence*. (New Haven: Yale University Press, 1966), 78 – 80.

Tyrimo objektas

Lietuvos diplomatija Baltarusijos atžvilgiu dėl grėsmės ir jėgos naudojimo, norint priversti apsigalvoti ir labiau bendradarbiauti. Tyrimo objektas pasirinktas kaip geriausiai atskleidžiantis priverstinės diplomatijos sėkmės sąlygų praktinį naudojimo modelį ir metodus.

Darbo struktūra: 1) Teorija – pristatomas šaltinių pasirinkimas; 2) Metodologija - pristatomas tyrimo organizavimas ir analizės modelis; 3) Analizė – pristatomi tyrimo rezultatai, susiję su darbo tikslo įgyvendinimu.

Teorinės prielaidos ir metodas

Šio baigiamojo darbo metodologinė strategija remiasi priverstinės diplomatijos autorių išskirtomis „sėkmės“ sąlygomis. Pirmiausia yra analizuojama teorijos koncepcija ir autorių pateikiami skirtingi strategijos efektyvumo kriterijai. Antra, ieškoma bendrų sąsajų tarp skirtingų „sėkmės“ sąlygų ir potencialiai jas papildančių veiksnių. Išskiriamas analizės modelis yra apribojamas bendrinėmis sąlygomis (esminiais principais) bei jas paaškinančiais kriterijais. Laikomasi esminio tikslo – priverstinė diplomatija gali vykti sėkmingai tik taikant kompleksines priemones t. y. įtraukiamas konteksto įvertinimas, oponento pažinimas, aiškių sąlygų ir patikimumo nustatymas bei tarptautinis įsitraukimas. Tai suteikia galimybę taikyti kompleksinę analizę, apžvelgiant tiek vidaus ir išorės procesus, kurie neretai priklauso ir nuo sisteminių veiksnių.

Tyrimo laikotarpis apibrėžiamas nuo 2020 m. rugpjūčio mėn. įvykusiais nesąžiningais Baltarusijos prezidento rinkimais iki 2022 m. vasario mėn. Lietuvos ir Baltarusijos trąšų tranzito sustabdymo. Magistro darbe yra laikomasi, kad šiame periode įvyko esminiai hibridiniai išpuoliai bei dvišalių santykių dinamika, kurie turėjo įtakos Lietuvos priverstinės diplomatijos strategijos taikymui Baltarusijai. Ir, žinoma, esminiai tyrimo principai ir organizavimas yra pateikiamas atskirame metodologijos darbo dalyje.

Darbo naujumas ir reikšmė

Tyrimo problemą ir aktualumą pagrindžia tai, kad nuo 2020 m. tebesitęsianti Lietuvos ir Baltarusijos politinė krizė bei dvišalių santykių įtampą nėra plačiai išnagrinėta dėl įvykių naujumo. Pirminiuose moksliniuose straipsniuose yra apžvelgiamos pagrindinės konflikto prielaidos ir galima dvišalių santykių ateitis. Kita vertus, iš priverstinės diplomatijos perspektyvos, kuri analizuoja

strategijų ir priemonių taikymą dėl prieš elgesio pakeitimo, dar nebuvo nagrinėta. Kadangi teorinio lauko autoriai nesiekė papildyti „sėkmės“ sąlygų, o tik išskirti naujas, pastebėta, kad pastarieji turi bendrų sąsajų ir vienas kitą papildo. Tad išskirtas priverstinės diplomatijos „sėkmės“ sąlygų analizės modelis ne tik padeda konceptualizuoti chaotišką literatūrą, tačiau ir parodyti skirtį tarp teorinių prielaidų bei praktinių problemų. O tai suteikia galimybę įvertinti Lietuvos priverstinės diplomatijos taikymą Baltarusijai ir papildyti praktinių tyrimų galimybes.

Galiausiai, šiame darbe, analizuojant priverstinę diplomatijos literatūrą, buvo pastebėta, kad koalicinę ar dvišalę strategiją buvo tyrinėta labai mažai. Tokiu atveju, susidūrus su informacijos stygiumi, galima daryti prielaidą, kad šio magistro darbo tyrimas papildytų ir padėtų suprasti minėtos strategijos veikimo principus.

1. PRIVERSTINĖS DIPLOMATIJOS SAMPRATA IR IDĖJA

Šiame darbe yra siekiama analizuoti priverstinės diplomatijos taikymą dvišalio konflikto praktikoje, todėl svarbu atsižvelgti, kokią strategijos koncepciją pateikia diplomatijos literatūra. Analizuojant bus siekiama suprasti dabartinės priverstinės diplomatijos strategijos teoriją, išskirti jos taikymo priemones bei susisteminti sėkmės sąlygas bei poveikio lygius. Diskusijoje apie priverstinės diplomatijos priemones svarbu atkreipti dėmesį į gynybinės prievartos mechanizmą – „morkų ir lazdų“ metodą, toliau į pateikiamą instrumentinį t.y. diplomatinių ir ekonominių priemonių efektyvumą ir, galiausiai, privertimo ir atgrasymo strategijas.¹⁴ Taip teorijos koncepcijoje bus ieškoma loginių ir priežastinių ryšių, kurie leistų pateikti vienalytį teorinį modelį. Tokiu būdu norima pateikti aiškinimą, kaip ir kodėl, nepaisant naudojamų ekonominių, diplomatinių ir kitų prievartos darymo priemonių, naudojama grėsmė nėra efektyvi. Tuo tarpu, esant ribotiems valstybės ištekliams ir atsiradus daugiašalės priverstinės diplomatijos poreikiui, lieka išsiaiškinti, ar tai gali daryti įtaką efektyvesniam strategijos naudojimui. Galiausiai, kaip kolektyvinio (daugiašalio) veiksmo poreikis paveikia sėkmės sąlygas ir kokios problemos kyla, o galbūt palengvina, strategijos naudojimą praktikoje.¹⁵ Svarbu išskirti, kad supratimas apie priverstinės diplomatijos strategiją yra dar gana chaotiškas ir menkas, norint suvokti taikaus konflikto sprendimo efektyvumą ir įtaką kitos valstybės atžvilgiu.

1.1. Priverstinės diplomatijos teorinė koncepcija

Priverstinė diplomatija yra tarpvalstybinių santykių užmezgimo praktika ir neatskiriama nuo diplomatijos meno esmės - siekti politinių tikslų ir puoselėti valstybės nacionalinį interesą nekariaujant.¹⁶ Pati sąvoka nurodo, kad priverstinė diplomatija – eufemizmas dėl grėsmės ar jėgos naudojimo prieš priešininką, norint skatinti labiau bendradarbiauti ir apsigalvoti.¹⁷ Priverstinė diplomatija nėra laikoma šantažo strategija, kai grėsmės sukėlimas yra orientuotas paskatinti subjektą atsisakyti kažko vertingo ir nesipriešinti. Tai yra gynybinė strategija ir laikysena, kurią taip pat reikia

---

¹⁴ Inesa Dagtė, „Prievartinė diplomatija: konceptualaus teorinio modelio paieškos“ (Bakalauro darbas, Vilniaus universitetas, Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas, 2019), 15.

¹⁵ Peter Viggo Jakobsen, *Western Use of Coercive Diplomacy After the Cold War: A Challenge for Theory and practice*, 10.

¹⁶ Ilario Schettino, „Is Coercive Diplomacy a Viable Means to Achieve Political Objectives?“ (2009), *E-International Relations*, 1.

¹⁷ G. R Berridge, Lorna Lloyd, „Dictionary of Diplomacy“, (The Palgrave Macmillan, 2012), 57.

atskirti nuo atgrasymo strategijos. Pastarojoje yra naudojami grasinimai, siekiant atitraukti oponentą nuo dar nepradėto kėsینimosi. Priešingai, priverstinė diplomatija yra nukreipta į jau atlikto veiksmo sustabdymą.¹⁸ Kaip vienu pagrindiniu priverstinės diplomatijos koncepcijos trūkumų autoriai linkę laikyti, kad ji buvo sukurta kaip aiškinamoji priemonė, padedanti suprasti vienos valstybės veiksmus kitos valstybės atžvilgiu. O pagrindiniu nesutarimo objektu - prievartos naudojimas ir panaudojimo tikslo suderinamumas su diplomatija.¹⁹ Manoma, kad priverstinė diplomatija reiškia arba karinės jėgos naudojimą, arba grasinimą tai padaryti.²⁰ Anot Schultz, šią strategiją vieni mokslininkai linkę išskirti ir kaip tik iš dalies atgrasymo priemonę, kai valstybė užkerta kelią nuo nepageidautino elgesio ir prievartos, kuri atsiranda, kai valstybė siekia sustabdyti arba anuliuoti jau atliktą veiksmą.²¹

Priverstinės diplomatijos samprata ir pagrindinės šios teorijos prieigos plėtotės siejamos su Thomas C. Schelling bei Alexander George. Užsienio politikos kategorijai priklausanti priverstinės diplomatijos strategija apima veiksmus, kuriais priešininkas yra skatinimas elgtis ne pagal jo interesą. Šiuo atveju, jėga ir „spaudimas“ tampa įrankiais santykio su priešininku palaikyme ir tarpusavio bendravime. Kitaip tariant, teorijoje analizuojamas klausimas, kaip valstybės naudoja grėsmes ir ribotą jėgą pakeisti kitų valstybių elgesį. Nagrinėjant prievartos kaip diplomatinio įrankio sampratą, anot Schelling, tai įgyja derybinę galią arba kompetencijos formą. Galime tai įvardinti kaip gynybinę strategiją, kada grėsmės naudojimas ir baimės kūrimas tampa priemone keisti konfliktinę situaciją.²² Kita vertus, autoriai Robert Pape, Daniel Byman ir Matthew Waxman priverstinę diplomatiją apibrėžia kaip taktinę strategiją, kurioje grasinimui pagrįsti ir sustiprinti yra siūloma naudoti jėgos elementų.²³ Šie autoriai, įveda galimybę naudoti ribotą jėgą priverstinėje diplomatijoje, kaip būda pademonstruoti oponentui nepaklusnumo pasekmes.

Taip galima teigti, kad priverstinės diplomatijos idėja yra sukurti priešininkui reikalavimą, nurodant bausmės grėsmę už pastarųjų nevykdymą. Tuo priešininkas turi tikėti ir suvokti, kad nepaisyti reikalavimų yra neįmanoma.²⁴ Natūralu, kad ši logika tarsi savaime daro prielaidą, kad priešininkas turėtų elgtis racionaliai. George daro išvadą, kad, galiausiai, lemiančiu veiksnys yra kaip priešininkas suvokia „verčiančios pusės“ veiksmą ir ketinimų motyvą.

---

¹⁸ Ilario Schettino, „Is Coercive Diplomacy a Viable Means to Achieve Political Objectives?“ (2009), *E-International Relations*, 1.

¹⁹ Inesa Dagtė, „Prievartinė diplomatija: konceptualaus teorinio modelio paieškos“ (Bakalauro darbas, Vilniaus universitetas, Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas, 2019), 8.

²⁰ Kenneth A. Schultz, „Democracy and coercive diplomacy“, (Cambridge University Press, 2001), 5.

²¹ Thomas C. Schelling, „Arms and Influence“. (New Have, Yale University press, 1966), 78–80.

²² Byman, Daniel, Matthew Waxman, *The dynamics of coercion, American foreign policy and the limits of military might*, (United Kingdom: Cambridge University, 2002) 8.

²³ Ten pat.

²⁴ Jack S. Levy, „Deterrence and Coercive Diplomacy: The Contributions of Alexander George“, *Rutgers University Political Psychology*, (Vol. 29, No. 4, 2008), 539 – 541.

Išvengti karo ir sumažinti jėgos naudojimo tikimybę – buvo pagrindinis principas priverstinės diplomatijos atsiradimui. Tai lėmė ir Šaltojo karo kontekstas - išvengti branduolinių ginklų naudojimo. George veikale „Priverstinės diplomatijos ribos“ siekė nustatyti sąlygas, kurioms pasireiškus JAV galėtų išvengti branduolinio susirėmimo su Sovietų Sąjunga ir Kinija. Taip buvo norima sukurti palankias galimybes naudoti oro pajėgas Vietnamo operacijoje „Rolling Thunder“.²⁵ Kitaip tariant, analizuojama, kokioms sąlygoms esant, ribotos jėgos panaudojimas bei grasinimai gali tapti derybų procesų dalimi. To pasėkoje, George koncepcijoje atsirado pagrindinis komponentas – priešininko veiksmų sustabdymas, ieškant praktinių sprendimų ir sąlygų JAV užsienio politikos formuotojams, kurios galėtų lemti efektyvią strategiją.

Taip George nurodo konflikto konteksto svarbą, nuo kurio priklauso diplomatinės strategijos pasirinkimas. Šiuo atveju, ar priverstinė diplomatija gali būti tinkamas atsakas. Išskiriami kontekstiniai kintamieji, kurie „signalizuoja“ apie teisingą strategijos pasirinkimą. Galima teigti, kad kontekstinius veiksnius įgalina: (1) globali strateginė aplinka; (2) provokacijos tipas; (3) potencialus karo vaizdinys; (4) vienašalė ar koalicinė priverstinė diplomatija arba priešininko izoliacija. Šie kintamieji apima konflikto potencialą (angl. *integrative potential of the conflict*), numatomas karo išlaidas, šalių skubumo jausmą ir turimus arba potencialius sąjungininkus. Kitaip tariant, ieškoma atsakymų, kokiomis priemonėmis naudojantis, bus sukurtas skubos jausmas, kaip parodoma gresianti bausmė už išsipareigojimų nevykdymą, ar kokias paskatas ketinama naudoti.

Priverstinė diplomatija yra kontekstuali ir reaktyvi strategija. O aplinkybės gali nulemti, kurios sąlygos yra labai svarbios ar sudėtingos priemonių intensyvumo pasirinkimui. Esanti motyvacijos asimetrija neleidžia tinkamai nustatyti grėsmės patikimumo priešininkui.²⁶ Ši išsakyta kritika išskiria papildomą kintamąjį (saugiklį) – būtinybę nustatyti sąlygų įvykdymo terminą priešininkui. Taip autorius ribotos jėgos naudojimą susieja su priešininko galimybe rinktis tarp dviejų variantų: nuolatinė kova arba siūlomas „sandoris“. Taip Jakobsen suteikia daugiau galimybių naudoti „didesnę“ karinę jėgą priverstinėje diplomatijoje (pvz.: oro ir vandens pajėgas) ir įvardina idealios politikos esminius aspektus:

1. Grasinimas jėga nugalėti priešininką gali būti greita ir mažų resursų reikalaujanti priemonė.
2. Turi būti įvestas terminas.
3. Nurodytas užtikrintumas dėl būsimų reikalavimų priešininkui.

---

²⁵ George, Alexander L., William E. Simons, *The Limits of Coercive Diplomacy*, (Boulder: Westview Press, 1994), 13.

²⁶ Jakobsen, Peter Viggo, *Western Use of Coercive Diplomacy after the Cold War*. (Houndmills: Palgrave Macmillan, 1998).

4. Pateiktas skatinimas laikytis reikalavimų.²⁷

Tai tik pagrindžia faktą, kad priverstinė diplomatija yra reaktyvi strategija. Tik priešininkui atlikus veiksmus, galima imtis spaudimo ir jo veiksmus anuliuojančių veiksmų.²⁸ Galiausiai, suprantama, kad esant kintamųjų gausai ir konteksto svarbai, yra gana sudėtinga numatyti vieną pakankamą sąlygą sėkmingam priverstinės diplomatijos taikymui. Šie veiksniai apima aiškius ir nuoseklius minėtus reikalavimus, stiprią motyvaciją, gebėjimą „išskiepyti“ priešininkui skubos jausmą ir baimės eskalavimą.

1.2. Priverstinės diplomatijos principai ir sąlygos

Pagrindiniu priverstinės diplomatijos patrauklumo bruožu buvo laikyta galimybė pasiekti politinių tikslų, nenaudojant tradicinės karinės jėgos ir išvengiant didesnių aukų skaičiaus. Manoma, kad toks būdas yra veiksmingas, siekiant įbauginti priešininką ar kitaip – „silpnesnįjį“.²⁹ Nepaisant to, nors ir norima „be kovos sučiupti priešininką“, nevalia yra nuvertinti priešininko resursų bei tikslų. Tai gali nulemti ultimatumo suvokimą kaip blefą. Tuo norima pasakyti, kad šiuo atveju yra svarbūs du tarpusavyje susiję kintamieji: sąlygų dydis ir priešininko nenoras (turi pasipriešinimo pajėgumai) vykdyti iškeltas sąlygas.³⁰

Priverstinės diplomatijos koncepcijoje Schultz tvirtina, kad valstybės valdymo sistema, šiuo atveju, demokratija pasižymi priverstinės diplomatijos taikymo ypatumais dėl savo institucinių ryšių.³¹ Pirmiausia, jis atmeta Quincy Wright'o argumentą, kad demokratijos yra „netinkamai pritaikyta sėkmingai naudoti grasinimus ir smurtą kaip užsienio politikos priemones“, dėl nesutarimų vidaus politikoje.³² Tai rodo poveikį priverstinės diplomatijos naudojimui - varžantis ir patvirtinantis (palaikantis). Tai atsiranda, kai kyla nesutarimų dėl priverstinės diplomatijos naudojimo: grėsmių patikimumas ir veiksmingumas gali lemti didelius politinius nuostolius už jų įgyvendinimą.³³ Kita vertus, esant stipriam vidaus sutarimui dėl sprendimo taikyti priverstinės diplomatijos strategiją - pasiunčiamas ryžto ir vieningos pozicijos signalas. Vyriausybės grasinimas

---

²⁷ Peter V. Jakobsen, Peter Viggo, *Western Use of Coercive Diplomacy after the Cold War*, (Houndmills: Palgrave Macmillan, 1998), 3, 10.

²⁸ Ten pat, 2.

²⁹ George, Alexander L. and William Simons, 2nd ed., *The Limits of Coercive Diplomacy*, (San Francisco and Oxford: Westview Press, 1994), 9.

³⁰ Ten pat, 14-15.

³¹ Art, Robert J. 'To What Ends Military Power.' *International Security*, (Vol. 4, No. 4, 1980), 8.

³² Ten pat, 10.

³³ Thomas C, Schelling, „Arms and Influence“. (New Have, Yale University press, 1966), 72-73.

pasirodo esąs labai patikimas, nes opozicija nesukelia sąlygų ir terpės blefui.³⁴ Taip galima daryti išvadą, kad dėl savo institucinių suvaržymų, demokratijos yra labai selektyvios grasindamos, tačiau dėl to jos gali tapti tik patikimesnės.

Priverstinė diplomatija gali apimti karinius grasinimus, ribotos jėgos panaudojimą, siekiant diplomatinių derybų sutikimo. Taip pat įtikinėjimas, „apdovanojimas“ bei patikinimas tampa priemonėmis kitaip dar vadinamomis „morkos ir lazdos“ (prievartos ir diplomatijos) deriniu. Šios diplomatijos praktikos deriniai paprastai naudojami išspręsti konfliktą, kol jis nepasiekė karo masto. Taip sumanus priverstinės diplomatijos priemonių derinių panaudojimas gali padėti išspręsti krizes, tačiau esant tinkamoms sąlygoms.³⁵ Ginče tarp dviejų valstybių, sąlygomis tampa ne tik tikslo aiškumas kaip patikimumo garantas, tačiau ir simetriškos informacijos būvimas tarp dviejų valstybių ar sąjungininkų pasitelkimas. Tačiau pagrindinis kintamasis, kuris įgalina visą priverstinės diplomatijos strategiją, yra resursų pranašumas. Teisingas ir nuoseklus priešininko įvertinimas leidžia įvertinti pavojų ir riziką ar apskaičiuoti „jėgos“ reikalavimus.³⁶

Kaip buvo galima suprasti, priverstinės diplomatijos strategija gali būti gynybinė, agresyvi bei tiek gynybinė, tiek agresyvi strategija.³⁷ Pastarosios skiriasi savo turiniu – priemonių taikymu ir aplinkos sąlygomis (kintamaisiais). Tai autorius George plačiau paaiškina kaip strategiją, apimančią dviejų lygių kintamųjų poveikiu. Pirmasis yra kontekstinių kintamųjų rinkinys – globali strateginė aplinka, provokacijos tipas, karo įvaizdis, daugiašalė ar koalicinė diplomatija ir priešiško izoliacijos lygis.³⁸ Antrasis lygis apima siauresnį kintamųjų rinkinį, kurie yra susiję su dviejų valstybių susidūrimu. Pavyzdžiui, motyvacijos asimetrija, tikslo aiškumas, lyderystė, tarptautinė parama, eskalacijos baimė ir atsiskaitymo sąlygų aiškumas (žr. 1 Schema). Taip šis teorinis dviejų lygių komponentas, rodo lankstumą ir jos pritaikymą šiuolaikinių praktinių atvejų analizei. Atskleidžiami sprendimų ir poveikio šaltiniai konflikto situacijoje. Ir, žinoma, parodomi motyvai bei interesai. Galiausiai, išsaugomas pagrindinis priverstinės diplomatijos strategijos tikslas, kad bet kokioje

---

³⁴ Ten pat, 7.

³⁵ Peter Viggo Jakobsen, *Western Use of Coercive Diplomacy After the Cold War: A Challenge for Theory and practice*, 2.

³⁶ Ilario Schettino, „Is Coercive Diplomacy a Viable Means to Achieve Political Objectives?“, *E-International Relations*, (2009), 2-3.

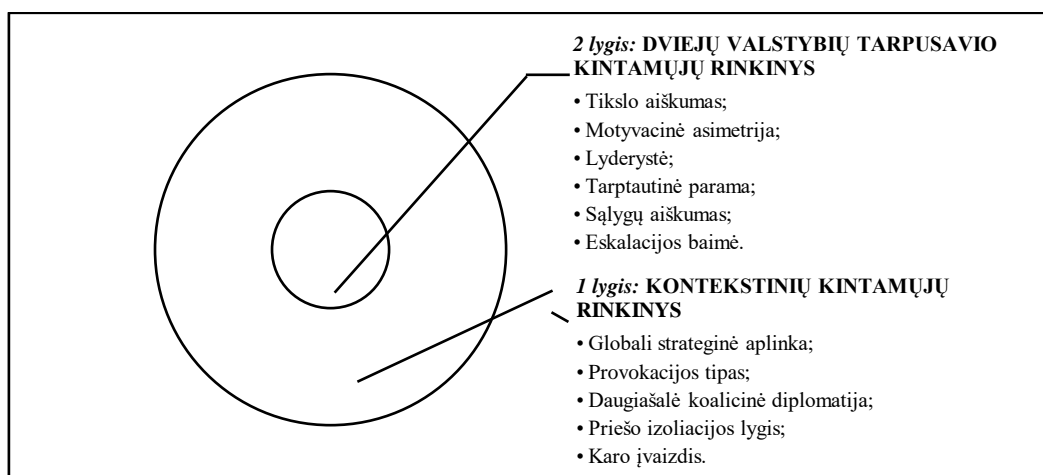
³⁷ Inesa Dągytė, „Prievartinė diplomatija: konceptualaus teorinio modelio paieškos“ (Bakalauro darbas, Vilniaus universitetas, Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas, 2019), 33.

³⁸ Sharad Joshi, „The Practice of Coercive Diplomacy in the Post-9/11 Period“, (Dissertation, University of Pittsburgh, Public and International affairs, 2006), 4.

krizinėje arba konfliktinėje situacijoje yra svarbu užtikrinti, kad interesų asimetrija išliktų jo naudai, nes tik tada oponentas bus linkęs nusileisti.³⁹

Taigi, šiems atvejams analizuoti yra pasitelkiami atgrasymo ir įtaigumo principai. Svarbiausia perteikti priešininkui, kad jei jis tęs savo neteisėtus veiksmus, neišvengiamai sulauks griežto atsako. Tačiau vienareikšmiškai šių principų taikymas ne visada atitinka nagrinėjamus praktinius atvejus. Priverstinė diplomatija apima ir puolamuosius, ir gynybinius metodus, tačiau šis skirtumas yra daromas pagal konkretaus atvejo aplinkybes ir taikomas priemones. Bendrai priverstinės diplomatijos dinamikai įtakos turi taikomų metodų pasirinkimas. Pavyzdžiui, netiesioginių veiksmų naudojimas: a) pasitelkti daugiašalę partnerystę arba trečiąją šalį (pritraukti valstybės lyderių paramą); b) remti disidentus, esant susiskaldžiusiai politinei sistemai; c) remti tikslinius režimo rinkėjus, siekiant daryti spaudimą vadovybei. Šalia to pasitelkiamos ir tiesioginės priemonės kaip a) skubos jausmas, naudojant ribotą karinę jėgą; b) grėsmės derinimas su tiesioginėmis paskatomis („morkos ir lazdos“ principas).

*1 schema. Gynybinės priverstinės diplomatijos kintamųjų lygiai.*⁴⁰

³⁹ Ten pat, 284.

⁴⁰ Sharad Joshi, „The Practice of Coercive Diplomacy in the Post-9/11 Period“, (Dissertation, University of Pittsburgh, Public and International affairs, 2006), 4.

1.3. Priverstinės diplomatijos sėkmės sąlygos

Galima teigti, kad priverstinė diplomatija yra gynybinė strategija, kuri siejama su aiškiu bendravimu, signalizavimu ir derybomis. Tai rodo, kad tokios strategijos formuotojai turi suvokti ir sekti kiekvieną besitęsiančio konflikto etapą, norint pritaikyti nuoseklią ir tikėtina sėkmingą prievartos ir derybų procesą. Kaip A. George įvardino anksčiau, priverstinė diplomatija priklauso ne tik nuo kontekstinių veiksnių įvertinimo, tačiau ir nuo sėkmę skatinančių sąlygų. Taip išskiriamos šios „sėkmės sąlygos“: *tikslo aiškumas, motyvacijos stiprumas, motyvacijos asimetrija**, *skubos jausmas**, *stipri lyderystė, vietos palaikymas bei tarptautinė parama, priešininko baimė dėl nepriimto eskalavimo* bei tikslų krizės sprendimo sąlygų aiškumas**.⁴¹ Galima papildyti, kad tikslo aiškinimas yra suprantamas kaip tikslus ketinimų perdavimas ir savo interesų signalizavimas bei tarpusavio bendravimas (kontakto išlaikymas ir keitimasis informacija). O motyvacijos stiprumas pasireiškia kaip parodymas, kad jėga gali būti panaudota, sutelkiamas skubos jausmo ar siekiama tarptautinio palaikymo. Suprantama, kad pati vienašalė prievarta pasireiškia, kai yra nepriimamas priešininko jėgos eskalavimas ir siekiama priešą izoliuoti.⁴²

Toliau autorius Schettino nurodo, kad svarbiausia yra jėgų pusiausvyrą, kurią turi išlaikyti priverstinę diplomatiją taikanti valstybė. Privaloma įtikinti priešą, kad grėsmė yra pakankamai stipri ir turima galimybių / resursų tai vykdyti, kad pastarasis imtųsi atsitraukimo veiksmų. Galiausiai, minėtos sąlygos priklauso nuo racionalaus situacijos vertinimo ir gebėjimo teisingai apskaičiuoti naudas ir kaštus, kurių tikimasi priešui pasidavus. Čia tampa svarbūs ir instituciniai ryšiai, kuriuos kaip pridėtinę vertę turi demokratinės valstybės, siekiant pasiųsti efektyvų „ryžto“ signalą.⁴³ Tačiau kartu turi būti ir stiprus valstybės vidaus valdžios susitarimas, siekiant komunikuoti aiškia žinutę priešininkui ir palaikyti vieningą bei tvirtą poziciją. Tai reiškia, kad strateginė aplinka ir politinio lyderio gebėjimas įvertinti riziką ir išlaidas, turi reikšmingos įtakos strategijai efektyvumui.

Shelling nurodomi penki kriterijai, tik dar geriau paaiškina ir išplečia minėtą priverstinę strategiją: (1) pozicionuojama grėsmė turi būti pakankamai stipri, kad įtikintų priešininką, kad reikalavimų nesilaikymo išlaidos bus nepakeliamos; (2) grasinimas turi būti patikimas t. y., jis turi būti įsitikinęs, kad priešininkas turi valios ir galimybių ją įvykdyti, jei jos nesilaikoma; (3)

---

⁴¹ George and Simons George, A. L. and Simons, W.E. (sud.), *The Limits of Coercive Diplomacy*, 2nd edition. Boulder, (CO: Westview, 1994), 292.

* Šios keturios sąlygos laikomos „ypač svarbiomis“ sėkmei.

⁴² Ilario Schettino, „Is Coercive Diplomacy a Viable Means to Achieve Political Objectives?“ (2009), *E-International Relations*, 1-3.

⁴³ Schultz, Kenneth A., *Democracy and Coercive diplomacy.*, (United Kingdom: Cambridge University Press, 2004), 26.

priešininkui turi būti suteikta laiko įvykdyti reikalavimą; (4) priverčiantysis turi įtikinti priešininką, kad įsipareigojimų laikymasis nesukels didesnių reikalavimų ateityje; (5) konfliktas neturi būti suvokiamas kaip nulinė suma (bendro intereso svarba). Kiekviena šalis turėtų patikėti, kad ji gali laimėti daugiau derėdamasi nei vienašališkai bandydama jėga paimti tai, ko nori.⁴⁴

Kita vertus, autorius Pape sėkminga priverstine diplomatija supranta kaip taktinę ar instrumentinę strategiją. Nurodoma, kad svarbiausia karinius pajėgumus nukreipti į oponento silpnąsias puses, siekiant užkirsti kelią tolimesniems konflikto veiksams.⁴⁵ Tik gebėjimas išanalizuoti oponento vidaus politikos veikimo principus ir konflikto kilmės tikslą, gali padėti suprasti potencialius veiksmus ir reakcijas į iškeltus reikalavimus.⁴⁶ Šiai sąlygai pritaria ir autorius Jakobsen, teigdamas, kad reikalavimų ar grasinimų patikimumą įgalina realūs ir įvertinti resursai, kurie leistų padaryti realius nuostolius, esant iškeltų sąlygų nesilaikymui.⁴⁷ Papildoma, kad nurodo grėsmė, turi būti pakankamai stipri, kad priešininkas suprastų, kad konflikto nutraukimas ir derybos yra geriausias būdas išvengti didelių nuostolių. Bendro intereso atsiradimas ir kompromiso paieškos turėtų tapti bendru tikslu konfliktuojančioms pusėms.⁴⁸ Palaikomas skubos jausmas ir pakankamas laiko tarpas įvykdyti reikalavimus.⁴⁹

Apibendrinant galima teigti, kad norint užtikrinti priverstinės diplomatijos taikymo efektyvumą yra svarbi santykinė grėsmė, patikimumas, nuoseklumas ir naudos bei kaštų apskaičiavimo veiksnys (nesiekiamą trumpalaikės naudos ir ilgalaikės žalos).⁵⁰ Čia svarbu pabrėžti, kad formuojant priverstinę strategiją itin svarbu atsižvelgti į oponento racionalumą, siekiant suprasti klaidinančius veiksmus, apskaičiavimą bei nepamiršti kultūrinių ir psichologinių veiksnių įtakos (aplinkos kintamasis).⁵¹ Autorių išskiriami kriterijai pasižymi gausa ir nurodo esminius ginčo aspektus: kaip įtikinti ir paveikti oponentą grasinimais, kad pastarasis atsisakytų jėgos panaudojimo bei kokios priemonės gali patikinti, kad priešininkas nesiims ir karo iniciatyvos, nepaisydamas nuostolių ir didelio aukų skaičiaus.

---

⁴⁴ Thomas C. Schelling, „Arms and Influence“. (New Have, Yale University press, 1966), 79.

⁴⁵ George, *Forceful Persuasion, Coercive Diplomacy as an Alternative to War*, Washington, D.C.: United States Institute of Peace Press, 1991, 93.

⁴⁶ Daniel Byman, Matthew Waxman, *The Dynamics of Coercion, American Foreign Policy and the Limits of Military Might*, (United Kingdom: Cambridge University, 2002), 44.

⁴⁷ George, *Forceful Persuasion, Coercive Diplomacy as an Alternative to War*, Washington, D.C.: United States Institute of Peace Press, 1991 8.

⁴⁸ Pape, Robert A., *Bombing to Win: Air power and Coercion in War*, (London : Cornell University Press, 1996), 69.

⁴⁹ Peter Viggo Jakobsen, *Western Use of Coercive Diplomacy After the Cold War: A Challenge for Theory and practice*, (Great Britain: Macmillan Press LTD, 1998), 29.

⁵⁰ Hollow Threats, Why Coercive diplomacy fails, (Master thesis, Air University, Maxwell air Force base, The School of Advanced Air and Space Studies, Alabama, 2015), 6.

⁵¹ George, Alexander L. *Forceful Persuasion: Coercive Diplomacy as an Alternative to War*. Washington, DC: United States Institute of Peace Press, 1991, 6.

1.3.1. Konteksto ir patikimumo svarba

Suprantama, kad tarptautinių santykių ir užsienio politikos pagrindiniu objektu ne visada yra valstybė, o už ją atsakingas lyderis. Lyderio arba individo įsitikinimai ir pažiūros yra susietos su jų požiūriu į užsienio politiką ir diplomatijos strategijos pasirinkimą bei kryptį.⁵² Galima teigti, kad valstybės vadovo (ar už užsienio politiką atsakingo organo) politinių įsitikinimų sistema yra pasmerkta vidinių įsitikinimų, kurios rodo kaip pastarasis reaguos į situaciją.⁵³ Anot George, kaip lyderis pateiks situaciją ir jos kontekstą. O tai tik nulems tolimesnį priemonių pasirinkimą. Svarbu atsižvelgti ir į tikslinės valstybės politinį bei ekonominį klimatą. Nuo to priklausys parama išorinei intervencijai sustabdyti ar nustatyti kokie nacionaliniai interesai (įtraukiamas ir žvalgybos vaidmuo bei svarba) ir kaip į konfliktą žiūri tarptautinė bendruomenė.⁵⁴ Tokiu atveju, galima išskirti, kad priverstinei diplomatijai svarbus kriterijus yra lyderis (jo įsitikinimų sistema, kuriais vadovaujamosi priimant sprendimus), jo šalies ekonominė ir politinė situacija (kontekstas).⁵⁵ Tai daro įtaką ekonominių sankcijų taikymui, kaip veiksminga priverstinės diplomatijos forma.

Kita vertus, racionalumo principą galima sieti su įtikinėjimo ir kompromisų ieškojimo galimybe, siekiant išvengti jėgos panaudojimo ir didelių nuostolių. Priversti ir daryti įtaką priešininkui yra neatsiejama nuo poveikio palaužti jo valią, o ne iššaukti stipresnių pajėgumų pasitelkimą.⁵⁶ Suprantama, kad keliami reikalavimai turi būti aiškūs ir tikslingi, kad būtų išsaugomas patikimumas prieš oponentą. Anot Jakobsen, galimybė apsispręsti priešininkui yra įmanoma kai pasiekiamas vienas tikslas derėtis dėl konflikto nutraukimo ar veiksmų pokyčio. Primesti savo reikalavimus yra mokėjimas subalansuoti diplomatines priemones ir prievartos panaudojimą.⁵⁷ Autoriai nurodo, kad vykdoma manipuliacija, siekiant pakeisti oponento sprendimo priėmimus, turi būti kryptinga ir vieninga, grįsta aiškia logika.⁵⁸ Tai lemia, kad norint pasiekti elgesio pokyčių privaloma suprasti konflikto organizatoriaus perspektyvą.⁵⁹ Šiuo atveju, autoriaus nurodyta kaštų

---

⁵² Steve Smith, „A Study of Belief Systems and International Relations,“ „Belief Systems and International Relations,“ Richard Little and Steve Smith, eds., (New York: Basil Blackwell, 1988), 11-36.

⁵³ Perez, Aida M., „Coercive Diplomacy in the 21st. Century: A New Framework for the „Carrot and Stick““. (Daktaro disertacija, University of Miami, 2015), 2, žiūrėta 2021 m, sausio 13 d., https://scholarlyrepository.miami.edu/oa_dissertations/1557.

⁵⁴ Ten pat, 3-5.

⁵⁵ Alexander L. George „The Need for Influence Theory and Actors – Specific Behavioral Models of Adversaries“, *Cooperative Strategy*, (22:5, 2003), 463-487.

⁵⁶ George Modelski, „The Limits of Coercive Diplomacy: Laos Cuba, Vietnam by Alexander L. George, David K. Hall and Williams R. Simons. „The American Political Science Review, Vol. 66, No. 1, 1972, 280 – 282.

⁵⁷ Laurence W. Martin, „Arms and Influence by Thomas C. Shelling“, *The American Political Science Review* (Vol. 61, No. 3, 1967), 766-767.

⁵⁸ Byman, Waxman, *The Dynamics of Coercion, American Foreign Policy and The Limits of Military Might*, 37.

⁵⁹ Ten pat, 3.

naudos analizė taip pat siejasi su lyderio sprendimų racionalumu ir valstybės vidaus palaikymu, kaip būtina patikimu sąlyga.

Galiausiai, norint sustabdyti konfliktą, priverstinės diplomatijos forma, ir siekiant išvengti karinių priemonių naudojimo, reikia sukurti socialinius ir politinius pokyčius valstybės viduje. Tai vienas iš taikinių būdų, kurie gali nulemti priešingą užsienio politiką, pasikeitus lyderiui t. y. ir politiniam režimui. Tik vėliau ekonominės sankcijos yra pasitelkiamos kaip priemonės („morkos ir lazdos“ strategijos dalis). O pačios sankcijos, kaip konflikto švelninimo būdas, atsiremia į jau minėtą veiksmų pagrįstumą. Lyderį, kuris priima sprendimus bei sankcijų ar kompleksinių priemonių taikymo sąnaudas ir efektyvumą.⁶⁰ A. George nurodo, kad lyderis, kaip politikos formuotojas, privalo individualiai, remiantis konkrečios krizės forma, pritaikyti strategijos pasirinkimą. Tai reiškia, kad įvedamos priemonės (dažniausiai ekonominės sankcijos) nebus efektyvios, jei neatsižvegiama kitos valstybės saugumo prioritetus ir nacionalinius interesus. Žvalgybos veikla, lyderio požiūris ir vertybių sistema tampa esminiais kintamaisiais, norint nustatyti bei apskaičiuoti, kokių tikslinių priemonių reikės krizei suvaldyti.⁶¹

1.3.2. Diplomatinės derybos

Priverstinės diplomatijos viena iš esminių prielaidų, anot George, yra pasiekti konfliktinių veiksmų sustabdymą įtikinimo būdu be karinių priemonių naudojimo. Teigiama, kad lyderio racionalumo įvertinimas, kas leidžia potencialiai nuspėti jo elgesio pokyčius, bei politinių ar kultūriniai aspektų apžvalga, gali padėti pasirinkti tinkamas priverstinės diplomatijos strategiją. Tai leidžia numatyti, ar oponentas yra linkęs nutraukti konfliktą ir kokių paskatų įvedimas galėtų tam padėti.⁶² Kaip kritiką deryboms ir gynybinei pozicijai išreiškia autorius Pape, nurodydamas, kad tiesioginių instrumentų naudojimas, pavyzdžiui, invazija, tam tikrų objektų užėmimas, ekonominės sankcijos, priešo izoliacija ar parama vietos sukilimui, gali leisti sumažinti prievartos kaštus. Tai reiškia, kad pasirinkimas konkrečių taktinių manevrų gali užtikrinti strategijos efektyvumą.⁶³ Taigi, remiantis George požiūriu, grasinimas jėgos panaudojimu, kaip bausmės forma, yra vienakryptė

---

⁶⁰ Perez, Aida M., „Coercive Diplomacy in the 21 st. Century: A New Framework for the „Carrot and Stick“, (Daktaro disertacija, University of Miami, 2015), 2, žiūrėta 2021 m. sausio 13 d., https://scholarlyrepository.miami.edu/oa_dissertations/1557.

⁶¹ Ten pat, 7.

⁶² George, Alexander L., *Forceful persuasion, Coercive Diplomacy as an Alternative to War*, (Washington, D.C.: United States Institute of Peace Press, 1991), 62.

⁶³ Robert A. Pape, „Bombing to Win: air Power and Coercion in War“, (London: Cornell University Press, 1996), 55.

strategija ir neadaptyvi situacijos kitimui. Komunikacija ir dialogo palaikymas, anot Jakobsen, užtikrina, kad būtų išvengta karo tarp nesutariančių veikėjų.⁶⁴ Paskatų siūlymas ir patikimumas, esant dialogui tarp valstybių, tampa galimybe išvengti jėgos panaudojimo.⁶⁵ O brutali jėgos naudojimas gali atitolinti derybas bei skatinti nebendradarbiavimą.⁶⁶

Priverstinės diplomatijos strategijoje, anot George, būtina išlaikyti balansą tarp teigiamų ir neigiamų priemonių, ieškant kompromiso tarp konflikto dalyvių.⁶⁷ Tam įtaką daro paskatinių derinimas su kitais diplomatiniais derybiniais principais. Taip autorius, kaip pagrindinius diplomatinis metodus, nurodo: *ultimatumą, tylų ultimatumą, „išbandyk ir pamatyk“ metodą, „laipsnišką varžto sukimą“ ir, galiausiai, „morkos ir lazdos metodą“*.⁶⁸ Pastarasis „morkos ir lazdos“ principas yra apibūdinamas kaip nepalankių priešininko elgesio alternatyvų atskleidimas, kuriomis ketinama pasinaudoti. Taip pat ieškoma ir paskatų ar motyvacijų, kuriomis būtų galima priartinti priešą savo naudai bei sukurti potencialų ir teigiamos naudos pasiūlymą. Šis metodas leidžia išsamiai apžvelgti kontekstą ir empatiškai pažvelgti į priešininką. To siekiama, norint numatyti galimą strategiją be karinių veiksmų pasirinkimo. Ir, žinoma, tai padidina ir strategijos lankstumą, ir manevringumą. Kaip teigė buvęs Jungtinių Tautų generalinis sekretorius Kofi Annan: „Jei norima, kad diplomatija pasisektų, ji turi būti remiama jėga ir sąžiningumu“.⁶⁹

Toliau George priverstinės diplomatijos teoriją suprato kaip grasinimų ir simbolinės jėgos naudojimą (lazdos). Kartu pasitelkiant ir paskatas (morkas) bei patikinimą. Taip minėta „morkos“ metafora nurodo diplomatinį veiksmų naudojimą, siekiant vykdyti derybas ir įgyti susitarimą. O „lazda“ tampa grasinimais, kurie turi būti naudojami tik esant reikalui sustabdyti arba atšaukti priešininko atliekamus karinius išpuolius. Šis principas nurodo galimybę daryti įtaką priešininkui, kad būtų išvengta karo, o ne siekti jį nugalėti ar įgyti jo „kontrolę“.

Negana to, iš kitų grėsmės elementų pagrįstų teorijų, priverstinė diplomatija veikia reaktyviai t. y. atgrasymo teorija siekia, kad kita valstybė atsisakytų bet kokių savo veiksmų – užkirstų kelią kariniam puolimui. Taip George formuluotė apie „morkos ir lazdos“ principą nurodo, kad „lazdos“

---

⁶⁴ Schelling, Thomas, *The Strategy of Conflict*, (Cambridge MA: Harvard University Press, 1980), 4.

⁶⁵ Thomas C. Shelling, „The Future of Arms Control“ *Operations Research*, (Vol. 9, No 5, 1961), 724-730.

⁶⁶ Schelling, Thomas C. *Arms and influence, With a New Prefaces and Afterword*. 2 leid. (New Haven and London: Yales University Press, 2008), 3.

⁶⁷ George, Alexander L., *Forceful persuasion, Coercive Diplomacy as an Alternative to War*, (Washington, D.C.: United States Institute of Peace Press, 1991), 64.

⁶⁸ Tanya Glaser, „Summary of „Forceful Persuasion: Coercive Diplomacy as an Alternative to War“. *Conflict Research Consortium*, (Washington, D.C.: United States Institute of Peace Press, 1991), žiūrėta 2021 m. gruodžio 16 d., <https://www.beyondintractability.org/bksum/george-forceful>.

⁶⁹ Kofi Annan, *Secretary-General Reflects on 'Intervention' in Thirty-Fifth Annual Ditchley Foundation Lecture*, (Press Release, 26 June, 1998), 5.

naudojimas yra būtinas, o lemiančiu veiksmu tampa tarpusavio susitarimas. Patikinimai ir garantijos (morkos), kariniai grasinimai bei simboliniai jėgos naudojimas (lazda) yra ne alternatyva, o priemonės, kurios priklauso viena nuo kitos, atsižvelgiant į aplinkybes ir kontekstą. Galiausiai, šis principas leidžia padidinti galią derybų metu. Pasak George, derintis su priešininku galima naudoti tiek įtikinėjimą, grasinimą ar pasiūlymus.⁷⁰ Svarbiausia, suprasti oponento silpnybes ir stipriąsias vietas, kad derybų metu reikalavimai būtų pakankamai patikimi.

Galima teigti, kad tokiu būdu yra apibrėžiamas strategijos tikslas kaip karo vengimas, esant ribotos jėgos ir diplomatinių priemonių (paskatų ir garantijų) naudojimui. Priverstinės diplomatijos praktika yra sena ir naudojama reguliariai. Tarsi pati prievartos sąvoka jau iš pirmo žvilgsnio sąlygoja prieštarą, viena kitą paneigiančioms alternatyvomis. Karinė prievarta remiasi ribotu jėgos panaudojimu, siekiant priešininkus priversti elgtis prieš jų valią. Diplomatinė asimiliacija jau pati savaime nurodo į derybų procesų svarbą, teigiamų paskatų (morkų) ieškojimą bei siekį taikiai spręsti konfliktus.⁷¹ Taip priverstinė diplomatija tampa didelės rizikos, sunkiai naudojama strategija, turinti ribotas galimybes.⁷² Strategijos priemonių kompleksiskumas gali padėti užtikrinti atrasti veiksmingiausias ir labiausiai patikimą priemonę prieš oponentą.⁷³ O tai tik parodo, kad priverstinės diplomatijos modelis nėra sėkmingas tik esant vienos priemonės taikymui.

1.3.3. Ribotos karinės jėgos naudojimas

Tuo tarpu, suprantama, kad bandymai apskaičiuoti kitų įtaką ir numatyti elgesio strategiją yra įprasta užsienio politikos proceso ir diplomatijos dalis. Juk siekiama pakeisti oponento veiksmus ir peikti jo ryšį (valią). Autoriai R. Pape, D. Byman ir M. Waxman nurodo, kad ribotos karinės jėgos naudojimas praktikoje yra dažniausiai naudojamas prievartos instrumentas, nei diplomatiniai ar ekonominiai įrankiai.⁷⁴ Priverstinės diplomatijos akademinėje literatūroje tai dar vadinama „šantažo strategija“, kuri pasitelkia tokias priemones kaip įkalbinėjimus, kaštų ir naudos skaičiavimą, siekiant pakeisti konflikto situaciją.⁷⁵ Norint, kad strategija pasiektų savo tikslus turi būti ištransliuota ir

---

⁷⁰ George, Alexander L., *Forceful persuasion, Coercive Diplomacy as an Alternative to War*, (Washington, D.C.: United States Institute of Peace Press, 1991), 5.

⁷¹ Petter Viggo Jakobsen „Coercive Diplomacy.“ *The Sage Handbook of Diplomacy*, (2016), 479.

⁷² Bratton, P.C. „When Is Coercion Successful? And Why Can't We Agree on It?“, *Naval War College Review* (58 (3), 2005), 99–120.

⁷³ Byman, Daniel, Matthew Waxman, *The dynamics of coercion, American foreign policy an the limits of military might*, (United Kingdom: Cambridge University, 2002), 120.

⁷⁴ Robert A. Pape, „Bombing to Win: air Power and Coercion in War“, (London: Cornell University Press, 1996), 329.

⁷⁵ Ten pat, 7.

vaizduojamas skubos jausmas bei parodoma jėga, siekiant įvesti atsakomuosius veiksmus (prievartą).⁷⁶ Esant dviprasmiškumui gali reikėti sustiprinti veiksmus arba pakeisti tai tikslesniais ir tiesioginiais pranešimais. Skubos ir įtampos jausmo sukūrimui autorius nurodo sąvoką „ultima“, kuri suprantama kaip potenciali jėga. Kitaip tariant, tai autoriui padeda iliustruoti įspėjimą ir grasinimą bei kategoriškų terminų įvedimą ginčo metu. Bendravimas tarp priešininkų negali apsiriboti tik reikalavimais, tačiau kategoriškumas turi išlikti akivaizdus.⁷⁷

Ribota karinė prievartos jėgą galima laikyti taktinės strategijos įrankiu, kada siekiama pakeisti režimą ir atimti jo sąjungininkų paramą, sukelti pilietinės visuomenės nepasitenkinimą ar nepasitikėjimą režimo lyderiu.⁷⁸ Toliau autorius paaiškina, kad ultimatumas turi perteikti tam tikras privalomas sąlygas. Kitu atveju, nesilaikant reikalavimų bus taikomos prievartos priemonės. Svarbu paminėti, kad išsakytos primygtinės sąlygos turi turėti tris elementus: (1) konkrečius reikalavimus; (2) įvykdymo terminas; (3) atsakomieji veiksmai už nesilaikymą. Visa tai suteiks komunikacijai prasmės ir patikimumo, nurodant, kad atsitraukti yra neįmanoma. Taigi ultimatumo paskelbime aiškiai nurodomas dviejų šalių sprendimo priėmimas ir priklausomybė t.y. veiksmų pasirinkimas nulemia atsaką ir tolimesnę elgesį. Taip sukuriamas būtinumo reaguoti sąlyga, lydint įtemptai atmosferai ir aiškiems terminams.⁷⁹

Svarbu paminėti, kad prievartą galima suprasti ne tik kaip jėgos naudojimą, tačiau ir diplomatinės, ekonominės ir psichologinės spaudimo priemones. Galima imtis šių priemonių derinių, juos taikyti skirtingo intensyvumo lygiu, kad būtų pasiektas norimas prievartos lygis. Taigi, laipsniškas ir diferencijuotas priverstinių veiksmų (priemonių) taikymas gali suteikti pranašumą krizės metu. Tokiu atveju, grasinimas jėga turi sukurti įspūdį, kad oponentas net neabejotų reikalavimų vykdymu. Įvedus paskatas, galiausiai, bus akcentuojama, kad svarbu ne pats konfliktas, o konflikto sprendimas ir bendradarbiavimas. Nuolaidų ir paskatų būvimas yra būtina sąlyga derybų procese. Teigiamos paskatos gali sumažinti oponento nenorą laikytis įsipareigojimų.⁸⁰ O ribotos jėgos panaudojimas neretai šalies lyderiams atrodo kaip greita priemonė efektyviam rezultatui pasiekti.⁸¹

---

⁷⁶ Paul Gordon Lauren, *Ultimata and Coercive Diplomacy*, (Wiley on behalf of The International Studies Association, Vol. 16, No. 2, Jun., 1972), 136.

⁷⁷ Ten pat, 135.

⁷⁸ Byman, Daniel, Matthew Waxman, *The dynamics of coercion, American foreign policy and the limits of military might*, (United Kingdom: Cambridge University, 2002), 37.

⁷⁹ Ten pat, 137.

⁸⁰ Ten pat, 143.

⁸¹ Alexander L. George, Williams E. Simons, *The Limits of Coercive diplomacy*, Boulder, CO: Westview Press, 1994, 7.

Galiausiai, galima teigti, kad prievartos ir spaudimo naudojimas gali vykti plečiant konflikto sritį ir didinant intensyvumą.⁸² O komunikacijoje ir veiksmuose turi būti pakartojami bei pabrėžiami reikalavimai su aiškiu tikslu ir ketinimu. Iškeltas ultimatumas be tikslų problemų įvardinimo, gali būti interpretuojamas klaidingai ir nesuvokiama motyvacija. Įtraukiamas ir nuolaidos aspektas, kuris bus padarytas tik pasiekus susitarimą. Tai sąlygoja nurodomi išankstiniai, aiškūs įspėjimai. Suprantama, kad karinių pajėgumų panaudojimo grėsmė yra siejama su noru pakeisti priešininko veiksmus ir politinę kryptį. Tačiau jei atsižvelgtume į gynybinę strategiją, kurią nurodė George ir Simons, pastebėtume skirtumą, kad pastarojoje svarbiausia yra sugrįžti į ankstesnę, dar prieš konfliktą buvusią situaciją. Taip ribotos karinės jėgos naudojimas jau savaime nurodo patikimumą dėl galimybės oponentui padaryti realius nuostolius, kol priešininkas dar nepanaudojo savo karinių pajėgumų. Apribojimas naudoti jėgą gali kilti dėl politinio režimo ar nesugebėjimo suderinti diplomatijos ir prievartos procesų.⁸³ Pabrėžiama, kad iš priešininko reikia tikėtis elgesio pokyčio, nes tai nėra nulinės sumos tikimybė.

1.3.4. Koalicinė priverstinė diplomatija

Kaip viena iš alternatyvių priverstinės diplomatijos „sėkmės“ sąlygų ir priemonių yra trečiųjų šalių įsitraukimas arba daugiašalės, kolektyvinės strategijos naudojimas. Tokiu būdu padidinamas grasinimas ar numatomų karinių pajėgų (būsimos grėsmės) dydis. Pridedama, kad įsitraukus trečiosioms šalims gali padėti sukelti ir varžovo vidaus politikos ar visuomenės neramumą. Turima omenyje, kad siekiant padidinti priešininko nerimą, galimas taikinyis yra – vidinis šalies nestabilumo sukėlimas. Taip radikaliai sukuriant dar didesnes atsitraukimo nepaisymo pasekmes. Kita vertus, nurodoma, kad šios strategijos pagrindiniu pavojumi tampa – nenumatyti režimo sprendimų pokyčiai, kas gali „užgrūdinti“ priešininko atsparumą prieš reikalavimus. Tik tinkamai įvertinus konflikto ir režimo aplinkybes, galima imtis griežtesnių veiksmų ar kurstyti nestabilumą.⁸⁴ Šiuo atveju, turėtų būti įtraukiamos žvalgybos pajėgos poreikis ir siekis kruopščiai įvertinti priešininko pajėgumą.

---

⁸² Herman Kahn, „On Escalation: Metaphors and Scenarios“, (Baltimore: Penguin, 1968), 4-6.

⁸³ Byman, Daniel, Matthew Waxman, *The dynamics of coercion, American foreign policy and the limits of military might*, (United Kingdom: Cambridge University, 2002), 9.

⁸⁴ Daniel L. Byman, Matthew C. Waxman, Eric Larson, *Air Power as Coercive Instrument*. (Santa Monica: Rand Corporation, 1999), 14. Žiūrėta 2022 kovo 13 d., <https://www.jstor.org/stable/10.7249/mr1061af.6> .

Nesėkmė gali kilti, kai nėra suvokiami priešininko saugumo poreikiai. Kai kurie priešai, nesant tinkamo patikimumo ir pajėgų įvertinimo, negali nusileisti.

To pasėkoje, priešininkas gali siekti tęsti konfliktą, net jei tai reiškia didžiulius nuostolius. Kitu atveju, gali būti keliami per dideli pokyčių reikalavimai, tad jie nusileisti grėsmės akivaizdoje taip pat negali – neturi tam resursų.⁸⁵ Kitas iššūkis kyla iš kolektyvinės partnerystės – jos tarpusavio dinamika, skirtumai gali riboti eskalavimo poveikį priverstinei diplomatijai. Taip skirtingi narių tikslai, interesai gali ne tik sumažinti patikimumą, bet ir paskatinti agresorę išplėsti ir kurstyti nesutarimus. O tai tik trukdytų priverstinės diplomatijos strategijos veiksmams ir efektyvumo siekiui.⁸⁶

Priverstinė diplomatija, būdama priklausoma nuo kontekstinių sąlygų ir pasirinktų metodų, nurodo, kad skirtingi kintamieji turi būti įvertinti, remiantis konkrečia situacija. Tik tokiu būdu galima ieškoti svarbiausių sąlygų ir metodų, kurie leistų padaryti teigiamą įtaką priverstinės diplomatijos įgyvendinimui ir rezultatui. Taip vienašalė arba kolektyvinė priverstinė diplomatija suprantama kaip stipri vidaus arba išorės parama.⁸⁷ Tad, kad kolektyvinės priverstinės diplomatijos problema yra ta, kad sunku tiksliai įgalinti saugumo poreikį ir nustatyti bendrą reikalavimą.⁸⁸ Galima pastebėti ir išskirti konflikto veikimo metu atsirandančias tendencijas, esant daugiašaliai strategijai. Pirma, prieš izoliacijos patvarumą sudaro bendrasis sąjungos požiūris.⁸⁹ Antra, esant didesnės galios koalicijai, prievartos šalininkai neretai yra linkę prisitaikyti prie susitaikymo, tarpininkavimo ir nesikišimo. Taip iškirama, kad kolektyvinės strategijos naudojimas turi įtakos priverstinės diplomatijos patikimumui. Gebėjimas sukurti ir išlaikyti daugiašalę strategiją yra sudėtingas dėl partnerių skirtumų, kas suteikia galimybes veiksmingau priešintis agresoriui. Nurodoma, kad ne tik priemonių taikymas, bet ir pats tikslo suvokimas gali būti skirtingas. O tai mažina ir apsunkina strategijos efektyvumą dėl kolektyvinių veiksmų ribotumo.⁹⁰

Galiausiai, daugiašalės strategijos idėja yra orientuota į galimybę sukurti didesnę grėsmės patikimumą. Teigiama, kad tarptautinė parama yra pagrindinis priverstinės diplomatijos elementas,

---

⁸⁵ Ten pat, 15.

⁸⁶ Ten pat, 15

⁸⁷ George, Alexander L., *Forceful persuasion, Coercive Diplomacy as an Alternative to War*, (Washington, D.C.: United States Institute of Peace Press, 1991), 77.

⁸⁸ Alex J. Bellamy, „Lessons unlearned: Why coercive diplomacy failed at Rambouillet“, *International Peacekeeping*, (2000), 95-114.

⁸⁹ Barry H. Steiner, „Collective Preventive Diplomacy“. *A Study in International Conflict Management*, (State University of New York Press, Albany, 2004), 147.

⁹⁰ Hollow Threats, Why Coercive diplomacy fails, (Master thesis, Air University, Maxwell air Force base, The School of Advanced Air and Space Studies, Alabama, 2015), 23.

nes tai suteikia politinį teisėtumą „prievartos“ veiksams ar logistinių sprendimų tikslinei valstybei.⁹¹ Kita vertus, autorių įvardijama kritika rodo ir jos „trapumą“, kad vienašalėje strategijoje yra lengviau išlaikyti vienybę ir skubos, aiškaus tikslo jausmą.⁹² O kaip sekančią problemą galime įvardinti tikslų suvaržymus. Tai reiškia, kad tarptautinės bendruomenės sąjungininkų politinės ir karinės paramos poveikis bei poreikis gali skirtis nuo grėsmę patiriančios šalies.⁹³ Parodoma, kad priverstinės kolektyvinės diplomatijos strategija remiasi prieš izoliacijos forma ir jos patvarumu.⁹⁴

1.4. Teorijos apibendrinimas

Priverstinės diplomatijos strategijos formą galime sieti su esminiais principais, kurie nurodo, kad tai yra (1) tarpvalstybinių santykių užmezgimas dialogo forma; (2) gynybinė strategija ir laikysena; (3) politinių ir saugumo interesų siekimo būdas; (4) siekis, kad bendradarbiaujant būtų pakeistas kitos valstybės (-ių) elgesys; (5) nukreipta į jau atlikto veiksmo sustabdymą, esant konkrečioms grėsmė keliančioms aplinkybėms. Tai pagrindžia, kad priverstinės diplomatijos koncepcija yra suprantama, naudojantis jėgos ir prievartos santykiu. Kita vertus, skirtis tarp diplomatijos formos ir realios fizinės jėgos naudojimo nėra aiški. Pastebima tik viena, priverstinės diplomatijos strategija svyruoja nuo gynybinės iki agresyvios formos. Koncepcijos pradininkai tai sieja su oponento įtikinimu ir grasinimu, apribojant karinės jėgos naudojimą. Sekanti autorių grupė (Robert A. Pape ir Daniel L. Byman bei Matthew C. Waxman) priverstinę diplomatiją mato kaip taktinę strategiją, kada karinių pajėgumų galia tampa neišvengiama sąlyga. O apibendrinamas kitų autorių idėjas, Jakobsen papildė, kad priešininko elgesys yra keičiamas per baimės motyvą.

Galima teigti, kad išanalizavus autorių tekstus buvo pastebėti trys esminiai požiūriai į priverstinės diplomatijos sėkmės sąlygas ir strategijos efektyvumą. Pirmiausia, sėkminga priverstinė diplomatijos forma priklauso nuo vidinių ir išorinių sąlygų (valstybės vidaus politikos bei išorės veiksnių). Antra, karinių pajėgų naudojimas gali potencialiai nulemti galios ir baimės persvarą prieš oponentą. Trečia, nurodoma grėsmė turi būti įtikinama ir pakankamai stipri, nes tai įgalina potencialių

---

⁹¹ Sharad Joshi, „The Practice of Coercive Diplomacy in the Post-9/11 Period“, (Dissertation, University of Pittsburgh, Public and International affairs, 2006), 255.

⁹² Ten pat, 205.

⁹³ Ten pat, 272 – 273.

⁹⁴ Barry H. Steiner, „Collective Preventive Diplomacy“. *A Study in International Conflict Management*, (State University of New York Press, Albany, 2004), 151.

reikalavimų vykdymą ir oponento paklusnumą.⁹⁵ Galima suprasti, kad strategijos sėkmė priklausys nuo daugialypių veiksmų (žr. 1 lentelė).

Autoriai Alexander L. George ir Thomas C. Shelling koncepcijos dėmesį nukreipė į esminio klausimo atsakymą apie reikalavimus oponentui. Siekė atrasti balansą tarp baudmės ir paskatų („morkos ir lazdos“ principas), kad oponentas paklustų ir priimtų reikalavimus. Ieškoma konkretaus strategijos modelio, kuris užtikrintų efektyvų priešininko norą pakeisti elgesį. Atkreipiamas dėmesys į konteksto svarbą - strategija turi būti taikoma konkrečiam konfliktui ar priešininkui (situacijai). Toliau, Robert A. Pape ir Daniel L. Byman bei Matthew C. Waxman autorių išskiriamas instrumentinis priverstinės diplomatijos požiūris rodo, kad karinių pajėgumų persvara ir naudojimas, kaip atsvara priešininko silpnybei, negali absoliučiai nulemti priešininko elgesio pokyčio. Tampa aišku, kad šis vienos krypties veiksmas, kuris nurodo dominavimą karine galia, nėra pakankamas strategijos efektyvumui. Tai apima tik taktinį lygį, kada kontekstas ir kiti priešininko pajėgumai lieka neįvertinti. Pabrėžiama, kad negalima tikėtis nulinės sumos tikimybės. Galiausiai, Jakobsen apibendrina ir įtraukia dialogo (derybų) aspektą. Tai bendrojo intereso siekimas dėl reikalavimų atsisakymo ateityje, atsižvelgiant į laiko bei skubos santykį ar grėsmės patikimumo kaip kaštų ir naudos analizės aspektą.

Autorius	Priverstinės diplomatijos sėkmės sąlygos
Alexander L. George ir William E. Simons	<ol style="list-style-type: none"><li data-bbox="523 1151 991 1184">1. Lyderis ir jo įsitikinimų sistema; <li data-bbox="523 1205 1082 1238">2. Motyvacijos stiprumas ir jos asimetrija; <li data-bbox="523 1258 986 1292">3. Patikimumas ir skubos jausmas; <li data-bbox="523 1312 1484 1402">4. Aiškių ir vienakrypčių krizės sprendimo sąlygų nustatymas (reikalavimas oponentui); <li data-bbox="523 1422 1484 1512">5. Valstybės politinio ir ekonominio konteksto svarba kaip įtaka ekonominių sankcijų taikymui;

---

⁹⁵ Inesa Dągytė, „Prievartinė diplomatija: konceptualaus teorinio modelio paieškos“ (Bakalauro darbas, Vilniaus universitetas, Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas, 2019), 53-57.

	<ol style="list-style-type: none"> 6. Kitos valstybės pažinimas – nacionalinių ir saugumo interesų supratimas (žvalgybos veiklos dėmuo); 7. Vidaus ir tarptautinės visuomenės požiūris (arba parama); 8. Baimės motyvas dėl karinių priemonių taikymo.
<p>Robert A. Pape ir Daniel L. Byman bei Matthew C. Waxman</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sprendimų priėmimas priklauso nuo karinių pajėgų ir jos strategijos, atsižvelgiant į oponento silpnąsias vietas; 2. Tikslus priešininko grėsmės ir apsisprendimo apskaičiavimas; 3. Suprasti priešininko esminį tikslą ir interesą dėl prievartos naudojimo, esant tikimybei, kad elgesys gali kisti; 4. Priverstinės strategijos efektyvumą apsprendžia kitų veikėjų politikos interesai ar sprendimų priėmimo įtaka; 5. Vienalytis ar koalicinis sprendimų priėmimas; 6. Išanalizuoti priešininko vidaus politikos logiką (prievartos naudojimo organizatorius, reaktyvumas bei karinių pajėgų reali grėsmė).
<p>Peter Viggo Jakobsen</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Įtikinanti ir stipri grėsmė oponentui. 2. Oponento žalos ir kaštų apskaičiavimas, esant grėsmės patikimumui (sutikimas atsitraukti iš konflikto ir vykdyti reikalavimus). 3. Taikomas pakankamas laiko apribojimas dėl reikalavimo įvykdymo. 4. Užtikrintas atsakas iš oponento, kad reikalavimų įvykdymas sustabdys jo veiksmus konflikto tęsimui ir papildomiems reikalavimams ateityje. 5. Vienintelis interesas (tikslas) – derybų vykdymas, nei vienos pusės jėgos naudojimas.

1 lentelė. Priverstinės diplomatijos teorijos autorių išskirtos „sėkmės“ sąlygos. Šaltinis: darbo autorius, remiantis šaltiniu.⁹⁶

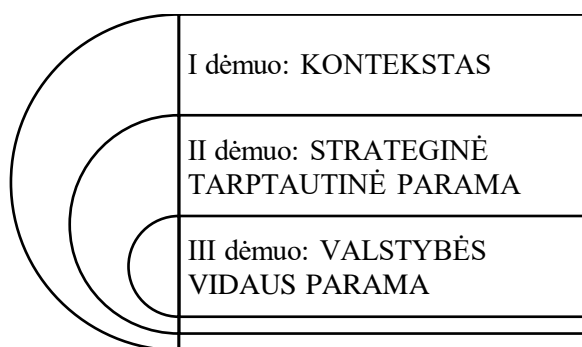
⁹⁶ Inesa Dągytė, „Prievartinė diplomatija: konceptualaus teorinio modelio paieškos“ (Bakalauro darbas, Vilniaus universitetas, Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas, 2019), 53-57.

2. METODOLOGIJA

2.1. Tyrimo organizavimas

Išanalizavus priverstinės diplomatijos teorijos esminius principus ir strategijos efektyvumą lemiančias sąlygas buvo pastebėta, kad autorių pateikti skirtingi kintamieji turi bendras sąsajas. Gana abstrakti priverstinės diplomatijos koncepcija nurodo tris pagrindinius sėkmės sąlygų principus: (1) Konteksto analizė ir priešininko pažinimas; (2) Tarptautinė parama ir daugiašališkumas; (3) Vienakryptis ir aiškus sprendimų priėmimas (žr. 1 lentelė). Galima teigti, kad daugialypis kintamųjų sąlygų modelis iš esmės pateikia bendrąją sąlygą (principą), kuri detalizuoja ir išsamiau paaikškina papildantys veiksniai. Tai suteikia galimybę išsamiai apžvelgti ir įvertinti praktinį priverstinės diplomatijos procesą, remiantis papildančiais kriterijais.

Tokiu atveju, siekiant išsamiai paaikškinti praktinio atvejo analizės modelį, svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad priverstinės diplomatijos strategija yra kompleksinė. Strategijos priemonių pasirinkimas priklauso nuo kontekstinių sąlygų, strateginės tarptautinės paramos bei valstybės vidaus palaikymo (žr. 2 schema). Teorinėje dalyje išskirtos autorių „sėkmės“ sąlygos parodė, kad pastarosioms įtakos turėjo konteksto analizė, koalicinės ar tarptautinės paramos paieška, grėsmės ir patikimo sukūrimas prieš oponentą (tik esant bendriems sprendimams). Tokiu atveju, galima daryti prielaidą, kad strategijoje taikoma priemonė turi atitikti vieną iš trijų dėmenų. Kitaip tariant, jei taikomos priemonės bus nukreiptos į konteksto suvokimą, pasitelkta strateginė tarptautinė parama bei užtikrintas vientisas valstybės atsako ir reikalavimų kūrimas – tai neišvengiamai darys įtaką strategijos efektyvumui ir pilnaverčiam įgyvendinimui.

2 schema. Priverstinės diplomatijos sąlygų kompleksškumas. Šaltinis: darbo autorius.

2.2. Tyrimo metodas

Šioje analizės dalyje yra pateikiamas susistemintas priverstinės diplomatijos modelis, kuris nurodo „sėkmės“ sąlygas, kuriomis turėtų remtis politikos formuotojai, rengdami strategiją ir siekdami pakeisti priešininko elgesį. Teorijos dalyje nurodyti nurodytos sąlygos kaip motyvacija ir jos asimetrija, oponento žalos ir kaštų apskaičiavimas bei lyderis ir jo įsitikinimų sistema, nebus įtraukiami į analizės modelį dėl abstraktumo. Teorijos autoriai neišplečia ir išsamiau nepaaiškina, kaip priverstinės diplomatijos sąlygomis šie minėti aspektai pasireiškia ar gali būti detaliai analizuojami. Tokiu atveju, pateikiamos sąlygos kaip motyvacijos asimetrija, oponento žalos ir kaštų apskaičiavimas bei lyderio įsitikinimų sistema nebus vertinami dėl analizės duomenų stokos. O likusios autorių išskirtos sąlygos, buvo susistemintos, pateikiant bendrinę sėkmės sąlygą ir ją papildančius bei paaiškinančius veiksnius (žr. 2 lentelė). Laikomasi pagrindinio priverstinės diplomatijos strategijos principo – taikomų priemonių tikslingumo ir kompleksškumo. Remiantis, Lietuvos ir Baltarusijos praktiniu atveju, yra atsisakoma taktinės ar agresyvaus strategijos modelio sąsajų, kada yra naudojamos tik karinės priemonės (kaip grėsmės ir prievartos įrankis).

Išskirtų sėkmės sąlygų ir jos veiksnių taikymo (vertinimas) analizės dalyje paaiškinimas:

1. *Konteksto analizė ir oponento pažinimas.* Tai apima papildomus veiksnius kaip oponento strateginės aplinkos, politinio ir ekonominio konteksto įvertinimą. Siekiama suprasti priešininko silpnąsias ir stipriąsias puses bei pagrindinį konflikto tikslą. Ši informacija leidžia besiginančiam veikėjui numatyti oponento potencialius elgesio pokyčius ir tikslingai pasirinkti bei nukreipti strategijoje taikomas priemones.
2. *Tarptautinė parama ir/ar daugiašališkumas.* Ši sąlyga nurodo, ar konflikto metu dalyviai turėjo tarptautinės visuomenės paramą. Vertinama vidaus ir užsienio valstybių parama. Ir, žinoma, nustatoma, ar konflikto metu buvo sąjungininkų pagalba bei kitų veikėjų įtakos zonų.
3. *Sprendimų ir teikiamų sąlygų aiškumas.* Dėmesys skiriamas aiškių krizės sprendimo sąlygų ir reikalavimų nurodymui oponentui. Nustatoma, ar įvestas baimės motyvas ir kokių priemonių pagalba. Ieškoma, užtikrinto atsako iš oponento dėl reikalavimų vykdymo ir konfliktinių veiksmų nutraukimo. Galiausiai, analizuojamas bendrasis abiejų konflikto dalyvių siekis dėl bendradarbiavimo ir derybų.

Šios išskirtos sąlygos padeda atsakyti į esminius priverstinės diplomatijos strategijos teorijos autorių klausimus: 1) Kokios sąlygos ir kokie reikalavimai turi būti pateikiami, kad tikslingai

pakeistum oponento veiksmus? 2) Kaip sukurti baimės ir skubos jausmą, kad priešininkas paklustų ir nusileistų 3) Kokio tipo grėsmė ir bausmė turi būti pasirenkama jei nėra laikomasi reikalavimų?⁹⁷

Bendrinė sėkmės sąlyga	Papildantys ir paaiškinantys sąlygą veiksniai
Konteksto analizė ir oponento pažinimas	<ol style="list-style-type: none"> 1. Oponento politinio ir ekonominio konteksto įvertinimas. Nacionalinių ir saugumo interesų supratimas (žvalgybos veiklos dėmuo); 2. Tikslus priešininko grėsmės ir potencialaus elgesio pokyčio apskaičiavimas. Suprasti priešininko esminį tikslą ir interesą dėl prievartos naudojimo, esant tikimybei, kad elgesys gali kisti; 3. Išanalizuoti priešininko vidaus politikos logiką (prievartos naudojimo organizatorius, reaktyvumas bei karinių pajėgų reali grėsmė).
Tarptautinės parama ir / ar daugiašališkumas	<ol style="list-style-type: none"> 1. Valstybės vidaus ir tarptautinės visuomenės požiūris (arba parama); 2. Nustatyti įsitraukiančių veikėjų politikos interesus ar įtakos veiksnius, sprendimų priėmimui; 3. Vienalytis ar koalicinis sprendimų priėmimas turi būti vykdomas bendru sutarimu ir vienijančiu požiūriu.
Sprendimų ir teikiamų sąlygų (reikalavimų) aiškumas	<ol style="list-style-type: none"> 1. Aiškių ir vienakrypčių krizės sprendimo sąlygų nustatymas dėl patikimumo (reikalavimai oponentui); 2. Taikomas pakankamas laiko apribojimas dėl reikalavimo įvykdymo, tačiau sukuriant bendrą skubos jausmą. 3. Baimės motyvas sukuriamas, atsižvelgiant į oponento silpnąsias vietas;

⁹⁷ Inesa Dagtė, *Prievartinė diplomatija: konceptualaus teorinio modelio paieškos*“ (Bakalauro darbas, Vilniaus universitetas, Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas, 2019), 53.

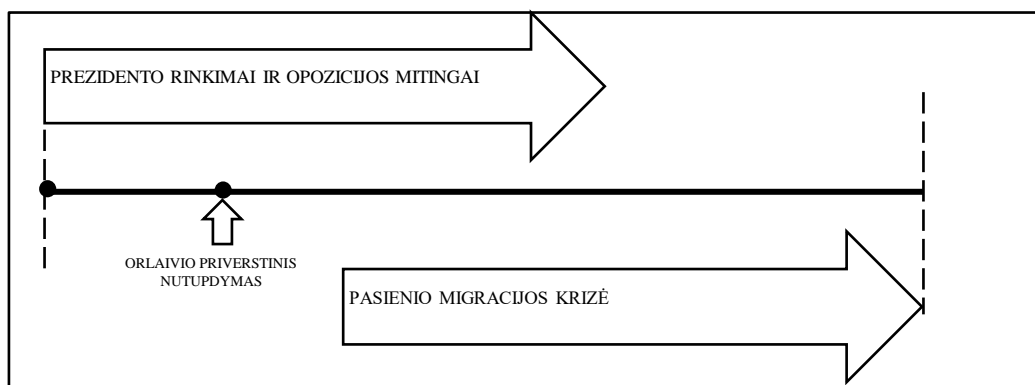
	<p>4. Užtikrintas atsakas iš oponento, kad reikalavimų įvykdymas sustabdys jo veiksmus konflikto tęsimui ir papildomų reikalavimų ateityje;</p> <p>5. Tarp konflikto dalyvių galutinis tikslas turi būti bendradarbiavimas (dialogas) ir derybų vykdymas.</p>
--	---

2 lentelė. Priverstinės diplomatijos „sėkmės“ sąlygų analizės modelis. Šaltinis: darbo autorius.

Kadangi Baltarusijos vykdomo hibridinio karo metu išpuoliai buvo tiesiogiai nukreipti į Lietuvos saugumo pažeidimą (žr. 3 schema). Lietuvai nepripažinus A. Lukašenkos Baltarusijos prezidentu ir suteikus paramą pastarosios opozicijai, paskatino įtampą tarp valstybių bei diplomatinių santykių irimą. Tiesioginiu prievartos veiksmu tapo neteisėtas nutupdomas „Ryanair“ orlaivis, vykęs iš Atėnų į Vilnių, tik paaštrino situaciją tarp valstybių. Galiausiai, migracijos krizė Baltarusijos ir Lietuvos pasienyje buvo aukščiausias konflikto įtampos taškas. Tuo vadovaujantis, analizės laikotarpis buvo apibrėžtas nuo 2020 m. rugpjūčio mėn. iki 2022 m. vasario mėn., esant esminiams konflikto įvykiams:

- Lietuva nepripažįsta neteisėtų Baltarusijos prezidento A. Lukašenkos rinkimų ir protestų malšinimo ginkluotomis pajėgomis (2020 m. rugpjūčio 9 d.);
- Prievarta nutupdytas orlaivis ir trąšu tranzito stabdymas (2021 gruodžio mėn. - 2022 vasario mėn.);
- Lietuvos ir Baltarusijos pasienio migracijos krizė (2021 m. birželio mėn.).

Tai nurodo, kad konflikto įvykių metu nebuvo imamasi tiesioginės karinės jėgos prieš valstybę, tačiau naudojamos hibridinės priemonės provokuoti ir pažeisti Lietuvos saugumą. Galiausiai, šie išskirti esminiai provokaciniai veiksmai ir išpuoliai tolimesnėje analizės dalyje taps atskaitos objektais.

3 schema. Lietuvos ir Baltarusijos įvykių juosta. Šaltinis: darbo autorius.

3. ATVEJO ANALIZĖ

Remiantis tyrimo modeliu, išskirtu metodologinėje dalyje, šioje analizėje bus pateikiamas Lietuvos priverstinės diplomatijos Baltarusijai vertinimas. Tai bus vykdoma remiantis išskirtomis sąlygomis ir jas papildančiais veiksniais (žr. 2 lentelė). Analizės metu nebus apsiribojama tik politinio lauko rezultatais, tačiau bus siekiama ir apžvelgti priverstinės diplomatijos taikomų sėkmės sąlygų poveikį dvišaliam santykiui ir konflikto sustabdymui. Pagrindiniais įvykiais šiame konflikte bus laikoma: Lietuvos nepripažinimas A. Lukašenkos Baltarusijos prezidentu, priverstinis orlaivio nutupdymas, pasienio migracijos krizė. Baltarusijoje įvykusi vidinė politinė krizė reiškė ne tik konfrontaciją pačioje valstybės šerdyje, bet ir sukėlė saugumo iššūkius Rytų Europos regionui ir dar toliau. Kaip matysime tolimesnėje darbo analizėje, pastarieji įvykiai padarė stiprų poveikį jau susiformavusių dvišalių ir daugiašalių santykių tendencijai su Baltarusija.⁹⁸ Tokiu atveju, kaip papildomi priverstinės diplomatijos dalyviai bus įtraukiami ir Europos Sąjunga bei NATO (JAV) dėl įtakos sprendimų priėmimui.

3.1. Pirmoji sąlyga

3.1.1. Konteksto analizė ir oponento pažinimas

Pirmoje analizės dalyje bus analizuojama ir vertinama išskirta sėkmės sąlyga „*Kontekstas ir oponento pažinimas*“. Remiantis sąlyga papildančiais ir paaiškinančiais veiksniais, galima suformuluoti analizės esminius klausimus: koks buvo Baltarusijos politinis ir ekonominis kontekstas (nacionalinių ir saugumo interesai)? Ir kokia buvo priešininko vidaus politikos logika (prievartos naudojimo organizatorius, reaktyvumas bei karinių pajėgų reali grėsmė)?

Baltarusijos politinis ir ekonominis kontekstas

Lietuvos ir Baltarusijos konflikto kontekstą (aplinkybes) galima apžvelgti, remiantis vidaus ir išorės procesų įvykiais, kurie leis nustatyti ekonominę, politinę ir karinę padėtį valstybėje. A.

---

⁹⁸ Pavel Slunkin, Artyom Shraibman, Hanna Hubara. „Belarus and the Baltic states: repercussions of the lingering political crisis“ (*Sense Analytics*, 2021), 4.

Lukašenkos režimas 1996 m. ir 2020 m. išgyveno politines krizes. 1996 m. esant konstituciniam perversmui, įsigalėjo autoritarinis minėto lyderio režimas. O 2020 m. pažymėti nesąžiningais rinkimais ir masinių protestų pradžia. Tai tarsi menama skirtis tarp A. Lukašenkos kuriamos fikcijos ir realybės. Paskelbti rinkimų rezultatai rodė, kad ilgametis Baltarusijos prezidentas surinko 80,1%, o oponentė Svetlana Cichanouskajai atiteko tik 10,1%.⁹⁹ Provakarietiška opozicijos lyderė palaikė bendradarbiavimą su ES lyderiais, o savo ruožtu Rusija stengėsi infiltruoti ir skaldyti opoziciją „savo žmonėmis“.¹⁰⁰ Nepasitenkinimas rezultatais kilo ne tik baltarusių tarpe, tačiau ir pasipiktinimą išreiškė tarptautinė visuomenė. Prasidėjo masiniai protestai gatvėse, kurie buvo malšinami jėga. O nomenklatūra, režimą palaikantis elitas, sisteminių permainų ir opozicijos vyksmui nesiryžo dėl ekonominės ir politinės naudos, gaunamos iš A. Lukašenkos.¹⁰¹ Galima teigti, kad tuo metu įvyko radikalus politinės situacijos pasikeitimas valstybės viduje, kuris tapo priežastimi iš naujo apsvarstyti užsienio politiką bei diplomatinius santykius. Baltarusijos ekonominė, karinė ir politinė sritis buvo tikslingai perduoda į Rusijos federacijos rankas ir teikiama malonę.¹⁰² Baltarusijos daugiašalis bendradarbiavimas su ES buvo pastūmėtas link Rusijos ir konflikto pradžios su Vakarais.¹⁰³ Chris Miller nuomone, tuo metu Maskva susigrąžino tai, kas teisėtai priklauso jos įtakos sferai – Baltarusija.¹⁰⁴

Galima teigti, kad Baltarusija tik išplėtė integracijos sąlygas ir priklausomybę nuo Rusijos, taip suteikdama sau atsvarą prieš Vakarus. Baltijos valstybės ir JAV pasmerkusios neteisėtus Baltarusijos rinkimus, pamažu nutraukė nuo 1991 m. puoselėtą žmogaus teisių ir demokratinių principų sklaidą valstybėje (pirminė iniciatorė minėtų principų – JAV).¹⁰⁵ Veiksmai nukreipti prieš režimą kaip ekonominių sankcijų taikymas, JAV diplomatinė atstovybių sumažinimas Baltarusijoje, parama opozicijai, atvedė Vakarus į nepatogią realybę – palankios terpės sukūrimą Rusijos integracijai. Tai tapo priemonėmis stiprinti integracinį ateities modelį tarp Rusijos ir Baltarusijos, o manevro laisvės

---

⁹⁹ Andrei Yahorou, „The protests in Belarus: Insights from Minsk and the Western View“ (Vilnius: Eastern Europe Studies Centre, August 2020), 2, žiūrėta 2021 m. lapkričio 11d., https://www.eesc.lt/wp-content/uploads/2020/08/v02_The-protests-in-Belarus_A4-paper-online.pdf.

¹⁰⁰ Jerzy Targalskis „Jerzy Targalskis: Rusija suinteresuota, kad Lukašenka greičiau pasitrauktų“. *Analitinė apžvalga „Pasaulio pulsas“* (Eastern Europe Studies Center, 2020 12 (V)), 4, žiūrėta 2021 m. lapkričio 11d. <https://www.eesc.lt/wp-content/uploads/2020/12/Pasaulio-pulsas-5.pdf>.

¹⁰¹ Ten pat, 2.

¹⁰² Ten pat, 3.

¹⁰³ Edward Lucas, „The protests in Belarus: Insights from Minsk and the Western View“ (Vilnius: Eastern Europe Studies Centre, 2020), 5, žiūrėta 2021 m. lapkričio 11d. https://www.eesc.lt/wp-content/uploads/2020/08/v02_The-protests-in-Belarus_A4-paper-online.pdf.

¹⁰⁴ Chris Miller, „The protests in Belarus: Insights from Minsk and the Western View“ (Vilnius: Eastern Europe Studies Centre, 2020), 7, žiūrėta 2021 m. lapkričio 11d. https://www.eesc.lt/wp-content/uploads/2020/08/v02_The-protests-in-Belarus_A4-paper-online.pdf

¹⁰⁵ Ten pat.

atėmimas pastarajai nesuteikė kito pasirinkimo tik sutikti su Maskvos siūlomomis sąlygomis.¹⁰⁶ O ekonominė situacija, esanti po 2014 m. įvykus staigiam naftos kainų pokyčiui dėl Krymo aneksijos, lėmė besitęsiančią finansinės stagnacijos padėtį iki 2019 m. Teikiamos Rusijos subsidijos sudaro 15 proc. BVP, o 50 proc. eksporto yra nukreipiama taip pat į Rusiją ir režimą palaikančias valstybes.¹⁰⁷ Tai tik rodo, kad sukurti glaudūs valstybių ekonominiai ryšiai, nesuteikia racionalios alternatyvos pakeisti ekonominę kryptį link Vakarų dėl galimos krizės.¹⁰⁸

Kita vertus, iki minėtos politinės krizės Baltarusijoje, A. Lukašenka stengėsi balansuoti santykių su Rusija, pasitelkdama ekonominę partnerystę su Kinija. Nuo 2018 m. prasidėjęs bendradarbiavimas su Pekinu sąlygojo raketų ir technologijų („Huawei“ veikla) paramos plėtrą, buvo vykdomos investicijos į geležinkelio pramonę bei užtikrintas bevizis kelionės tarp valstybių.¹⁰⁹ Rusija ir Kinija tapo vienintelės, palaikančios A. Lukašenkos režimą, esant stiprėjančiai izoliacijai nuo Vakarų. Vis didėjanti įtampa Baltarusijos viduje ir užsienio politikos santykiuose, A. Lukašenką paskatino imtis rimtesnių derybų dėl politinės ir ekonominės integracijos su Rusija. 2021 m. vasario 22 d. Sočyje buvo aptarti esminiai partnerystės ir Baltarusijos Konstitucijos keitimo aspektai.¹¹⁰ Tuo tarpu, Baltarusijos teritorijoje vyko Rusijos kariu dislokacija dėl Ukrainos karinės invazijos.¹¹¹ L. Jonavičiaus papildoma, kad Rusijos–Baltarusijos valstybės „partnerystės“ projekte dar liko suderinti klausimus dėl bendros mokesčių sistemos, muitinės kontrolės, gamtinių dujų, bendros pramonės politikos, žemės ūkio ir bendros naftos ir jos produktų rinkos.¹¹²

Žinoma, negalima pamiršti ir įsipareigojimų rusiškai įmonei „Gasprom“, kuri Rusijai yra ekonomiškai naudinga parama (Baltarusijai).¹¹³ O karinės sąjungos suartėjimą ir patvarumą rodo Rusijos ir Baltarusijos karinės pratybos, bendri kariniai junginiai („Vakarų regioninė grupuotė“), karinės technikos aprūpinimas, jungtinė oro erdvės gynyba bei specialiųjų pajėgų

---

¹⁰⁶ Ten pat.

¹⁰⁷ „Baltarusijos klausimų santrauka“, RESC Naujienos, 2020, žiūrėta 2021 m. lapkričio 11 d. <https://www.eesc.lt/2020/11/24/baltarusijos-klausymu-santrauka-ekonomika/>

¹⁰⁸ Ten pat.

¹⁰⁹ Chris Miller, „The protests in Belarus: Insights from Minsk and the Western View“ (Vilnius: Eastern Europe Studies Centre, 2020), 7, žiūrėta 2021 m. lapkričio 11 d. https://www.eesc.lt/wp-content/uploads/2020/08/v02_The-protests-in-Belarus_A4-paper-online.pdf

¹¹⁰ Laurynas Jonavičius, „Baltarusijos tendencijos 2021/1: sausis-balandis. Ketvirtinė analitinė apžvalga“, 5, žiūrėta 2022 m. balandžio 3 d. https://www.eesc.lt/wp-content/uploads/2020/05/v04_Baltarusijos-tendencijos_A4_LT.pdf

¹¹¹ „Užsienio reikalų ministerijos pareiškimas dėl vadinamojo „referendumo“ dėl Konstitucijos pataisų Baltarusijoje“, Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija, žiūrėta 2022 m. kovo 10 d., <https://www.urm.lt/default/lt/naujienos/uzsienio-reikalu-ministerijos-pareiškimas-del-vadinamojo-referendumo-del-konstitucijos-pataisu-baltarusijoje>.

¹¹² Ten pat, 5.

¹¹³ Jerzy Targalskis, „Jerzy Targalskis: Rusija suinteresuota, kad Lukašenka greičiau pasitrauktų“. *Analitinė apžvalga „Pasaulio pulsas“* (Eastern Europe Studies Center, 2020 12 (V)), 3, žiūrėta 2021 m. lapkričio 11 d. <https://www.eesc.lt/wp-content/uploads/2020/12/Pasaulio-pulsas-5.pdf>.

bendradarbiavimas.¹¹⁴ Norima pasakyti, kad didinamas karinis sąveikavimas yra vykdomas nuosekliai bei atliekant standartizacijos procesus – formuojamas aljanso potencialas prieš NATO.¹¹⁵ Siekiama ilgalaikės ir tvirtos karinės integracijos, esant galimybei vykdyti bendras karines užduotis bei, žinoma, *maksimalizuoti* tiek asmeninę (šalies vadovų), tiek nacionalinę naudą.

Anot L. Jonavičiaus, 2022 m. numatoma A. Lukašenkos Konstitucinė reforma, rodo, kad pastarasis tikisi išlaikyti vykstančius procesus savo kontrolėje. Norima pasilikti daugiau manevro laisvės su šalies visuomene, Rusija bei Vakarų šalimis.¹¹⁶ O buvę masiniai protestai, sekę po prezidento rinkimų, šiuo metu transformuojasi ir nauji sukilimai nebėra pradedami. Režimo sutelktos didelės saugumo pajėgos preventyviai užkirto kelią masiniams susibūrimams prieš politinę valdžią. Baimė potencialiam smurtui tapo paralyžiuojančiu veiksmu visuomenei. L. Jonavičiaus teigimu: „pagal naują Administracinių nusižengimų kodekso redakciją, režimas ne tik neketina atlaisvinti suvaržymų ir kontrolės, bet ir protestuojantys, neketina grįžti prie „įprastinių“ santykių su režimu“.¹¹⁷ Ir, galiausiai, svarbiausias aspektas yra Baltarusijos visuomenės požiūris. Griežtų represinių priemonių taikymas sužlugdė visuomenės motyvaciją „kovoti iki galo“. Galima teigti, kad tai lėmė ne tik režimo spaudimas, tačiau ir neaiški politinė situacija.

Suprantama, kad Baltarusijos santykiuose su kaimyninėmis valstybėmis neišvengiamai Rusija turėjo stiprią įtaką. Šis lemiamas faktorius lėmė ir Baltijos valstybių neramius santykius su pastarąja.¹¹⁸ To svarbą rodo ir saugumo strategija, kurią regionui užtikrina NATO. Suvalkų koridoriaus reikšmė Baltarusijos teritorijoje iškelia hipotetinę mintį, kad esant konfliktui tarp Rusijos ir NATO, ši galimai įgytų galią atskirti Baltijos šalis nuo aljanso saugumo bloko.¹¹⁹ Tad prorusiškas Lukašenkos režimo pobūdis, esant autoritariniam valdymo modeliui, leidžia manyti, kad užsienio ir saugumo politika yra ir Rusijos rankose. Vykdoma intensyvi karinė integracinė politika bei teikiamos ekonominės ir energetikos rinkos lengvatos, priverčia Baltarusiją vis labiau šlietis prie Rusijos ir tolti nuo ES. O viešoji erdvė ir žiniasklaida yra palanki terpė Rusijos propagandos sklaidai, kurią įgalina

---

¹¹⁴ Gražvydas Jasutis, „Baltarusijos ir Rusijos karinės sąjungos patvarumas ir dinamikos scenarijai“, 16, žiūrėta 2022 m. sausio 20 d. <https://www.eesc.lt/wp-content/uploads/2020/07/RESC.-Baltarusijos-Rusijos-karinė-integracija.-Scenarijai.-LT.pdf>.

¹¹⁵ Ten pat, 6.

¹¹⁶ Laurynas Jonavičius, „Baltarusijos tendencijos 2021/1: sausis -balandis. Ketvirtinė analitinė apžvalga“ (Vilnius: Eastern Europe Studies Centre), 2, žiūrėta 2021 lapkričio 10 d., https://www.eesc.lt/wp-content/uploads/2020/05/v04_Baltarusijos-tendencijos_A4_LT.pdf.

¹¹⁷ Laurynas Jonavičius, „Baltarusijos tendencijos 2021/1: sausis -balandis. Ketvirtinė analitinė apžvalga“ (Vilnius: Eastern Europe Studies Centre), 4, žiūrėta 2021 lapkričio 10 d., https://www.eesc.lt/wp-content/uploads/2020/05/v04_Baltarusijos-tendencijos_A4_LT.pdf.

¹¹⁸ Sergei Utkin, „The Sorry State of Baltics - Russian Relations“, Carnegie endowment for international peace, žiūrėta 2022 gegužės 2 d., <https://carnegie.ru/commentary/83612>.

¹¹⁹ Ten pat.

ir rusakalbių dauguma valstybėje. Taip esant absoliučiai A. Lukašenkos galiai ir jo palankiam santykiui su Rusija, leidžia daryti išvadą, kad bet kokie intensyvesni procesai su ES gali sukelti Rusijos „susierzinimą“ dėl jos užsienio politikos tikslų sklaidos į Nepriklausomų valstybių sandraugą.¹²⁰

Tuo tarpu Baltarusijos ir Lietuvos santykių formą galima įvardinti kaip pagrįstą pragmatiniais interesais. Lietuvos ekonomika buvo ne tik glaudžiai susijusi, tačiau ir kupina politinių iššūkių, ieškant politinės pusiausvyros. Buvo sudėtinga atrasti tinkamą bendradarbiavimo būdą su Baltarusijos valdžia, norint užsitikrinti saugumą ir demokratizacijos plėtrą kaimynystėje. O Baltarusijos strateginė partnerystė su Rusija vedė link dar tvirtesnės tarpusavio priklausomybės. Tad politinį konfliktą, galiausiai, sukėlė esminiai sisteminiai prieštaravimai kaip politinių organizacijų neteisėtumas bei žmogaus teisių „suvokimo skirtumas“.¹²¹ Išplečiant šią mintį, galima papildyti, kad Lietuva atsidūrė pasirinkimų kryžkelėje, kuri skatino persvarstyti vertybes bei užsienio interesus. Baltarusijos prezidento A. Lukašenkos rinkimų pripažinimas teisėtais, Lietuvai reikštų ne tik demokratiškus principus paneigimą, tačiau ir valstybės integracijos atitolinimą nuo ES. Taip Baltijos valstybės ir Lenkija, reaguodamos į Baltarusijos politinę krizę ne tik nepripažino A. Lukašenkos teisėtu prezidentu, bet ir pasmerkė ginkluotus išpuolius prieš civilius asmenis protestų metu. Ir, galiausiai, patvirtino atitinkamas sankcijas už žmogaus teisių pažeidimus. Įvyko Baltijos valstybių solidarumas, siekiant išsaugoti regiono saugumą ir stabilumą.¹²² Lenkijos ir Baltarusijos pasienis taip pat tapo neišimti A. Lukašenkos režimo siunčiamiems migrantams. Baltarusijos saugumo pajėgos privertė kirsti pasienio ruožą ir vykdyti jų reikalavimus. Nesilaikymo atveju buvo nurodytos finansinės grėsmės bei taikoma prievarta.¹²³

Apibendrinant galima teigti, kad Lietuvos ir Baltarusijos dvišalis santykis tarpusavyje buvo pagrįstas politinėmis ir ekonominėmis reformomis, siekiant užtikrinti liberalią demokratiją ir rinkos ekonomiką tiek Baltarusijoje, tiek regione.¹²⁴ Siekiant išvengti Baltarusijos ir Rusijos glaudesnės partnerystės, ES teikė paramą Baltarusijos opozicijai, o Lietuva, savo ruožtu, tapo tarpininke, bendradarbiaujant su Vakarais. Vidaus politika ir režimas neleido laikytis subalansuoto dialogo dėl baltarusių pilietinių teisių užtikrinimo, žmogaus teisių pažeidimų ir vis didinamos režimo

---

¹²⁰ Pavel Slunkin, Artyom Shraibman, Hanna Hubara. „Belarus and the Baltic states: repercussions of the lingering political crisis“ (*Sense Analytics*, 2021), 21-22.

¹²¹ Ten pat, 7.

¹²² Ten pat, 14-17.

¹²³ Katsiaryna Golubeva, „End ‘appalling’ Belarus-Poland border crisis, UN rights office urges“, UNHCR, 2021 December 21, žiūrėta 2022 m. vasario 10, <https://news.un.org/en/story/2021/12/1108502>.

¹²⁴ Ramūnas Vilpišauskas, „Lithuania“. *Baltic and Nordic responses to the 2020 post-election crisis in Belarus. Latvian institute of international affairs*, 2021, 24-25.

priklausomybės nuo Rusijos. Atvira kritika sutrukdė vystytis suartėjimo politikai tarp Lietuvos ir Baltarusijos.¹²⁵ Taip branduolinio saugumo užtikrinimas bei pagrindinių žmogaus teisių laikymosi klausimas tapo rimta ne tik Baltarusijos suvereniteto, bet ir Lietuvos nacionalinio saugumo klausimu.¹²⁶ Glaudesnio bendradarbiavimas nebuvo įmanomas dėl Baltarusijos nesilaikymo demokratiškos normų dėl Astravo AE keliamos grėsmės ir režimui nusitaikius vis intensyvesnius žmogaus teisių pažeidimus. Nenoras užmegzti dialogo, palaipsniui kūrė įtampą tarp ES valstybių ir Baltarusijos, pasitelkiant tik vieną pusę – vieša parama opozicijai.

Strateginė saugumo partnerystė

Kita vertus, neteisėti rinkimai ne tik sukėlė Vakarų valstybių nepasitenkinimą, tačiau ir Baltarusijos valstybės viduje. Vykę pilietiniai protestai sulaukė ginkluoto pasipriešinimo ir tik dar labiau parodė atotrūkį nuo demokratiškos principų paisymo – žmogaus teisių laikymosi. Savo ruožtu Baltarusijos prezidentas A. Lukašenka pagrindė konfrontaciją su Vakarais, kuriuos apkaltino ne tik perversmo surengimu, bet ir noru užimti dalį valstybės teritorijos.¹²⁷ Tai rodo, kad Lietuva tapo vienu didžiausiu Baltarusijos priešininku, o pati politinė krizė tapo pagrindu nesutarimams dėl diplomatiškos santykių. Taip militarizuotos pajėgos buvo dislokuotos pasienyje bei pradėtos rengti Baltarusijos ir Rusijos neplaninės karinės pratybos. Ši karinė ir politinė sąjunga, kartu ir konfrontacija prieš Lietuvą - iššūkiu valstybės saugumui. Dvišalio santykio intensyvėjimas (priklausomybė) Lietuvai reiškė dar artesnę Rusijos kaip agresorės būvimą ir didesnę įtampą regione. Stiprėjanti Rusijos pozicija Baltarusijoje buvo vykdoma integracijos ir karinio pasiruošimo klausimais.¹²⁸ Taip Baltarusija, atviros retorikos skelbimu, nurodė ne tik siekianti atsisakyti neutraliteto bei keisti valstybės įsipareigojimus, Konstituciją.¹²⁹ Tai pagrindžia mintis, kad Baltarusija buvo *de facto* Rusijos kontrolės dalis, kuri įsipareigojo padėti saugumo ir karybos klausimais. Lietuvos ir Baltarusijos pasienyje Rusija teikė paramą organizuotai migrantų srauto judėjimui ir saugumo užtikrinimo kontrolei.¹³⁰ Galima suprasti, kad A. Lukašenkos išlikimas valdžioje ir karinio saugumo

---

¹²⁵ Ten pat, 25.

¹²⁶ Ten pat, 26.

¹²⁷ Ten pat, 27.

¹²⁸ Pavel Slunkin, Artyom Shraibman, Hanna Hubara, „Belarus and the Baltic states: repercussions of the lingering political crisis“ (*Sense Analytics*, 2021), 7-8.

¹²⁹ „Grėsmių nacionaliniam saugumui vertinimas 2020“, Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentas ir Antrasis operatyvinių tarnybų departamentas prie krašto apsaugos ministerijos (Vilnius, 2021), 38, žiūrėta 2021 gruodžio 29 d., <https://www.vsd.lt/wp-content/uploads/2020/02/2020-Gresmes-LT-.pdf>.

¹³⁰ Ten pat, 8.

užsitikrinimas tapo tiesiogine priklausomybe nuo Rusijos. Šių sąjungininkų glaudaus karinio bendradarbiavimo instrumentais galime įvardinti kaip dvišalę regiono karinę grupuotę bei Vieningą regioninę karinę oro gynybos sistemą.¹³¹

Kadangi bendri kariniai apmokymai tik intensyvėjo, Baltarusijos pajėgos ir toliau treniravosi Rusijos poligonuose ir karo mokyklose, tikėtina ateities perspektyva, kad pastarųjų santykiai tik stiprės.¹³² Taip Rusijos užsienio politikos siekis išlaikyti įtaką Baltarusijoje ir sustabdyti jos suartėjimą su Vakarais, buvo orientuotas į tiesioginę naudą Rusijai. Tuo norima parodyti, kad glaudi dvišalė partnerystė yra vienintelis būdas užtikrinti Baltarusijai saugumą ir ekonominę gerovę. Politiniu spaudimu, lyderio finansavimu ir energetine priklausomybe buvo siekiama tik dar labiau priversti įsitraukti į jos įtakos zoną.¹³³ Baltarusijos politinė krizė ir režimo susilpnėjimas privertė „atsiremti“ į Rusiją ir pastarajai įgyti daugiau įtakos svertų. Norima pasakyti, kad karinių objektų dislokavimo susitarimai išliks, o visa karinė ginkluotė ir technika bus toliau tiekama. Partnerystė ir karinė priklausomybė nebus panaikinta dėl Baltarusijoje gaminamų atskirų ginkluotės komponentų bei tolimesnių susitarimų dėl karinės infrastruktūros modernizacijos (2021–2025 m. numatoma įsigyti modernios oro gynybos ginkluotės iš partnerės Rusijos).¹³⁴

Apibendrinat galima teigti, kad šiuolaikinė regiono saugumo sistema išgyvena nestabilumo laikotarpį, kas kelia didžiausią nerimą Baltarusijos kaimyninėms valstybėms. Auganti Rusijos partnerystė su Baltarusija reikalauja didesnės karinio pasiruošimo, organizuoto pasienio stiprinimo bei tarptautinio susirūpinimo dėl žmogaus teisių pažeidimų. Europos Sąjungos demokratinės vertybės ir pasaulio tvarkos supratimas susiduria ne tik su Baltarusija, bet ir Rusija. Kaimyninės valstybės negali ignoruoti Baltarusijos vykdomų pažeidimų bei Rusijos įtakos zonos plėtros link Vakarų valstybių. Į tai siekiama atsižvelgti, ir pritraukti ES narių ir JAV dėmesį, norit pasiekti, kad pastarosios prisiimtų savo įsipareigojimų dalį ir padėtų išlaikyti nesuskaldomą saugumo aplinką Europoje.¹³⁵ Galiausiai, tai parodo, kodėl Lietuvos saugumo strategijos svarbą Baltarusijos aspektu. Baltarusijos karinė pažanga santykiyje su Rusija būtų nukreipta į Baltijos šalis dėl režimo nepalaikančios politikos. Galimi kariniai konfrontacijos veiksmai dėl Baltarusijos režimo išsaugojimo įgyja egzistencinę saugumo prasmę visam regionui.

---

¹³¹ Ten pat, 38.

¹³² Ten pat.

¹³³ „Grėsmių nacionaliniam saugumui vertinimas 2020“, Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentas ir Antrasis operatyvinių tarnybų departamentas prie krašto apsaugos ministerijos (Vilnius, 2021), 24, žiūrėta 2021 gruodžio 29 d., <https://www.vsd.lt/wp-content/uploads/2020/02/2020-Gresmes-LT-.pdf>.

¹³⁴ Ten pat, 39.

¹³⁵ Giedrius Česnakas, „The Challenges of the transformation of international system“. *Lithuania in the Global context: national security and defence policy dilemmas*, (Vilnius: General Jonas Žemaitis Military academy of Lithuania, 2020) 25 – 27.

3.1.2. Tikslus priešininko grėsmės ir potencialaus elgesio pokyčio apskaičiavimas

Sekantis analizės kintamasis yra apibrėžiamas kaip provokacijos tipas, kuris nurodo Baltarusijos konfliktinių veiksmų apžvalgą. Galima iškelti klausimą, kokiais veiksmais Baltarusija siekė provokuoti Lietuvą ir kelti grėsmę nacionaliniam saugumui? Pirmiausia, galima teigti, kad Baltarusija naudojo strateginę provokaciją. Tai apgaulinga taktika, kurios metu yra naudojamas ir skatinamas smurtas, norint pateisinti savo konfliktinius veiksmus.¹³⁶ Suprantama, kad tai tampa sąlygine priedanga. Pragmatiškas tarptautinio pripažinimo troškimas neretai skatina sąmoningą bei melagingą ne tik įvaizdžio formavimą, bet ir naratyvo plėtojimą. Stengiamasi balansuoti tarp „banalių“ grasinimų ir tikrųjų karinių pranašumų bei agresyvių ketinimų. Apgaulingos provokacijos strategija naudojama valstybės lyderiui reikalauti teisės į savigyną bei slėpti savo interesus. Kartu plėtojama ir viktimizacijos jausmas ir priešiškas oponento naratyvas. Galiausiai, galima išskirti, kad svarbūs strateginės provokacijos elementais tampa strateginis bendradarbiavimas ir partnerystė, priešiško naratyvo plėtojimas, propaganda.

Nepaisant to, neteisėti rinkimai, konfrontacija prieš opoziciją ir A. Lukašenkos valdžios režimas sukėlė masinių ir įvairių formų protestus. Ko pasėkoje, valstybinės jėgos struktūros, Vidaus reikalų ministerijos pajėgos OMON buvo pasitelkiam tiesioginės jėgos naudojimas bei protesto organizatorių suėmimas. Nerimas ir baimė buvo siejami gąsdinimu ir prievarta. Lietuva, kaip jau buvo minėta, pasmerkė rinkimus, nepripažino legitimiu A. Lukašenkos prezidentu, tačiau suteikė ir paramą Baltarusijos opozicijos grupei, jai įsteigiant politinį centrą Koordinacinę tarybą (vadovaujant Sviatlanai Cichanouskajai). To pasėkoje, reaktyvūs veiksmai sutinkami ir iš Baltarusijos. Iškeliama baudžiamoji byla Koordinacinės tarybos prezidiumo nariams ir paskelbiami kaltinimai dėl vykdomo perversmo valstybėje. Vėliau A. Lukašenka remia režimą palaikančius mitingus ir įveda padidintą kovinę parengtį kariniuose daliniuose. Žinoma, pastebimas ir dialogo mezgimas tik su Rusija, atsisakant bendravimo su Europos Sąjungos valstybėmis. Esant šiems veiksams, Baltarusijos retorika tampa kontraversiška. Skelbiama, kad Baltarusijos valstybė ginasi nuo vidaus (opozicijos) ir išorės (Lietuva, JAV ir Europos Sąjunga) grėsmių. Išorės priešais iškeliama kaltinimai ne tik dėl kišimosi į nacionalinės valstybės vidaus reikalus, tačiau ir dėl ruošiamos karinės intervencijos iš NATO bei Lietuvos pusės. Pridedama, kad Lietuva tampa pagrindiniu finansuotoju struktūroms ir

---

¹³⁶ J. D. Maddox, „How to Start a War: Eight Cases of Strategic Provocation. Narrative and Conflict: Explorations in Theory and Practice“, (Technology George Mason University, 2016, 3(1)), 73, žiūrėta 2022 sausio 7d., <http://journals.gmu.edu/NandC/issue/view/195>.

grupėms, atsakingoms už mitingų ir streikų rengimą. Vykdyti žmogaus teisių ir demokratiškų rinkimų principų pažeidimai lieka retorikos nuošalyje ir nepastebimi.¹³⁷

Nuošalyje nelieka ir strateginė partnerė Rusija. Baltarusijos lyderiui nesugebant suvaldyti politinės krizės, tiek vidaus ir tarptautinės situacijos, Maskva atsiunčia „informacinės paramos“ specialistus dėl hibridinių priemonių taikymo nestabilumui valdyti. Prisidedama ir papildomais saugumo daliniais (OMON).¹³⁸ Taip Rusijos parama ir represijos prieš protestuojančius leidžia režimui ir toliau išsaugoti A. Lukašenkos valdžiai bei vykdyti kontrolę. A. Lukašenka inicijuoja Konstitucinę reformą, nes režimo legitimumas nebėra atstatomas. Tad atsigręžiama į dar stipresnę integraciją kaip galimybę apsisaugoti nuo Vakarų grėsmės kaip opozicijos palaikymo. Vykdomi nauji ekonominiai pakeitimai kaip naftos produktų tiekimo perorientavimas į Rusijos jūrų uostą. O savo ruožtu Vakarų valstybės skelbia naujas sankcijas Baltarusijos piliečiams dėl žmogaus teisių pažeidimų ir paramos A. Lukašenkos režimui.¹³⁹

Baltarusijos režimo izoliacija nuo ES rodo, kad vidaus ir išorės politinis laukas yra valdomas griežtomis bausmėmis ir priemonėmis, siekiant panaikinti bet kokias protesto ir opozicijos formas. To pasėkoje, pareinama prie atsako į Vakarų spaudimą bei nusitaikoma į „kitą nei režimas“ mąstančią tarptautinę visuomenę. Tuo tarpu Baltarusijos valstybės viduje uždaromos „ne režimui“ dirbančios žiniasklaidos priemonės ir nevyriausybinės organizacijos. O prievarta nutupdomas „Ryanair“ orlaivis, vykęs iš Atėnų į Vilnių, tik paaštrina dvišalius valstybių santykius. Galiausiai, esmine kontrataka tampa – organizuota migrantų krizė Lietuvos ir Baltarusijos pasienyje. Šios pasitelktos priemonės rodo, kad Baltarusijos užsienio politika yra vykdoma viena aiškia kryptimi – išlaikyti režimą bet kokia kaina, nusigręžiant nuo Europos Sąjungos į Rusijos tiesiamą „pagalbos ranką“.¹⁴⁰ Galiausiai, kaip karinę provokaciją galime įvardinti ne tik Rusijos ir Baltarusijos bendras karines pratybas („Zapad 2021“) bet ir sistemingą migrantų siuntimą ties rytinėmis Europos Sąjungos sienomis. Tai tik parodo, kad prievartos ir jėgos naudojimas nėra tik vidaus politikos įrankis, tačiau tinkamas ir užsienio politikos interesams pasiekti. Noras pakenkti Vakarams (žinoma, ir Lietuvai) bei išlaikyti režimą bet kokia kaina. Baltarusija režimo agresyvumą tik patvirtina integracinių procesų tęstinumu su Rusija bei atvirais grasinimais ir Ukrainai¹⁴¹.

---

¹³⁷ Tomas Janeliūnas, „A. Lukašenkos režimas ir visuomenės pasipriešinimas: trumpojo laikotarpio Baltarusijos įvykių scenarijai“, (Vilnius: Rytų Europos studijų centras 2020), 2.

¹³⁸ Ten pat, 3.

¹³⁹ Laurynas Jonavičius, „Baltarusijos tendencijos 2021 / 1: sausis-balandis“, (Vilnius: Rytų Europos studijų centras 2021), 1-2.

¹⁴⁰ Laurynas Jonavičius, „Baltarusijos tendencijos 2021 / 2: sausis-balandis“, (Vilnius: Rytų Europos studijų centras 2021), 1-2.

¹⁴¹ Laurynas Jonavičius, „Baltarusijos tendencijos 2021 / 3: sausis-balandis“, (Vilnius: Rytų Europos studijų centras 2021), 1-2.

Galiausiai, A. Lukašenkos vizija porinkiminėse diskusijose apie Baltarusijos politinę tikrovę, anot autorių Kiril Kasciau ir Viktor Denisenm yra orientuota į jo absoliutų nepakeičiamumą. Tai lyderis, kuris vienas geriausiai žino, ko reikia tautai ir tik jis vienas tai gali užtikrinti. Baltarusijos diktatorius, norėdamas sukurti išpūdį apie jį palaikančią visuomenę nurodo ne tik savo naudingumą valstybei bei primena ilgametį tautos suteiktą legitimumą.¹⁴² Opozicija buvo formuojama apsupta baimės ir nesaugumo motyvo, siekiant atitolinti visuomenės daugumą. Kitaip tariant, tai buvo žmonių grupė, kuri nori atimti A. Lukašenkos sukurtą valstybinę gerovę iš jos piliečių. Tad suprantama, kad opozicijos vaidmuo buvo formuojamas negatyviai kaip „svetimas“ ar „kitas“.¹⁴³ O tylioji visuomenės dauguma pateikiama kaip palaikanti režimą ir A. Lukašenkos legitimumą. Galima sakyti, kad pažeidžiama ir irstanti Baltarusijos visuomenė buvo nuteikiama prieš „užsienio“ ar „Vakarų“ įsigalėjimą Baltarusijos valstybėje. Tai reiškia, kad diskusijos, kurios vyko po rinkimų buvo nukreiptos į nepakeičiamo lyderio politinės valdžios išsaugojimą. Galiausiai, tai atskleidžia Baltarusijos vidaus ir užsienio politikos esminę problemą – realių ir įsivaizduojamų grėsmių kūrimas prieš Baltarusiją.¹⁴⁴

---

¹⁴² Kiryl Kascian, Viktor Denisenko, “Society in the authoritarian discourse: The case of the 2020 presidential election in Belarus”, *Intersections, East European Journal of Society and Politics*, (Budapest: Centre for Social Science 2021, vol 7. No. 4), 135.

¹⁴³ Jerzy Targalskis „Jerzy Targalskis: Rusija suinteresuota, kad Lukašenka greičiau pasitrauktų“. *Analitinė apžvalga „Pasaulio pulsas“* (Eastern Europe Studies Center, 2020 12 (V)), 1, žiūrėta 2021 m. lapkričio 29 d. <https://www.eesc.lt/wp-content/uploads/2020/12/Pasaulio-pulsas-5.pdf>.

¹⁴⁴ Ten pat, 136.

3.1.3. Sąlygos apibendrinimas

Apibendrinant, galima išskirti pagrindinius Baltarusijos strateginius veiksmus: (1) jėgos struktūrų parama ir jos naudojimas; (2) režimo lyderis palaiko politinę administraciją ir biurokratiją; (3) Rusijos išorės partnerės išitraukimas į politinę krizę. Apgaulinga taktika, kurios metu yra naudojamas ir skatinamas smurtas, norint pateisinti savo konfliktinius veiksmus. Suprantama, kad tai tapo sąlygine priedanga. Pragmatiškas tarptautinio pripažinimo troškimas neretai skatina sąmoningą bei melagingą įvaizdžio formavimą ir naratyvo plėtojimą. O priešininko esminis tikslas ir interesas dėl prievartos naudojimo buvo režimo išlaikymas bet kokia kaina. Tokiu atveju, Rusijos suteikta parama leido šį tikslą įgyvendinti. Galiausiai, nuosekliai didinant karinį ir ekonominį sąveikavimą, bei atliekant standartizacijos procesus – buvo suformuotas aljanso potencialas prieš NATO. Tai rodo, oponento elgesio ir tikslo pokytį, kuris priklausė nuo sąjungininkės Rusijos išitraukimo ir įtakos Baltarusijos politiniams procesams. Savo ruožtu Baltarusijos prezidentas A. Lukašenka pagrindė konfrontaciją su Vakarais, kuriuos apkaltino ne tik perversmo surengimu, bet ir noru užimti dalį valstybės teritorijos.¹⁴⁵ Galiausiai, rinkimų retorikoje atmesti bet kokie santykiai su Rusija tik leido sugrįžti prie pastovios – glaudžių santykių su Rusija pozicionavimo (kaip vienintelis ir tikras sąjungininkas). Suprantama, kad Baltarusijos retorika ir skelbiamais veiksmais nebuvo galima pasitikėti dėl propagandos ir nuolat skelbiamos klaidinančios informacijos apie užsienio ir vidaus politiką.

O pakankamai pasyvi Vakarų valstybių ir visos tarptautinės bendruomenės reakcija bei „tylus“ Baltarusijos bendradarbiavimas su Rusija, tik padėjo išlaikyti esamą situaciją. Buvo tikimasi, kad bet kokie intensyvesni procesai su ES gali sukelti Rusijos „susierzinimą“ dėl jos užsienio politikos tikslų. To pasėkoje, ES veikė atsargiai ir nuosaikiai, nepaisydama griežtesnių Lietuvos reikalavimų bei viešos kritikos Baltarusijai ir Rusijai. Tai parodo, kodėl Lietuvos saugumo strategijos svarbą Baltarusijos aspektu. Baltarusijos karinė pažanga santykyje su Rusija būtų nukreipta į Baltijos šalis dėl režimą kritikuojančios politikos. Galimi kariniai konfrontacijos veiksmai dėl Baltarusijos režimo išsaugojimo įgijo egzistencinę saugumo prasmę visam regionui. O Baltarusijos ekonominė priklausomybė nuo Rusijos bei baltarusių tapatybės interpretacija, remiantis Rusijos istorija ir kalbos ryšiu, tik padidino riziką vis gilesnei dvišalei integracijai. Galima sakyti, kad Rusijos interesas išliks vienas – daryti įtaką tiems, kas siekia pokyčio Baltarusijoje.

---

¹⁴⁵ Laurynas Jonavičius, „Baltarusijos tendencijos 2021 / 3: sausis-balandis“, (Vilnius: Rytų Europos studijų centras 2021), 3-4.

3.2. Antroji sąlyga

Antroje analizės dalyje bus analizuojama ir vertinama išskirta sėkmės sąlyga „*Tarptautinė parama ir daugiašališkumas*“. Remiantis sąlygą papildančiais ir paaiškinančiais veiksniais, galima suformuluoti analizės esminius klausimus: kokia buvo Lietuvos vidaus parama ir tarptautinės visuomenės požiūris? Ar ir koku būdu vyko priverstinės diplomatijos sprendimų priėmimo ir sąlygų teikimo procesas? Ir, žinoma, ar ir kokie buvo įtakos veiksniai dėl sprendimų taikymo Baltarusijos hibridinėms atakoms?

3.2.1. Tarptautinė parama ir daugiašališkumas

Baltijos šalys buvo pirmosios, kurios pademonstravo ryžtą ir pateikė A. Lukašenkos nepripažinimo prezidentu kaip atsaką Baltarusijai.¹⁴⁶ Palaiptiesiems Lietuvai ėmėsi teikti ne tik oficialius pareiškimus tarptautinei bendruomenei dėl demokratinių principų pažeidimo (derino tai su ES valstybėmis) bei teikė humanitarinę paramą Baltarusijos piliečiams ir opozicijai, kurie nukentėjo nuo režimo represijos. Lietuva intensyviai ieškojo būdų ir paramos visoje Europos Sąjungoje dėl sankcijų įvedimo Baltarusijai. Jos turėjo būti skirtos Baltarusijos pareigūnams, kurie buvo atsakingi už suklastotus rinkimus ir prievartos naudojimą protestų metu.¹⁴⁷ Kitaip nei Šiaurės šalys (Švedija, Suomija, Norvegija, Danija ir Islandija), kurios turėjo ribotus ir tolimesniu santykius su Baltarusija, nesuteikė tiesioginės paramos po 2020 m. politinės Baltarusijos krizės.¹⁴⁸

Anot, Ramūno Vilpišausko, jau 2020 m. rugpjūčio 18 d. buvo priimta rezoliucija, kurioje rinkimai Baltarusijoje apibūdinti kaip sukčiavimas, siūlantis Lietuvos vyriausybei, ES institucijoms, ES ir NATO valstybėms narėms nepripažinti A. Lukašenkos teisėtu Baltarusijos prezidentu.¹⁴⁹ Lietuva savo ruožtu pritaikė individualias sankcijas Baltarusijos 130 pareigūnų, o vėliau su Lenkijos ir Rumunijos parama pasiūlė priimti ES ekonominės pagalbos planą Baltarusijos demokratiniams

---

¹⁴⁶ Evija Džatkovica, „The Belarus Crisis through the Eyes of its Baltic and Nordic Neighbors“ Foreign Policy Research Institute, (2021 m. kovo 31 d.), žiūrėta 2022 m. balandžio 15 d., <https://www.fpri.org/article/2021/03/the-belarus-crisis-through-the-eyes-of-its-baltic-and-nordic-neighbors/>.

¹⁴⁷ Ramūnas Vilpišauskas, „Lithuania“. *Baltic and Nordic responses to the 2020 post-election crisis in Belarus*. (Latvian institute of international affairs, 2021), 26-27.

¹⁴⁸ Evija Džatkovica, „The Belarus Crisis through the Eyes of its Baltic and Nordic Neighbors“ Foreign Policy Research Institute, (2021 m. kovo 31 d.), žiūrėta 2022 m. balandžio 15 d., <https://www.fpri.org/article/2021/03/the-belarus-crisis-through-the-eyes-of-its-baltic-and-nordic-neighbors/>.

¹⁴⁹ Ten pat, 27.

procesams užtikrinti.¹⁵⁰ Tai turėjo padėti vietos piliečiams imtis politinių ir ekonominių reformų. Kartu numatė ir pagalbą, stojant į Pasaulio prekybos organizaciją bei prekybos palengvinimo priemones.¹⁵¹ Nors 2021 metų pradžioje protestai atslūgo, politinis nestabilumas vis dar tęsėsi.

Baltarusijos demokratinei opozicijai bei politinio centro Koordinacinei tarybai, kuriai vadovauja Svetlanos Cichanouskaja, parama ir veiklos tęstinumas buvo suteiktas Lietuvoje.¹⁵² Tokiu atveju, tiesioginės parama tapo pasipiktinimo ir grėsmės šaltiniu Baltarusijai. Tarptautinės visuomenės palaikymas iš vien buvo nukreiptas į opoziciją, raginant surengti naujus laisvus ir sąžiningus rinkimus Baltarusijoje.¹⁵³ Galima daryti prielaidą, kad Lietuvos ir ES tiesioginės veiklos kryptis yra orientuota į paramos teikimą opozicijai kaip galimybė pakeisti Baltarusijos režimo represijas ir tarptautinių normų nesilaikymą. Žinoma, Europos Sąjunga, šiuo atveju, remia ir prisideda prie Baltijos valstybių (ypač Lietuva ir Latvija) tikslo.¹⁵⁴ Suprantama, kad tarptautinis įsitraukimas ir parama buvo aktyviausias iš kaimyninių Baltarusijos valstybių dėl potencialių saugumo iššūkių. Nepaisant to, kad Lietuva ir Latvija turėjo stiprių ekonominių saitų, jos sugebėjo užimti radikaliausias pozicijas, priešingai nei kitos ES valstybės.¹⁵⁵

Kita vertus, Baltarusijos režimo griežtų represinių priemonių taikymas silpnino opozicijos būvimą valstybės viduje, o tarptautinės bendruomenės parama, referuojanti retorinį į palaikymą opozicijai tapo nepakankama. Nauji Baltarusijos provokaciniai išpuoliai prieš Lietuvą ir Europos Sąjungą, signalizavo apie tai, kad oponentas neketina pakeisti konflikto eigos. Savo ruožtu, Rusija atsverė A. Lukašenkos legitimumą ir padidino rizika regiono saugumui. Taip Baltarusijos išoriniai santykiai su demokratinėmis valstybėmis nutrūko, o A. Lukašenkos manevro laisvė tapo stipriai apribota Rusijos. Baltarusija siekė balansuoti tarp Maskvos kaip gerovės užtikrintojo bei nenoro „pažadinti“ Baltarusijos visuomenės.

---

¹⁵⁰ <https://www.consilium.europa.eu/lt/policies/sanctions/restrictive-measures-against-belarus/belarus-timeline/>

¹⁵¹ Ramūnas Vilpišauskas, „Lithuania“. *Baltic and Nordic responses to the 2020 post-election crisis in Belarus* (Latvian institute of international affairs, 2021), 27.

¹⁵² „EP nariai: Baltarusijos opozicijos kova už demokratiją įvertinta Sacharovo premija už minties laisvę“, BNS, žiūrėta 2022 m. gegužės 1 d., <https://sc.bns.lt/view/item/365655>.

¹⁵³ „Europos Parlamentas nepripažins A. Lukašenkos Baltarusijos prezidentu“, Europos parlamentas. Biuras Lietuvoje, žiūrėta 2022 m. gegužės 1 d. <https://www.europarl.europa.eu/lithuania/lt/ziniasklaidai/europos-parlamentas-nepripažins-a-lukašenkos-baltarusijos-prezidentu>

¹⁵⁴ Ten pat.

¹⁵⁵ Ten pat.

3.2.2. Koalicinės priverstinės diplomatijos taikymas

Šioje analizės dalyje svarbu prisiminti pagrindinius autorių išskirtus koalicinės diplomatijos strategijos principus:

1. Daugiašalės strategijos pasirinkimas sukuria arba paskatina varžovo vidaus politikos ar visuomenės neramumą. To rezultate, tai padidina priešininko nerimą ir baimę tęsti konfliktą ir provokaciją.¹⁵⁶

2. Didelės galios nukreipimą ir spaudimo sukūrimą įgalina kolektyvinė strategija, tačiau tik esant bendram saugumo poreikiui, požiūriui ir taikomoms priemonėms tarp partnerių.¹⁵⁷

Šie aspektai nurodo, kad koaliciniame sprendimų priėmime, esant konfliktui su Baltarusija, privaloma atsižvelgti į oponento pajėgų įvertinimą bei vienakryptės politikos nustatymą tarp partnerių. Kitu atveju, ši pasirinkta strategija tik padės atsirasti motyvacijos asimetrijai, o tai puiki terpė oponento atsparumui augti ir tęsti savo interesų įgyvendinimą.¹⁵⁸

Taip galima klausti, kaip ir ar vieningai elgėsi regiono kaimyninės valstybės, Europos Sąjunga ir saugumo užtikrintojas regione NATO (JAV pagrindinis vaidmuo)? Neryžtingi sprendimai ir sankcijos, kaip izoliacijos būdas, buvo pirminės priemonės dėl kurių bendrai sutiko ES, Lietuva ir JAV. Tai buvo pasirinkta tinkamiausia priemonė, norint reaguoti į saugumo iššūkius ir siekiant apsaugoti Rytų Europos sieną. Tai jau savaime apeliuoja į koalicinę (daugiašalę) priverstinės diplomatijos strategiją. Kadangi Baltarusijos režimas buvo saugumo problema Europos Rytų regionui, politinė ir ekonominė ES ir JAV valstybių parama tapo būtina, „siekiant užbaigti politinės transformacijos procesą Baltarusijoje“.¹⁵⁹ Galima daryti prielaidą, kad sprendimų priėmimas ir sąlygų taikymas Baltarusijai buvo vykdomas remiantis „koalicinės ašies“ principu (žr. 4 schema). Lietuva, kuri tiesiogiai susiduria tiesioginiais ir provokaciniais Baltarusijos veiksmais, kreipiasi į ES ir NATO dėl bendrų ir platesnių atsakomųjų priemonių taikymo. Resursų ir pajėgumų skirtumas nesuteikė galimybės Lietuvai savarankiškai sustabdyti konflikto su Baltarusijos režimu. Tokiu atveju, potencialių sprendimų priėmimas ir taikymas tapo sudėtingu procesu dėl laiko trukmės, ilgų diskusijų

---

¹⁵⁶ Daniel L. Byman, Matthew C. Waxman, „The Dynamics of Coercion, America Foreign Policy and the Limits of Military Might“ (United Kingdom: Cambridge University, 2002), 9.

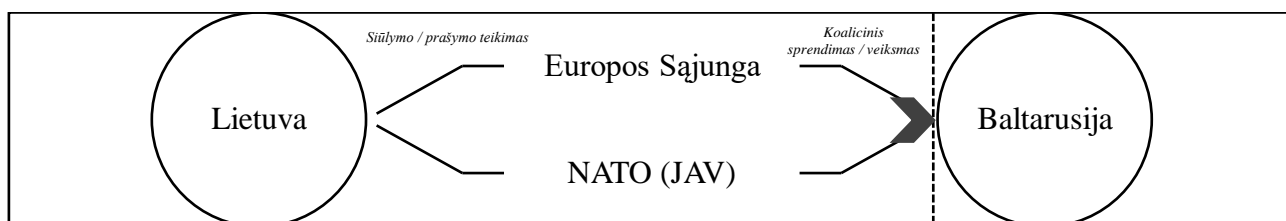
¹⁵⁷ Barry H. Steiner, „Collective Preventive Diplomacy.“ A Study in International Conflict Management (Albany: State University of New York Press, 2004), 147.

¹⁵⁸ Sharad Joshi, „The Practice of Coercive Diplomacy in the Post-9/11 Period“, (Dissertation, University of Pittsburgh, Public and International affairs, 2006), 255.

¹⁵⁹ „Baltarusija: Tarptautinė parama ir protestų ateitis“. Eastern Europe Studies Centre, žiūrėta 2022 m. kovo 1 d., <https://www.eesc.lt/2021/02/22/baltarusija-tarptautine-parama-ir-protestu-ateitis/>

vyksmo. Atsirando delsimas dėl ribojančių sankcijų taikymo ir jų griežtumo.¹⁶⁰ JAV ir ES stengėsi elgtis nuosaikiai ir priimti „saugius“ sprendimus.¹⁶¹

2020 – 2021 m. laikotarpyje „koalicinė ašis“ iš viso priėmė 6 sankcijų paketus, kurie buvo orientuoti į ekonomines ir politines sritis.¹⁶² Formalusis politinis signalizavimas įvyko 2020 m. Tuo metu Europos Taryba reikalavo: (1) nedelsiant besąlygiškai paleisti visus politinius kalinius ir neteisėtai sulaikytus žurnalistus; (2) nedelsiant nutraukti smurtą ir represijas; (3) surengti laisvus prezidento rinkimus.¹⁶³ Po to sekė tikslinių ekonominių sankcijų taikymas, kaip kelionių draudimas ir sąskaitų uždarymas,¹⁶⁴ 183 žmonėms ir 26 subjektams.¹⁶⁵ Taip pat buvo įtraukiami ir draudimai skraidyti per Baltarusijos oro erdvę Europos lėktuvams bei sustabdyta transliuotojo BTRC narystė. To pasėkoje, sankcijų taikymo pagrindinė funkcija – signalizavimas kaip atsakas nedemokratiniam režimui. Ilgalaikė retorinė parama Baltarusijos demokratinei opozicijai, galiausiai, virto ne tik ritualiniu pareiškimu ir simbolinių renginių organizavimu tarp Baltijos valstybių (Lietuvos „Laisvės kelias“ ir Lenkijos „Solidarumas su Baltarusija“), bet ir bendru Baltijos valstybių užsienio politikos interesu.¹⁶⁶ Vis dėlto ES demonstravo neryžtingą ir lėtą sankcijų taikymą Baltarusijos režimui, kas apėmė ilgą svarstymų ir koordinavimų bei kompromisų ieškojimą dėl bendros politikos.

4 schema. Koalicinė sprendimų priėmimo ir sankcijų taikymo ašis.

¹⁶⁰ „Lithuania’s Foreign Minister Gabrielius Landsbergis: The EU must impose sanctions against airports in Belarus”, Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Lithuania, (2021 m. lapkričio 8 d.), -žiūrėta 2022 m. kovo 6 d., <https://jp.mfa.lt/default/en/news/lithuanias-foreign-minister-gabrielius-landsbergis-the-eu-must-impose-sanctions-against-airports-in-belarus>.

¹⁶¹ Tomas Janeliūnas, „A. Lukašenkos režimas ir visuomenės pasipriešinimas: trumpojo laikotarpio Baltarusijos įvykių scenarijai“ (Vilnius: Rytų Europos studijų centras, 2020) 2-3.

¹⁶² Laurynas Jonavičius, „Baltarusijos tendencijos 2021/1: sausis balandis. Ketvirtinė analitinė apžvalga“, 4, žiūrėta 2022 m. kovo 6 d. https://www.eesc.lt/wp-content/uploads/2020/05/v04_Baltarusijos-tendencijos_A4_LT.pdf

¹⁶³ Laurynas Jonavičius, „Sankcijos Baltarusijos režimui griežtinimas ir didinimas: argumentai „už“ ir „prieš““. (Vilnius: Eastern Europe Studies Centre), 1-3.

¹⁶⁴ „Restrictive measures following the 2020 Belarus presidential elections“. European Council, žiūrėta 2022 m. sausio 9 d., <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/sanctions/restrictive-measures-following-the-2020-belarus-presidential-elections/>.

¹⁶⁵ „ES santykiai su Baltarusija“. Europos Vadovų Taryba Europos Sąjungos Taryba, žiūrėta 2022 m. sausio 20 d., <https://www.consilium.europa.eu/lt/policies/eastern-partnership/belarus/>.

¹⁶⁶ Dovilė Jakniūnaitė, „The Baltic States, Poland, and the Protests in Belarus: the Case for the Unconditional Love?“ kn. *The Russia Conference paper 2021*, sud. Sandis Šraders, Vilijar Veebel (2021), 60-61.

Atsakas į Baltarusijos provokacinius išpuolius

Apie situaciją Baltarusijos ir Lenkijos pasienyje daugiausia pasako teiginys – nelegali pabėgėlių migracija kaip politinis A. Lukašenkos ginklas. 680 km Lietuvos siena tapo taikiniu agresijos aktui.¹⁶⁷ Nuo 2021 m. Lietuvos – Baltarusijos sieną kirto 4110 nelegalių migrantų (dauguma jų iš Irako), pasirinkdami kaip tarpinę stotelę į norimą Vakarų Europą. Saugumo iššūkiu tai tapo ne tik Lietuvai, bet ir Europos Sąjungai dėl A. Lukašenkos atsako į ketvirtąjį ES sankcijų paketą.¹⁶⁸ ES ir Lietuva paskatino diskusijas dėl nuolatinės pasienio vietos įkūrimo, finansinės paramos teikimo bei tolimesnių vieningų sankcijų taikymo Baltarusijai.¹⁶⁹ Laikiniai migrantai buvo priglauti Baltijos valstybėse ir Lenkijoje, ko pasekoje, Baltarusijoje pasienis buvo dislokuotas kariais, siekiant užtikrinti ne tik saugumą, bet ir srauto valdymą. Šis agresyvus Baltarusijos elgesys buvo laikomas tiesioginiu išpuoliu, kuriuo norima destabilizuoti ir daryti spaudimą ES.¹⁷⁰ Bandytas panaudoti nelegalią migraciją kaip nepasitenkinimo atsaką į ES politiką, buvo priimtas kaip ieškojimas veiksmingų atgrasymo priemonių tolimesnei A. Lukašenkos agresyviai politikai. Tačiau galime klausti, kur Lietuvos savarankiškų atsakomųjų veikslių ribos, o kur reikalingas ar net privalomas ES įsitraukimas?

Vienareikšmiškai, tai galime laikyti sąmoningai sukelta hibridine agresija, kuri yra nukreipta ne tik prieš Lietuvą, bet ir prieš Europos Sąjungą. Taip vidaus politikos veiksmai į nelegalios migracijos problemos sprendimą buvo pasirinkti: ginkluotų pajėgų panaudojimas sienos apsaugai; migracijos srauto organizatoriaus nustatymas ir nubaudymas; informavimo kampanija apie migrantų kilmę kaip šaltinio radimas. Vėliau, hibridinei agresijai užsitęsus buvo pradėtos ir konsultacijos su NATO valstybėmis narėmis, taip siekiant paraginti ES institucijas solidarizuotis dėl sankcijų ir paramos teikimo. Nepaisant įtemptos situacijos Lietuvoje ir nesutinkant būti tranzitine šalimi į kitas Europos valstybes, buvo raginama persvarstyti migracijos politiką ES, kuri yra pagrįsta *ad hoc* veikimo principu. Kartu buvo pradėtos derybos dėl skrydžių sustabdymo į Minską iš migrantų kilmės valstybių. Suprantama, kad situacija tapo komplikauta, kenkianti ne tik Lietuvos saugumui ir

---

¹⁶⁷ Jakob Wollenstein et al., „Illegal migration as a political weapon” (Landerbericht: Konrad Adenauer Stiftung, 2021 August 5), 1.

¹⁶⁸ „Baltarusija: ketvirtasis ES sankcijų dėl ilgalaikių represijų ir priverstinio „Ryanair“ orlaivio nutūpymo paketas“, Europos Vadovų Taryba. Europos Sąjungos Taryba, žiūrėta 2022 kovo 13 d., <https://www.consilium.europa.eu/lt/press/press-releases/2021/06/21/belarus-fourth-package-of-eu-sanctions-over-enduring-repression-and-the-forced-landing-of-a-ryanair-flight/>.

¹⁶⁹ Ten pat, 2.

¹⁷⁰ „Biden should not let the IMF throw a lifeline to Belarus’s dictator“, Washington Post, (2021 August 8), žiūrėta 2022 kovo 17 d., <https://www.washingtonpost.com/opinions/2021/08/18/biden-should-not-let-imf-throw-lifeline-belarus-dictator/>.

socialinei santvarkai (propaganda ir informaciniai išpuoliai), bet ir Europos Sąjungos bei NATO narėms valstybėms. Ši situacija negalėjo būti išspręsta be daugiašalės paramos ir atnaujinto dialogo su Baltarusija.

Galiausiai, hibridinės agresijos sustabdymui Lietuva, kaip pirminę strategiją, pasitelkė informacinę kampaniją. Tai buvo būdas stabdyti propagandą ir ieškoti politinio dialogo su migrantų kilmės šalimis. O norint apsaugoti išorinę ES sieną ir pasitelkti dideles pajėgas migrantų srauto suvaldymui, suprantama, kad Lietuva nebuvo pajėgi. Hibridinės agresijos sustabdymas bei žmogaus teisių paaisymo išlaikymas ir puoselėjimas buvo iššūkis ne vienai Lietuvai, bet ir visai Europai bei NATO.

Dėl minėtų 2020 m. Baltarusijoje įvykusių ginčijamų prezidento rinkimų ir išprovokuotų precedento neturinčių protestų, ES ir JAV stengėsi izoliuoti pažeidėją. Vienas iš sprendimų buvo – stabdyti kalio trąšų tranzitą per Baltarusiją. 2021 m. rugpjūčio mėnesį JAV paskelbė sankcijas vienai didžiausių kalio trąšų gamintojų ir eksportuotojų, Baltarusijos valstybinei bendrovei „Belaruskalij“.¹⁷¹ Kartu nutraukė ir naftos bei jos produktų eksportą. Kadangi Baltarusija naudojosi lengvatinėmis Rusijos teikiamomis sąlygomis (maža naftos kaina), perdirbti naftos produktai sudarė nemažą pastarosios eksporto dalį. Kadangi valstybės kontroliuojamame eksporte tai yra itin reikšmingas tranzito pajamų šaltinis, ES tai pasirinko sankcijų objektu.¹⁷² Negana to, tai leido smogti ir dviem svarbiems Minsko režimo pajamų šaltiniams.

Suprantama, kad JAV sankcijos turėjo daryti įtaką ir (nesiektiną, netiesioginę) Lietuvai, kuri yra tranzitinė kalio trąšų šalis iš Baltarusijos. Lietuva nurodė, kad ne tik laikysis sankcijų priemonės nutraukti trąšų tiekimą „Lietuvos geležinkeliu“, tačiau ir atsisakys vykdyti pinigines operacijas su Baltarusijos įmonėmis. Deja, sustabdymas tapo ne tik vilkinamu procesu, tačiau ir politinių diskusijų ar LR užsienio reikalų ministro pasitikėjimo klausimu.¹⁷³ Kita vertus, Baltarusija taip pat veikė reaktyviai bei pritaikė sankcijas. Pastaroji neįsileido traukinių iš Lietuvos, kurie gabeno naftos produktus ir trąšas. Minėtoje situacijoje, nei Lietuva, nei JAV nevykdė konsultacijų su Baltarusija dėl sankcijų taikymo. Tad Baltarusijos atsakomasis veiksnys, tikėtina, buvo lygiavertis.¹⁷⁴ Galiausiai,

---

¹⁷¹ Marius Jokūbaitis, „Belaruskalij“ atstovė: jei Lietuva nutrauktų tranzitą, ieškinius pateiktų ir trąšų pirkėjai“, LRT, (2021m. gruodžio 21 d.), žiūrėta 2022 m. sausio 10 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1560678/lrt-trumpai-belaruskalij-skandalas-kas-ir-kaip-ivyko>.

¹⁷² Ten pat.

¹⁷³ Šarūnas Sabaitis, „Belaruskalij“ skandalas: kada bus nutrauktas trąšų tranzitas, kokios sankcijos ir ko dar nežinome“, LRT, (2021m. gruodžio 13 d.), žiūrėta 2022 m. sausio 10 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/1562551/belaruskalij-skandalas-kada-bus-nutrauktas-trasu-tranzitas-kokios-yra-sankcijos-ir-ko-dar-nezinome>.

¹⁷⁴ Kęstutis Girnius, „Kęstutis Girnius. Sankcijos – lazda turi du galus“, Vilniaus universitetas TSPMI, žiūrėta 2022 m. kovo 5 d., <https://www.tspmi.vu.lt/komentarai/kestutis-girnius-sankcijos-lazda-turi-du-galus/>.

galima manyti, kad žodis „sankcijos“ skambėjo gana grėsmingai, tačiau realus jų poveikis nebuvo efektyvus, bent jau trumpuoju laikotarpiu.

3.2.3. Sąlygos apibendrinimas

Apibendrinant galima teigti, kad Lietuvos, Europos Sąjungos bei JAV pagrindinis tikslas buvo dialogas ir parama Baltarusijos opozicijai bei politinės transformacijos pabaigimas. Tarptautinės visuomenės palaikymas buvo nukreiptas į opoziciją ir raginama surengti naujus laisvus ir sąžiningus rinkimus Baltarusijoje. Savo ruožtu Lietuva intensyviai ieškojo būdų ir paramos visoje Europos Sąjungoje dėl sankcijų įvedimo Baltarusijai. Galima daryti prielaidą, kad Lietuvos ir ES tiesioginės veiklos kryptis yra orientuota į paramos teikimą opozicijai kaip galimybė pakeisti Baltarusijos režimo represijas ir tarptautinių normų nesilaikymą. Palapsniui Lietuva ėmėsi teikti ne tik oficialius pareiškimus tarptautinei bendruomenei dėl demokratiškas principų pažeidimo (derino tai su ES valstybėmis kaimynėmis) bei teikė humanitarinę paramą Baltarusijos piliečiams ir opozicijai, kurie nukentėjo nuo režimo represijos. Tokiu atveju, tiesioginės paramos suteikimas tapo pasipiktinimo ir grėsmės šaltiniu Baltarusijai.

Baltarusijos režimo griežtų represinių priemonių taikymas silpnino opozicijos būvimą valstybės viduje, o tarptautinės bendruomenės parama, referuojanti retorinį į palaikymą opozicijai tapo nepakankamas. Koalicinės arba daugiašalės priverstinės diplomatijos sąlyga buvo tik iš dalies efektyvi. Ekonominių sankcijų taikymas ir retorinė linija išliko stabili, tačiau pastarųjų priėmimas buvo lėtas. O skirtingas saugumo iššūkių suvokimas dėl geografinės padėties ar patirčių diplomatiniuose santykiuose su Baltarusija, padarė įtaką suvokti realią Baltarusijos veiksmų grėsmę ir imtis griežtesnių atsakomųjų veiksmų. Kitaip tariant, pastebima skirtingas motyvacijos lygis tarp koalicijos dalyvių. Galima manyti, kad žodis „sankcijos“ skambėjo gana grėsmingai, tačiau realus jų poveikis nebuvo efektyvus, bent jau trumpuoju laikotarpiu. Kadangi sankcijos priklausė nuo bendro sutikimo pagrindo, o priverstinė diplomatija buvo vykdoma daugiašaliu formatu, patikimumas ir prieš veiksmų pokytis buvo labai minimalus.¹⁷⁵ Sankcijos buvo tik spaudimo įrankis, tačiau ne esminis politinių pokyčių siekiui. O kadangi koalicinės priverstinės diplomatijos sąlygos sėkmė priklausė nuo bendro požiūrio, vertybių ir intereso, suprantama, kad Lietuvos, ES ir JAV motyvacijos asimetrija lėmė nesėkmę tik iš dalies.

---

¹⁷⁵ Nicolas Mulder, *The Economic Weapon The Rise of Sanctions as a Tool of Modern War*, (Yale University Press, 2022), 291, 297.

3.3. Trečioji sąlyga

Paskutinėje trečiojoje analizės dalyje yra vertinama sąlyga „Sprendimų ir teikiamų sąlygų aiškumas“. Kaip įprasta iškeliami ir sąlygą paaškinantys klausimai: ar buvo sukurtas baimės motyvas ir skubos jausmas? Ar taikomas laiko apribojimas ir sukurtas patikimumas, nustatant aiškias sąlygas? Kaip į tai reagavo ir atsakė Baltarusija? Galiausiai, ar ir koks buvo galutinis priverstinės diplomatijos tikslas?

3.3.1. Sprendimų ir teikiamų sąlygų aiškumas

Kaip jau buvo minėta antroje analizės dalyje, Baltijos valstybės vienos iš pirmųjų pasisakė nepripažįstančios A. Lukašenkos Baltarusijos prezidentu dėl nesąžiningų rinkimų ir neteisėto protestuotojų įkalinimo. Lietuva savarankiškai paskelbė nacionalines ribojančias sankcijas 156 asmenims (žr. 3 lentelė).¹⁷⁶ Svarbu paminėti, kad šios valstybės buvo ir pirmosios „Baltarusijos problema“ pateikusios tarptautinių organizacijų darbotvarkėse (Europos Taryba, Europos Saugumo ir bendradarbiavimo organizacija ir Jungtinės Tautos).¹⁷⁷ Kaip reaktyvūs nacionaliniai ir regioniniai veiksmai buvo pasirinktos ribojančios sankcijos Baltarusijos asmenis ir subjektams.¹⁷⁸ Galima sakyti, kad tai simbolinės priemonės nei reali bausmė režimui. Tam reikėjo tarptautinio įsitraukimo, kas galėtų padėti sukurti bloko spaudimą ir ateityje įvesti griežtesnes sankcijas.¹⁷⁹ 2021 m. gegužę priverstinis „Ryanair“ orlaivio sustabdymas ir žurnalisto R. Pratasevičiaus bei Sofijos Sapėgos sulaikymas parodė, kad „Baltarusijos tarptautinės teisės ir skaidrumo nepaisymu tarptautiniame kontekste buvo susirūpinta“. Nepaisant to, Baltarusijos vyriausybė šį išpuolį įvardino „prevencine saugumo priemone“, o žurnalistai apkaltinti dėl Baltarusijos įstatymų pažeidimų, kurie nebuvo patikslinti. Galiausiai, konfliktas pasiekė didžiausią įtampos tašką, kai Lietuvos ir Lenkijos pasienyje

---

¹⁷⁶ „Ministras G. Landsbergis sveikina Europos Sąjungos sprendimą išplėsti sankcijas Baltarusijai“, Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija, (2020 m. gruodžio 18 d.), žiūrėta 2022 m. balandžio 16 d. <https://www.urm.lt/default/lt/naujienos/ministras-g-landsbergis-sveikina-europos-sajungos-sprendima-isplesti-sankcijas-baltarusijai>.

¹⁷⁷ Evija Džatkovica, „The Belarus Crisis through the Eyes of its Baltic and Nordic Neighbors“ Foreign Policy Research Institute, (2021 m. kovo 31 d.), žiūrėta 2022 m. balandžio 15 d., <https://www.fpri.org/article/2021/03/the-belarus-crisis-through-the-eyes-of-its-baltic-and-nordic-neighbors/>.

¹⁷⁸ „Ribojamosios priemonės Baltarusijai“, Europos Vadovų Taryba, Europos Sąjungos Taryba, žiūrėta 2022 m. balandžio 16 d. <https://www.consilium.europa.eu/lt/policies/sanctions/restrictive-measures-against-belarus/>.

¹⁷⁹ Evija Džatkovica, „The Belarus Crisis through the Eyes of its Baltic and Nordic Neighbors“ Foreign Policy Research Institute, (2021 m. kovo 31 d.), žiūrėta 2022 m. balandžio 15 d., <https://www.fpri.org/article/2021/03/the-belarus-crisis-through-the-eyes-of-its-baltic-and-nordic-neighbors/>.

su Baltarusija, A. Lukašenka nelegaliai ir prievartos būdu sukėlė migracijos krizę.¹⁸⁰ Tokiu būdu vykdomas Baltarusijos „diplomatinio konfliktas“ buvo nukreiptas prieš saugumo destabilizavimą regione. Tad galima klausti, kokios esminės priemonės ir sąlygos buvo taikomos pakeisti konflikto situaciją?

Pagrindinė priemonė – ribojančių sankcijų taikymas, siekiant izoliuoti Baltarusiją nuo Vakarų. Kaip reaktyvus Baltarusijos atsakas buvo ekonominės ir politinės integracijos gilinimas su Baltarusija. Tai parodė ne tik „Zapad 2021“ atnaujintos karinės pratybos, bet ir inicijuotas bendradarbiavimas dėl Baltarusijos Konstitucijos pakeitimų.¹⁸¹ Tad, reikalavimais, kurių laikėsi A. Lukašenka, buvo tik vidiniai susitarimai su V. Putinu. Tai viešas ir akivaizdus užsienio ir vidaus politikos krypties pasikeitimas, atsisakant bent kokių įsipareigojimų Vakarams. Ir, žinoma, Baltarusijos tapimas *de facto* Rusijos federacijos dalimi. Integracijos planą ir karinę galią atspindi organizuotos Rusijos ir Baltarusijos karinės pratybos kaip demonstratyvus atsakas į taikomas ES sankcijas. Rusijos dalinių priartėjimas prie Lenkijos sienos, anot Piper Coes rodo, kad tai gali virsti ne karinėmis pratybomis, o nuolatiniu būvimu teritorijoje.¹⁸² Pasienio migracijos krizė buvo viena iš stipriausių hibridinių Baltarusijos režimo atakų. Šiaurės Atlanto tarybos pareiškimas nurodo, kas organizuotu žmonių judėjimu per valstybių pasienius yra siekiama nesukurti tiesioginės sąsajos su Baltarusija. Tai turėjo pakeisti suprantamą apie naudojamą jėgą, atsiejant tai nuo ginkluotojo puolimo.¹⁸³ Kitaip tariant, buvo taikomi mišrūs metodai, siekiant išvengti tiesioginio veiksmo asociacijos.

Pasienio migracijos krizės metu į Lietuvą buvo pasiųsti net 3 392 migrantai, kurie prašėsi prieglobsčio dėl aktyvaus Baltarusijos režimo skatinimo. Valstybės valdomos saugumo tarnybos migrantų judėjimo srautus siuntė link pasienio, neleidžiant jiems sugrižti. O Baltarusijos pasienio sustiprinimas buvo tik organizuoto nusikaltimo maskuotė. Tokiu atveju, galima daryti prielaidą, kad valstybė naudoja jėgą pasitelkdama migrantus kaip karinius ginklus. Kitaip tariant, migrantai atlieka Baltarusijos nurodytus ir kontroliuojamus veiksmus, kurie prilygsta jėgos naudojimui. Tad, suprantama, režimas bandė veikti nesikišimo principu.¹⁸⁴ Tarptautinės sienos pažeidimas ir jėgos

---

¹⁸⁰ Piper Coes, „Examining Belarus’ Growing Reliance on Russia“, Foreign Policy Research Institute, (2021 m. spalio 8 d.), žiūrėta 2022 m. balandžio 15 d., <https://www.fpri.org/article/2021/10/examining-belarus-growing-reliance-on-russia/>

¹⁸¹ Ten pat.

¹⁸² Ten pat.

¹⁸³ Aurel Sari, Ben Hudson, „Stirring Trouble at the Border: Is Belarus in Violation of International Law?“ (2021 m. lapkričio 16 d.), žiūrėta 2022 m. kovo 29 d., <https://www.justsecurity.org/79222/stirring-trouble-at-the-border-is-belarus-in-violation-of-international-law/>.

¹⁸⁴ Aurel Sari, Ben Hudson, „Stirring Trouble at the Border: Is Belarus in Violation of International Law?“ (2021 m. lapkričio 16 d.), žiūrėta 2022 m. kovo 29 d., <https://www.justsecurity.org/79222/stirring-trouble-at-the-border-is-belarus-in-violation-of-international-law/>.

naudojimas sukėlė grėsmę Lietuvos suverenitetui. Sustabdyti migracijos srautą buvo siekta ES pagalba, taikant sankcijas, spygliuotos vielos užtvara¹⁸⁵ bei pasienio apsaugos stiprinimu. Tai buvo terorizmo ir migracijos iššūkiai su kuriais susidūrė Lietuvos saugumas. Baltarusijos siunčiami Vidurio Rytų migrantai į ES, turėjo sąsajų su teroristinėmis ar ekstremistinėmis organizacijomis. Taip pat paskelbtais Lietuvos žvalgybos duomenimis, dalis jų turėjo karinės patirties ar dalyvavo sukarintų grupuočių veikloje.¹⁸⁶

Vis dėlto Europos Sąjunga ir Lietuva delsė, kada Baltarusija „judėjo prie aktyvių puolamųjų ir provokuojančių veiksmų“.¹⁸⁷ Jau 2020 m. Lietuva ėmėsi pirmųjų diplomatinį veiksmų, įteikdama įspėjimo protesto notą Baltarusijos ambasada Vilniuje dėl valstybės pasienio pažeidimo.¹⁸⁸ Vėliau, Baltarusija paskatino atšaukti valstybių ambasadorius ir sumažinti diplomatinį atstovavimą, siekdama apriboti bendradarbiavimą tarp valstybių. Tai tik rodė vis didėjančią įtampą dvišaliame santykiuose ir Baltarusijos atsisakymą palaikyti diplomatinį dialogą.¹⁸⁹ Didysis pokytis dėl priemonių taikymo, įvyko vos prasidėjus pasienio krizei. Tapo aišku, kad „švelni“ retorika ir įprastos diplomatinės priemonės nėra efektyvios užtikrinti saugumą valstybėje ir regione. Lietuva ėmėsi ieškoti pagalbos ir sąjungininkų. Buvo vystomas bendradarbiavimas su NATO dėl kovos su hibridinių išpuoliais¹⁹⁰ bei pasitelkiama strateginė gynybos partnerystė su Lenkija.¹⁹¹ Galiausiai, sutelkus tarptautinės visuomenės dėmesį į Baltarusijos hibridinius išpuolius, didesnius resursus pasienio apsaugai bei išlaikant ribojamųjų sankcijų taikymą, saugumo situacija iš esmės nepasikeitė. Nors ir sumažėjo pabėgėlių migracija Lietuvoje, tačiau esminių režimo pokyčių kaimyninėje Baltarusijos valstybėje nebuvo. 2022 m. vasario mėn. įvykę Baltarusijos ir Rusijos bendrosios pratybos „Sąjunginis ryžtas

---

¹⁸⁵ Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerija „Lietuvos kariuomenė pasienyje su Baltarusija pradėjo tiesti spygliuotos vielos užtvaram“ (2021 m. liepos 8 d.), žiūrėta 2022 m. balandžio 10 d., <https://kam.lt/lietuvos-kariuomene-pasienyje-su-baltarusija-pradejo-tiesti-spygliuotos-vielos-uztvara/>.

¹⁸⁶ Grėsmių nacionaliniam saugumui vertinimas 2022“, Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentas ir Antrasis operatyvinių tarnybų departamentas prie krašto apsaugos ministerijos (Vilnius, 2022), 61, žiūrėta 2022 gegužės 2 d., <https://kam.lt/wp-content/uploads/2022/05/2022-METU-GRESMIU-NACIONALINIAM-SAUGUMUI-VERTINIMAS-uz-2021-metus.pdf>.

¹⁸⁷ „Lithuania’s Foreign Minister Gabrielius Landsbergis: The EU must impose sanctions against airports in Belarus“, Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Lithuania, (2021 m. lapkričio 18 d.), žiūrėta 2022 m. kovo 1 d., <https://jp.mfa.lt/default/en/news/lithuanias-foreign-minister-gabrielius-landsbergis-the-eu-must-impose-sanctions-against-airports-in-belarus>.

¹⁸⁸ „Lietuvos ambasada Baltarusijoje atnaujina vizų išdavimą“, Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija (2021 m. liepos 20 d.), žiūrėta 2022 m. balandžio 4 d., <https://urm.lt/default/lt/naujienos/lietuvos-ambasada-baltarusijoje-atnaujina-vizu-isdavima-lietuvos-republikos-uzsienio-reikalu-ministerija>.

¹⁸⁹ Ten pat.

¹⁹⁰ „Į Lietuvą atvyko NATO kovos su hibridinėmis grėsmėmis ekspertų komanda“, Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerija (2021 m. rugsėjo 6 d.) žiūrėta 2022 m. balandžio 4 d., <https://kam.lt/i-lietuva-atvyko-nato-kovos-su-hibridinemis-gresmemis-ekspertu-komanda/>.

¹⁹¹ „Viceministras M. Abukevičius: Lietuva ir Lenkija turi glaudžiai bendradarbiauti ieškant patikimų atgrasymo priemonių“, Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerija (2021 m. lapkričio 4 d.), žiūrėta 2022 m. balandžio 4 d., <https://kam.lt/viceministras-m-abukevicius-lietuva-ir-lenkija-turi-glaudziai-bendradarbiauti-ieskant-patikimu-atgrasymo-priemoniu/>.

2022” įrodė, kad Rusijos kariniai dalinių būvimas buvo pratęstas.¹⁹² Tad partnerystė tarp Rusijos ir Baltarusijos tik stiprėjo.

Galima sakyti, kad Lietuvos, ES ir JAV valstybės retorika, kuri buvo nukreipta į režimo kritiką bei ekonominę izoliaciją nesuteikė tikėtino rezultato. To, ko tikėjosi koalicija – įgyti Baltarusijos visuomenės palankumą, teikiant paramą ir taip sąlygoti režimo pokytį. Tai iliustruoja sekantys Baltarusijos politiniai procesai. Įvyko „visuotinis referendumas“ dėl Baltarusijos Konstitucinės pataisos. Nors Lietuva viešai ir paskelbė nepripažįstanti ir laikanti tai negaliojančiais pakeitimais, tačiau esamos padėties ar oponento interesų tai nepakeitė.¹⁹³ Suprantama, kad režimo sąlygos negali užtikrinti ir organizuoti skaidrių rinkimų, o „įkalinta“ visuomenė (1070 nuteisti kalėti dėl politinių nusizengimų) negali laisvai išreikšti savo politinės valios. Valstybėje, kurioje baimė ir įtampa išlieka pagrindiniu piliečių manipuliacijos įrankiu, negali įvykti ir senkantys laisvi rinkimai. Tad Lietuvai ir pasirinkus nepripažinti A. Lukašenkos režimo pokyčių, tarptautinis dėmesys vis vien buvo per mažas ne tik įgalinti pokytį, bet ir ieškoti dar efektyvesnių bendradarbiavimo kanalų su Baltarusijos piliečiais.¹⁹⁴ Galima sakyti, kad Baltarusija, esant Rusijos pagalbai, ne tik izoluoja piliečius nuo Vakarų, kaip pastarieji taikydami sankcijas, tačiau ir neketino pakeisti pirminio plano – režimo išsaugojimas galimas tik esant absoliučiai Rusijos paramai.

Vis dėlto, nepaisant kritinės retorikos ir taikomų sankcijų, patikimumo jausmas nėra sukuriamas. O tai tik įrodo koalicinės priverstinės diplomatijos strategijos nesilaikymas tarp dalyvių. Trašų tranzito sustabdymas tarp valstybinės „Belaruskalij“ įmonės, kuri buvo įtraukta į JAV ir ES sankcijų sąrašus, ir „Lietuvos geležinkeliai“ turėjo būti griežta ekonominė priemonė. ES sankcijos Baltarusijos įmonei paskelbtos 2021 m. kovo 2 d., o šios sankcijos faktinis laikymasis buvo pradėtas Lietuvoje tik nuo 2022 m. vasario 1 d.¹⁹⁵ Tai pažymi sąjungininkių nesugebėjimą vykdyti bendrus nutarimus dėl sankcijų taikymo bei nurodo grėsmės nepatikimumą, kuris buvo konstruojamas oponentui.

Galiausiai, dvejus metus trukusi kova atskleidžia tik vieną rezultatą - A. Lukašenka išsaugojo valdžią šalyje ir stabilizavo režimą. Valstybėje išlieka judėjimo ribojimas už valstybės ribų ir

---

¹⁹² „Lietuvos ginklų kontrolės inspektoriai stebėjo Rusijos – Baltarusijos bendrų karinių pratybų „Sąjunginis ryžtas 2022 veiksmus“, Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerija (2022 m. vasario 22 d.), žiūrėta 2022 m. balandžio 4 d., <https://kam.lt/lietuvos-ginklu-kontroles-inspektoriai-stebejo-rusijos-baltarusijos-bendru-kariniu-pratybu-sajunginis-ryztas-2022-veiksmus/>.

¹⁹³ „Užsienio reikalų ministerijos pareiškimas dėl vadinamojo „referendumo“ dėl Konstitucijos pataisų Baltarusijoje“, Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija (2022 m. vasario 28 d.), žiūrėta 2022 m. balandžio 5 d., <https://www.urm.lt/default/lt/naujienos/uzsienio-reikalu-ministerijos-pareiškimas-del-vadinamojo-referendumo-del-konstitucijos-pataisu-baltarusijoje>

¹⁹⁴ Ten pat.

¹⁹⁵ „Teisimas: „Belaruskalij“ ir „Lietuvos geležinkelių“ sutartis kėlė grėsmę šalies saugumui“, BNS, (2022 m. balandžio 7 d.) žiūrėta 2022 m. gegužės 2 d., <https://www.bns.lt/topic/1911/news/66125543/print/true/>.

kontroliuojama informacinė erdvė.¹⁹⁶ Kitaip tariant, totalitarinis režimas stiprėja, nors ir bandoma imituoti pokyčius valstybės viduje dėl visuomenės kontrolės išlaikymo. Europos saugumą destabilizuojanti Baltarusiją ir toliau kelia grėsmę dėl totalitarinio režimo įsigalėjimo. Išaugęs politinių kalinių skaičius ir sisteminis susidorojimas su nevyriausybinėmis organizacijos, nepriklausoma žiniasklaida, rodo režimo procesų tęstinumą. Lietuvos pagrindine priemone tampa siekis įgyti ES paramą dėl tolimesnių sankcijų taikymo režimui (žr. 3 lentelė).¹⁹⁷ O dialogo ir bendradarbiavimo vystymas su Baltarusijos opozicija, tampa ilgalaike priemone, kurios rezultatai bus akivaizdūs tik ateityje. Remiantis, Lietuvos užsienio reikalų ministerijos pareiškimu: „Vienintelis kelias iš aklavietės, į kurią režimas veda valstybę ignoruodamas Baltarusijos žmonių siekius, ku skubiau pradėti dialogą su pilietine visuomene ir jai atstovaujančia Koordinacine taryba dėl naujų, laisvų ir sąžiningų rinkimų“.¹⁹⁸ Galima manyti, kad pasiekti „tyliąją visuomenę“ yra esminė priemonė, kuri yra derinama su ribojančiomis sankcijomis. Tačiau norint atsverti Baltarusijos taikomas asimetrinio pobūdžio spaudimo priemones tai nėra pakankama.¹⁹⁹

ES Taikomos sankcijos	
2020 m.	
Spalio mėn.	ES buvo pritarta ribojamosios priemonės. 40 asmenų pritaikyta ribojamosios priemonės (draudimas keliauti ir turto įšaldymas).
Lapkričio mėn.	Ribojamosios priemonės pritaikytos ir 15 valdžios institucijų ir A. Lukašenkai bei jo sūnui.
Gruodžio mėn.	Įtraukiami 36 papildomi subjektai, kuriems taikomos sankcijos.
2021 m.	
Gegužės mėn.	Griežtai pasmerktas priverstinis orlaivio nutupdymas.
Birželio mėn.	Baltarusijos vežėjams uždrausta naudotis oro erdve bei oro uostais. Ribojamosios priemonės pritaikytos 78 Baltarusijos asmenims ir 8 subjektams
Gruodžio mėn.	Ribojamosios priemonės pritaikytos 17 asmenų ir 11 subjektų dėl prisidėjo prie organizuotos pasienio migracijos.

¹⁹⁶ Grėsmių nacionaliniam saugumui vertinimas 2022“, Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentas ir Antrasis operatyvinių tarnybų departamentas prie krašto apsaugos ministerijos (Vilnius, 2022), 25-26, žiūrėta 2022 gegužės 2 d., <https://kam.lt/wp-content/uploads/2022/05/2022-METU-GRESMIU-NACIONALINIAM-SAUGUMUI-VERTINIMAS-uz-2021-metus.pdf>.

¹⁹⁷ „Užsienio reikalų ministerijos pareiškimas, praėjus metams po suklastotų Baltarusijos prezidento rinkimų“, Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija (2021 m. rugpjūčio 9 d.), žiūrėta 2022 m. balandžio 7 d., <https://urm.lt/default/lt/naujienos/uzsienio-reikalu-ministerijos-pareiškimas-praejus-metams-po-suklastotu-baltarusijos-prezidento-rinkimu>.

¹⁹⁸ Ten pat.

¹⁹⁹ Ten pat, 28-29.

2022 m.	
Vasario mėn.	Sankcijų galiojimas pratęstas dar 1 metams.

3 lentelė. *Europos Sąjungos sprendimai dėl Baltarusijai taikomų apribojimų. Šaltinis: darbo autorė, remiantis šaltiniu.*²⁰⁰

3.3.2. Sąlygos apibendrinimas

Lietuvos ir Baltarusijos valstybių politinių režimų skirtumai nusako skirtingą politinių ir diplomatinių sprendimų bei priemonių taikymą. Natūralu, kad autoritarinio režimo veiksmai yra nukreipti į trumpąjį laikotarpį bei pagrįsti didesne agresija. Priešingai nei demokratinės valstybės ar jų koalicijos, kurios yra orientuotos į nuosaikesnį bei ilgojo laikotarpio procesų vyksmą. Nors ir suprantamas ilgalaikis Baltarusijos tikslas – režimo legitimumas ir santykių su Vakarais normalizavimas,²⁰¹ pasirenkamos priverstinės diplomatijos priemonės nėra orientuotos į dialogo vykdymą ar bendradarbiavimą. Aiškių ir vienakrypčių krizės sprendimo sąlygų nustatymas dėl patikimumo (reikalavimai oponentui) buvo sukurti tik iš dalies, taikant ribojančias sankcijas dėl tarptautinės teisės normų nesilaikymo. Vis dėlto, ES delsimas bei Lietuvos trąšų tranzito sustabdymo „skandalas“ nesukūrė patikimumo ar skubos jausmo oponentui. Tikslūs laiko apribojimai taip pat nebuvo taikomi. Galima laikyti, kad ekonominės sankcijos pasiekė savo tikslą ir izoliavo Baltarusiją nuo Vakarų bei sukūrė įtampą valstybės viduje. Tačiau baimės motyvas, kaip sąlyga, nebuvo įgyvendintas. Baltarusijos vykdomoms asimetrinėms spaudimo priemonėms nebuvo sukurta tinkama atsvara. Tai reiškia, kad vykdoma nuolatinė kritinė retorika, ekonominės sankcijos, tiesioginė parama opozicijai sukūrė tik įniršį ir ekonominę įtampą valstybės viduje, tačiau nebuvo patikimos grėsmės dėl sąlygų laikymosi.

Tad, galiausiai, galime klausti, at buvo gautas užtikrintas atsakas iš oponento, kad reikalavimų įvykdymas sustabdys jo veiksmus konflikto tęsimui ir papildomų reikalavimų ateityje? Suprantama, kad ši sąlyga nebuvo į vykdyta taip pat. 2022 m. atnaujintos karinės pratybos su Rusija, jos karių nuolatinis būvimas valstybėje, vykdomi nauji Konstitucijos pakeitimai, informacijos sklaidos apribojimas bei tęsiama opozicijos įkalinimas tik pagrindžia išsakytą mintį. Todėl verta pagalvoti, ar ekonominis spaudimas ir izoliacija nuo Vakarų buvo tinkama vienintelė priemonė, kuri nesuteikė

²⁰⁰ „Chronologija. ES ribojamosios priemonės Baltarusijai“, Europos Vadovų Taryba, Europos Sąjungos Taryba, žiūrėta 2022 m. gegužės 2 d., <https://www.consilium.europa.eu/lt/policies/sanctions/restrictive-measures-against-belarus/belarus-timeline/>.

²⁰¹ Ten pat.

veiksmingų politinių rezultatų? Išlieka skirtumas tarp ekonominio poveikio ir politinių rezultatų, kas rodo ir skirtį tarp socialinių ir kultūrinių vertybių Lietuvoje ir Baltarusijoje.²⁰²

---

²⁰² Nicolas Mulder, *The Economic Weapon The Rise of Sanctions as a Tool of Modern War*, (Yale University Press, 2022), 291, 297.

IŠVADOS

Apžvelgus abstrakčią priverstinės diplomatijos literatūrą, buvo pastebėti trys esminiai požūriai į priverstinės diplomatijos „sėkmės“ sąlygas ir strategijos efektyvumą. Galima teigti, kad, pirmiausia, sėkminga priverstinė diplomatijos forma priklauso nuo vidinių ir išorinių sąlygų (valstybės vidaus politikos bei išorės veiksmių). Antra, karinių pajėgų naudojimas gali potencialiai nulemti galios ir baimės persvarą prieš oponentą. Trečia, nurodoma grėsmė turi būti įtikinama ir pakankamai stipri, nes tai įgalina potencialių reikalavimų vykdymą ir oponento paklusnumą.²⁰³ Galima suprasti, kad strategijos efektyvumas priklausys nuo taikomų priemonių kompleksiskumo.

Išanalizavus priverstinės diplomatijos teorijos esminius principus ir strategijos rezultatyvumą lemiančias sąlygas buvo pastebėta, kad autorių pateikti skirtingi kintamieji turi bendras sąsajas. Gana abstrakti priverstinės diplomatijos koncepcija nurodė tris pagrindinius „sėkmės“ sąlygų principus: (1) konteksto analizė ir priešininko pažinimas; (2) tarptautinė parama ir daugiašališkumas; (3) vienakryptis ir aiškus sprendimų priėmimas. Daroma prielaida, kad priverstinės diplomatijos strategija yra kompleksinė, kas sąlygoja priemonių taikymo efektyvumą.

Toliau, „Konteksto analizė ir priešininko pažinimas“ sąlygos tyrimas parodė, Baltarusijos režimo tęstinumo veiksmius: (1) jėgos struktūrų parama ir jos naudojimas; (2) režimo lyderis palaiko politinės administraciją ir biurokratiją; (3) Rusijos išorės partnerės įsitraukimas į politinę krizę. Baltarusija rėmėsi apgaulinga taktika, kurios metu buvo naudojamas ir skatinamas smurtas, norint suklaidinti oponentą. Suprantama, kad tai tapo sąlygine priedanga. Galiausiai, nuosekliai didinant karinį ir ekonominį sąveikavimą su Rusija bei atliekant standartizacijos procesus – buvo suformuotas aljanso potencialas prieš NATO. Tai rodo, oponento elgesio ir tikslo pokytį, kuris priklausė nuo sąjungininkės Rusijos įsitraukimo ir įtakos Baltarusijos politiniams procesams. Savo ruožtu Baltarusijos prezidentas A. Lukašenka pagrindė konfrontaciją su Vakarais, kuriuos apkaltino ne tik perversmo surengimu, bet ir noru užimti dalį valstybės teritorijos.²⁰⁴ Suprantama, kad Baltarusijos retorika ir skelbiamais veiksmais nebuvo galima pasitikėti dėl propagandos ir nuolat skelbiamos klaidinančios informacijos apie užsienio ir vidaus politiką. O pakankamai pasyvi Vakarų valstybių ir visos tarptautinės bendruomenės reakcija bei „tylus“ Baltarusijos bendradarbiavimas su Rusijos, tik padėjo išlaikyti esamą situaciją.

---

²⁰³ Inesa Dągytė, „Prievarstinė diplomatija: konceptualaus teorinio modelio paieška“ (Bakalauro darbas, Vilniaus universitetas, Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas, 2019), 53-57.

²⁰⁴ Laurynas Jonavičius, „Baltarusijos tendencijos 2021 / 3: saasis-balandis“, (Vilnius: Rytų Europos studijų centras 2021), 3-4.

Antroji sąlyga „Tarptautinė parama ir daugiašališkumas“ atskleidė, kad Lietuvos, Europos Sąjungos bei JAV pagrindinis tikslas buvo dialogas ir parama Baltarusijos opozicijai bei politinės transformacijos pabaigimas. Baltarusijos režimo griežtų represinių priemonių taikymas silpnino opozicijos būvimą valstybės viduje, o tarptautinės bendruomenės parama, referuojanti į palaikymą, tapo nepakankama. Tad galima laikyti, koalicinės arba daugiašalės priverstinės diplomatijos sąlyga buvo tik iš dalies efektyvi. Ekonominių sankcijų taikymas ir retorinė linija išliko stabili, tačiau pastarųjų priėmimas buvo lėtas. O skirtingas saugumo iššūkių suvokimas dėl geografinės padėties ar patirčių diplomatinuose santykiuose su Baltarusija, padarė įtaką suvokti realią Baltarusijos veiksmų grėsmę ir imtis griežtesnių atsakomųjų veiksmų. Kitaip tariant, pastebimas skirtingas motyvacijos lygis tarp koalicijos dalyvių. Sankcijos buvo tik spaudimo įrankis, tačiau ne įrankis politinių pokyčių siekiui. O kadangi koalicinės priverstinės diplomatijos sąlygos sėkmė priklausė nuo bendro požiūrio, vertybių ir intereso, suprantama, kad Lietuvos, ES ir JAV motyvacijos asimetrija lėmė nesėkmę tik iš dalies.

Galiausiai, trečioji sąlyga „Vienakryptis ir aiškus sprendimų priėmimas“ išskyrė, kad Lietuvos ir Baltarusijos valstybių politinių režimų skirtumai nusako skirtingą politinių ir diplomatinų sprendimų bei priemonių taikymą. Natūralu, kad autoritarinio režimo veiksmai yra nukreipti į trumpąjį laikotarpį bei pagrįsti didesne agresija. Priešingai nei demokratinės valstybės ar jų koalicijos, kurios yra orientuotos į nuosaikesnį bei ilgojo laikotarpio procesų vyksmą. Nors ir suprantamas ilgalaikis Baltarusijos tikslas – režimo legitimumas ir santykių su Vakarais normalizavimas,²⁰⁵ pasirenkamos priverstinės diplomatijos priemonės nėra orientuotos į dialogo vykdymą ar bendradarbiavimą. Aiškių ir vienakrypčių krizės sprendimo sąlygų nustatymas dėl patikimumo (reikalavimai oponentui) buvo sukurti tik iš dalies, taikant ribojančias sankcijas dėl tarptautinės teisės normų nesilaikymo. Vis dėlto, ES delsimas bei Lietuvos trąšų tranzito sustabdymo „skandalas“ nesukūrė patikimumo ar skubos jausmo oponentui. Tikslūs laiko apribojimai taip pat nebuvo taikomi. Galima laikyti, kad ekonominės sankcijos pasiekė savo tikslą ir izoliavo Baltarusiją nuo Vakarų bei sukūrė įtampą valstybės viduje, tačiau baimės motyvas, kaip sąlyga, nebuvo įgyvendintas.

ŠALTINIŲ IR LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Alex J. Bellamy, „Lessons unlearned: Why coercive diplomacy failed at Rambouillet“, *International Peacekeeping*, (2000).
2. Alexander L. George „The Need for Influence Theory and Actors – Specific Behavioral Models of Adversaries“, *Comperative Strategy*, (22:5, 2003).
3. Alexander L. George, Williams E. Simons, *The Limits of Coercive diplomacy*, Boulder, (CO: Westview Press, 1994).
4. Andrei Yahorou, „The protests in Belarus: Insights from Minsk and the Western View“ (Vilnius: Eastern Europe Studies Centre, August 2020), 2, žiūrėta 2021 m. lapkričio 11d., https://www.eesc.lt/wp-content/uploads/2020/08/v02_The-protests-in-Belarus_A4-paper-online.pdf.
5. Art, Robert J. ‘To What Ends Military Power.’ *International Security*, (Vol. 4, No. 4, 1980).
6. Aurel Sari, Ben Hudson, „Stirring Trouble at the Border: Is Belarus in Violation of International Law?“ (2021 m. lapkričio 16 d.), žiūrėta 2022 m. kovo 29 d., <https://www.justsecurity.org/79222/stirring-trouble-at-the-border-is-belarus-in-violation-of-international-law/>.
7. Barry H. Steiner, „Collective Preventive Diplomacy.“ A Study in International Conflict Management (Albany: State University of New York Press, 2004).
8. Byman, Daniel, Matthew Waxman, *The dynamics of coercion, American foreign policy an the limits of military might*, (United Kingdom: Cambridge University, 2002).
9. Byman, Waxman, *The Dynamics od Coercion, American Foreign Policy and The Limits of Military Might*.
10. Bratton, P.C. „When Is Coercion Successful? And Why Can’t We Agree on It?“, *Naval War College Review* (58 (3), 2005).
11. Chris Miller, „The protests in Belarus: Insights from Minsk and the Western View“ (Vilnius: Eastern Europe Studies Centre, 2020), 7, žiūrėta 2021 m. lapkričio 11d. https://www.eesc.lt/wp-content/uploads/2020/08/v02_The-protests-in-Belarus_A4-paper-online.pdf
12. Daniel L. Byman, Mattew C. Waxman, Eric Larson, *Air Power as Coercive Instrument*. (Santa Monica: Rand Corporation, 1999), 14. Žiūrėta 2022 kovo 13 d., <https://www.jstor.org/stable/10.7249/mr1061af.6> .
13. David A. Baldwin „Economic Statecraft“, (New York: Princenton University Press, 1985).

14. Dovilė Jakniūnaitė, „The Baltic States, Poland, and the Protests in Belarus: the Case for the Unconditional Love?“ kn. *The Russia Conference paper 2021*, sud. Sandis Šrāders, Vilijar Veebel (2021).
15. Edward Lucas, „The protests in Belarus: Insights from Minsk and the Western View“ (Vilnius: Eastern Europe Studies Centre, 2020), 5, žiūrėta 2021 m. lapkričio 11d. https://www.eesc.lt/wp-content/uploads/2020/08/v02_The-protests-in-Belarus_A4-paper-online.pdf.
16. Evija Djatkovica, „The Belarus Crisis through the Eyes of its Baltic and Nordic Neighbors“ Foreign Policy Research Institute, (2021 m. kovo 31 d.), žiūrėta 2022 m. balandžio 15 d., <https://www.fpri.org/article/2021/03/the-belarus-crisis-through-the-eyes-of-its-baltic-and-nordic-neighbors/>.
17. G. R Berridge, Lorna Lloyd, „Dictionary of Diplomacy“, (The Palgrave Macmillan, 2012).
18. George A, et al., „The limits of Coercive Democracy“ (Boston: Little, Brown, 1971).
19. George and Simons George, A. L. and Simons, W.E. (sud.), *The Limits of Coercive Diplomacy*, 2nd edition. Boulder, (CO: Westview, 1994).
20. George Modelski, „The Limits of Coercive Diplomacy: Laos Cuba, Vietnam by Alexander L.
21. George, David K. Hall and Williams R. Simons. „The American Political Science Review, Vol. 66, No. 1, 1972.
22. George, Alexander L. *Forceful Persuasion: Coercive Diplomacy as an Alternative to War*. Washington, DC: United States Institute of Peace Press, 1991.
23. Giedrius Česnakas, „The Challenges of the transformation of international system“. *Lithuania in the Global context: national security and defence policy dilemmas*, (Vilnius: General Jonas Žemaitis Military academy of Lithuania, 2020).
24. Gražvydas Jasutis, „Baltarusijos ir Rusijos karinės sąjungos patvarumas ir dinamikos scenarijai“, 16, žiūrėta 2022 m. sausio 20 d. <https://www.eesc.lt/wp-content/uploads/2020/07/RESC.-Baltarusijos-Rusijos-karinė-integracija.-Scenarijai.-LT.pdf>.
25. Grėsmių nacionaliniam saugumui vertinimas 2022“, Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentas ir Antrasis operatyvinių tarnybų departamentas prie krašto apsaugos ministerijos (Vilnius, 2022), 61, žiūrėta 2022 gegužės 2 d., <https://kam.lt/wp-content/uploads/2022/05/2022-METU-GRESMIU-NACIONALINIAM-SAUGUMUI-VERTINIMAS-uz-2021-metus.pdf>.
26. Herman Kahn, „On Escalation: Metaphors and Scenarios“, (Baltimore: Penguin, 1968).
27. Hollow Threats, Why Coercive diplomacy fails, (Master thesis, Air University, Maxwell Air Force Base, The School of Advanced Air and Space Studies, Alabama, 2015).

28. Ilario Schettino, „Is Coercive Diplomacy a Viable Means to Achieve Political Objectives?“ (2009), *E-International Relations*.
29. Inesa Dągūtė, „Prievartinė diplomatija: konceptualaus teorinio modelio paieškos“ (Bakalauro darbas, Vilniaus universitetas, Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas, 2019).
30. J. D. Maddox, „How to Start a War: Eight Cases of Strategic Provocation. Narrative and Conflict: Explorations in Theory and Practice“, (Technology George Mason University, 2016, 3(1)), 73, žiūrėta 2022 sausio 7d., <http://journals.gmu.edu/NandC/issue/view/195>.
31. Jack S. Levy, „Deterrence and Coercive Diplomacy: The Contributions of Alexander George“, *Rutgers University Political Psychology*, (Vol. 29, No. 4, 2008).
32. Jakob Wollenstein et al., „Illegal migration as a political weapon“ (Landerbericht: Konrad Adenauer Stiftung, 2021 August 5).
33. Jakobsen P. V., „Coercive Diplomacy.“ *The Sage Handbook of Diplomacy*, (2016).
34. Jakobsen, Peter Viggo, *Western Use of Coercive Diplomacy after the Cold War*. (Houndmills: Palgrave Macmillan, 1998).
35. Jerzy Targalskis „Jerzy Targalskis: Rusija suinteresuota, kad Lukašenka greičiau pasitrauktų“. *Analitinė apžvalga „Pasaulio pulsas“* (Eastern Europe Studies Center, 2020 12 (V)), 4, žiūrėta 2021 m. lapkričio 11d. <https://www.eesc.lt/wp-content/uploads/2020/12/Pasaulio-pulsas-5.pdf>.
36. Katsiaryna Golubeva, „End ‘appalling’ Belarus-Poland border crisis, UN rights office urges“, UNHCR, 2021 December 21, žiūrėta 2022 m. vasario 10, <https://news.un.org/en/story/2021/12/1108502>.
37. Kenneth A. Schultz, „Democracy and coercive diplomacy“, (Cambridge University Press, 2001), 5. 9780511491658, DOI: <https://doi.org/10.1017/CBO9780511491658>.
38. Kęstutis Girnius, „Kęstutis Girnius. Sankcijos – lazda turi du galus“, Vilniaus universitetas TSPMI, žiūrėta 2022 m. kovo 5 d., <https://www.tspmi.vu.lt/komentarai/kestutis-girnius-sankcijos-lazda-turi-du-galus/>.
39. Kiryl Kascian, Viktor Denisenko, “Society in the authoritarian discourse: The case of the 2020 presidential election in Belarus”, *Intersections, East European Journal of Society and Politics*, (Budapest: Centre for Social Science 2021, vol 7. No. 4).
40. Kofi Annan, *Secretary-General Reflects on ‘Intervention’ in Thirty-Fifth Annual Ditchley Foundation Lecture*, (Press Release, 26 June, 1998).
41. Laurence W. Martin, „Arms and Influence by Thomas C. Shelling“, *The American Political Science Review*, (Vol. 61, No. 3, 1967).

42. Laurynas Jonavičius, „Baltarusijos tendencijos 2021 / 1: sausis-balandis”, (Vilnius: Rytų Europos studijų centras 2021).
43. Laurynas Jonavičius, „Baltarusijos tendencijos 2021 / 2: sausis-balandis”, (Vilnius: Rytų Europos studijų centras 2021).
44. Laurynas Jonavičius, „Baltarusijos tendencijos 2021 / 3: sausis-balandis”, (Vilnius: Rytų Europos studijų centras 2021).
45. Laurynas Jonavičius, „Sankcijos Baltarusijos režimui griežtinimas ir didinimas: argumentai „už“ ir „prieš“”. (Vilnius: Eastern Europe Studies Centre).
46. Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerija „Lietuvos kariuomenė pasienyje su Baltarusija pradėjo tiesti spygliuotos vielos užtvartą“ (2021 m. liepos 8 d.), žiūrėta 2022 m. balandžio 10 d., <https://kam.lt/lietuvos-kariuomene-pasienyje-su-baltarusija-pradejo-tiesti-spygliuotos-vielos-uztvarta/>.
47. Marius Jokūbaitis, „Belaruskalij“ atstovė: jei Lietuva nutrauktų tranzitą, ieškinius pateiktų ir trąšų pirkėjai“, LRT, (2021m. gruodžio 21 d.), žiūrėta 2022 m. sausio 10 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1560678/lrt-trumpai-belaruskalij-skandalas-kas-ir-kaip-ivyko>.
48. „Ministras G. Landsbergis sveikina Europos Sąjungos sprendimą išplėsti sankcijas Baltarusijai“, Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija, (2020 m. gruodžio 18 d.), žiūrėta 2022 m. balandžio 16 d. <https://www.urm.lt/default/lt/naujienos/ministras-g-landsbergis-sveikina-europos-sajungos-sprendima-isplesti-sankcijas-baltarusijai>.
49. Natalija Zverko, „Metai po rinkimų. Baltarusių aktyvistė: mes užauginame pabaisą ir dėl to taip pat esame kalti“, LRT, 2021 rugpjūčio 9 d., žiūrėta 2021 sausio 10 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1464463/metai-po-rinkimu-baltarusiu-aktyviste-mes-uzauginame-pabaisa-ir-del-to-taip-pat-esame-kalti>.
50. Nicolas Mulder, *The Economic Weapon The Rise of Sanctions as a Tool of Modern War*, (Yale University Press, 2022).
51. Pape, Robert A., *Bombing to Win: Air power and Coercion in War*, (London : Cornell University Press, 1996).
52. Paul Gordon Lauren, *Ultimata and Coercive Diplomacy*, (Wiley on behalf of The International Studies Association, Vol. 16, No. 2, Jun., 1972).
53. Pavel Slunkin, Artyom Shraibman, Hanna Hubara, „Belarus and the Baltic states: repercussions of the lingering political crisis“ (*Sense Analytics*, 2021).
54. Perez, Aida M., „Coercive Diplomacy in the 21 st. Century: A New Framework for the

55. Peter Viggo Jakobsen, *Western Use of Coercive Diplomacy After the Cold War: A Challenge for Theory and practice*, (Great Britain: Macmillan Press LTD, 1998).
56. Peter Viggo Jakobsen „Coercive Diplomacy.“ *The Sage Handbook of Diplomacy*, (2016).
57. Piper Coes, „Examining Belarus' Growing Reliance on Russia“, Foreign Policy Research Institute, (2021 m. spalio 8 d.), žiūrėta 2022 m. balandžio 15 d., <https://www.fpri.org/article/2021/10/examining-belarus-growing-reliance-on-russia/>
58. Ramūnas Vilpišauskas, „Lithuania“. *Baltic and Nordic responses to the 2020 post-election crisis in Belarus. Latvian institute of international affairs*, 2021.
59. Robert A. Pape, „Bombing to Win: air Power and Coercion in War“, (London: Cornell University Press, 1996).
60. Schelling, Thomas C. *Arms and influence, With a New Prefaces and Afterword*. 2 leid. (New Haven and London: Yale University Press, 2008).
61. Schelling, Thomas C. *The Strategy of Conflict*. Cambridge, (MA: Harvard University Press, 1963).
62. Schultz, Kenneth A., *Democracy and Coercive diplomacy.*, (United Kingdom: Cambridge University Press, 2004).
63. Sergei Utkin, „The Sorry State of Baltics - Russian Relations“, Carnegie endowment for international peace, žiūrėta 2022 gegužės 2 d., <https://carnegie.ru/commentary/83612>.
64. Sharad Joshi, „The Practice of Coercive Diplomacy in the Post-9/11 Period“, (Dissertation, University of Pittsburgh, Public and International affairs, 2006).
65. Steve Smith, „A Study of Belief Systems and International Relations,“ „Belief Systems and International Relations,“ Richard Little and Steve Smith, eds., (New York: Basil Blackwell, 1988).
66. Šarūnas Sabaitis, „Belaruskalij“ skandalas: kada bus nutrauktas trąšų tranzitas, kokios sankcijos ir ko dar nežinome“, LRT, (2021m. gruodžio 13 d.), žiūrėta 2022 m. sausio 10 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/1562551/belaruskalij-skandalas-kada-bus-nutrauktas-trasu-tranzitas-kokios-yra-sankcijos-ir-ko-dar-nezinome>.
67. Tanya Glaser, „Summary of „Forceful Persuasion: Coercive Diplomacy as an Alternative to War“. *Conflict Research Consortium*, (Washington, D.C.: United States Institute of Peace Press, 1991), žiūrėta 2021 m. gruodžio 16 d., <https://www.beyondintractability.org/bksum/george-forceful>.
68. Thomas C, Schelling, „Arms and Influence“. (New Have, Yale University press, 1966).
69. Thomas C. Shelling, „The Future of Arms Control“ *Operations Research*, (Vol. 9, No 5, 1961).
70. Thomas J. Christensen, *Worse Than a Monolith: Alliance Politics and Problems of Coercive Diplomacy in Asia*, (New Jersey: Princenton University Press, 2011).

71. Tomas Janeliūnas, „A. Lukašenkos režimas ir visuomenės pasipriešinimas: trumpojo laikotarpio Baltarusijos įvykių scenarijai“, (Vilnius: Rytų Europos studijų centras 2020).
72. Virgilijus Pugačiauskas, “Military Cooperation between Russia and Belarus: Theoretical and Practical Perspectives.” *Lithuanian Annual Strategic Review*, (2019).
73. „Carrot and Stick“, (Daktaro disertacija, University of Miami, 2015), 2, žiūrėta 2021 m. sausio 13 d., https://scholarlyrepository.miami.edu/oa_dissertations/1557.
74. „Užsienio reikalų ministerijos pareiškimas, praėjus metams po suklastotų Baltarusijos prezidento rinkimų“, Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija (2021 m. rugpjūčio 9 d.), žiūrėta 2022 m. balandžio 7 d., <https://urm.lt/default/lt/naujienos/uzsienio-reikalu-ministerijos-pareiskimas-praejus-metams-po-suklastotu-baltarusijos-prezidento-rinkimu>.
75. Evija Djatkovica, „The Belarus Crisis through the Eyes of its Baltic and Nordic Neighbors“, Foreign Policy Research Institute, (2021 m. kovo 31 d.), žiūrėta 2022 m. balandžio 15 d., <https://www.fpri.org/article/2021/03/the-belarus-crisis-through-the-eyes-of-its-baltic-and-nordic-neighbors/>.
76. „Europos Parlamentas nepripažins A. Lukašenkos Baltarusijos prezidentu“, Europos parlamentas. Biuras Lietuvoje, žiūrėta 2022 m. gegužės 1 d. <https://www.europarl.europa.eu/lithuania/lt/ziniasklaidai/europos-parlamentas-nepripazins-a-lukašenkos-baltarusijos-prezidentu>.
77. „Lithuania’s Foreign Minister Gabrielius Landsbergis: The EU must impose sanctions against airports in Belarus“, Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Lithuania, (2021 m. lapkričio 8 d.), -žiūrėta 2022 m. kovo 6 d., <https://jp.mfa.lt/default/en/news/lithuanias-foreign-minister-gabrielius-landsbergis-the-eu-must-impose-sanctions-against-airports-in-belarus>.
78. „Baltarusija: ketvirtasis ES sankcijų dėl ilgalaikių represijų ir priverstinio „Ruanair“ orlaivio nutūpymo paketas“, Europos Vadovų Taryba. Europos Sąjungos Taryba, žiūrėta 2022 kovo 13 d., <https://www.consilium.europa.eu/lt/press/press-releases/2021/06/21/belarus-fourth-package-of-eu-sanctions-over-enduring-repression-and-the-forced-landing-of-a-ryanair-flight/>.
79. „Baltarusija: ES išplėtė sankcijų taikymo sritį siekdama kovoti su hibridiniais išpuoliais ir naudojimusi migrantais kaip priemone“. Europos Vadovų Taryba, Europos Sąjungos Taryba, 2-3, žiūrėta 2021 m. gruodžio 20 d., <https://www.consilium.europa.eu/lt/press/press-releases/2021/11/15/belarus-eu-broadens-scope-for-sanctions-to-tackle-hybrid-attacks-and-instrumentalisation-of-migrants/>.
80. „Baltarusija: Tarptautinė parama ir protestų ateitis“. Eastern Europe Studies Centre, žiūrėta 2022 m. kovo 1 d., <https://www.eesc.lt/2021/02/22/baltarusija-tarptautine-parama-ir-protestu-ateitis/>

81. „Baltarusijos klausimų santrauka“, RESC Naujienos, 2020, žiūrėta 2021 m. lapkričio 11d. <https://www.eesc.lt/2020/11/24/baltarusijos-klausymu-santrauka-ekonomika/>
82. ¹ „Biden should not let the IMF throw a lifeline to Belarus’s dictator“, Washington Post, (2021 August 8), žiūrėta 2022 kovo 17d., <https://www.washingtonpost.com/opinions/2021/08/18/biden-should-not-let-imf-throw-lifeline-belaruss-dictator/>.
83. „Chronologija. ES ribojamosios priemonės Baltarusijai“, Europos Vadovų Taryba, Europos Sąjungos Taryba, žiūrėta 2022 m. gegužės 2 d., <https://www.consilium.europa.eu/lt/policies/sanctions/restrictive-measures-against-belarus/belarus-timeline/>.
84. „EP nariai: Baltarusijos opozicijos kova už demokratiją įvertinta Sacharovo premija už minties laisvę“, BNS, žiūrėta 2022 m. gegužės 1 d., <https://sc.bns.lt/view/item/365655>.
85. „ES santykiai su Baltarusija“. Europos Vadovų Taryba Europos Sąjungos Taryba, žiūrėta 2022 m. sausio 20 d., <https://www.consilium.europa.eu/lt/policies/eastern-partnership/belarus/>.
86. „Grėsmių nacionaliniam saugumui vertinimas 2020“, Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentas ir Antrasis operatyvinių tarnybų departamentas prie krašto apsaugos ministerijos (Vilnius, 2021), 38, žiūrėta 2021 gruodžio 29 d., <https://www.vsd.lt/wp-content/uploads/2020/02/2020-Gresmes-LT-.pdf>.
87. „Į Lietuvą atvyko NATO kovos su hibridinėmis grėsmėmis ekspertų komanda“, Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerija (2021 m. rugsėjo 6 d.) žiūrėta 2022 m. balandžio 4 d., <https://kam.lt/i-lietuva-atvyko-nato-kovos-su-hibridinemis-gresmemis-ekspertu-komanda/>.
88. „Lietuvos ambasada Baltarusijoje atnaujina vizų išdavimą“, Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija (2021 m. liepos 20 d.), žiūrėta 2022 m. balandžio 4 d., <https://urm.lt/default/lt/naujienos/lietuvos-ambasada-baltarusijoje-atnaujina-vizu-isdavima> Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija.
89. „Lietuvos ginklų kontrolės inspektoriai stebėjo Rusijos – Baltarusijos bendrų karinių pratybų „Sąjunginis ryžtas 2022 veiksmus“, Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerija (2022 m. vasario 22 d.), žiūrėta 2022 m. balandžio 4 d., <https://kam.lt/lietuvos-ginklu-kontroles-inspektoriai-stebejo-rusijos-baltarusijos-bendru-kariniu-pratybu-sajunginis-ryztas-2022-veiksmus/>.
90. „Lithuania’s Foreign Minister Gabrielius Landsbergis: The EU must impose sanctions against airports in Belarus“, Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Lithuania, (2021 m. lapkričio 18 d.), žiūrėta 2022 m. kovo 1 d., <https://jp.mfa.lt/default/en/news/lithuanias-foreign-minister-gabrielius-landsbergis-the-eu-must-impose-sanctions-against-airports-in-belarus>.

91. „Restrictive measures following the 2020 Belarus presidential elections“. European Council, žiūrėta 2022 m. sausio 9 d., <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/sanctions/restrictive-measures-following-the-2020-belarus-presidential-elections/>.
92. „Ribojamosios priemonės Baltarusijai“, Europos Vadovų Taryba, Europos Sąjungos Taryba, žiūrėta 2022 m. balandžio 16 d. <https://www.consilium.europa.eu/lt/policies/sanctions/restrictive-measures-against-belarus/>.
93. „Teismas: „Belaruskalij“ ir „Lietuvos geležinkelių“ sutartis kėlė grėsmę šalies saugumui“, BNS, (2022 m. balandžio 7 d.), žiūrėta 2022 m. gegužės 2 d., <https://www.bns.lt/topic/1911/news/66125543/print/true/>.
94. „Užsienio reikalų ministerijos pareiškimas dėl vadinamojo „referendumo“ dėl Konstitucijos pataisų Baltarusijoje“, Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija, žiūrėta 2022 m. kovo 10 d., <https://www.urm.lt/default/lt/naujienos/uzsienio-reikalu-ministerijos-pareiskimas-del-vadinamojo-referendumo-del-konstitucijos-pataisu-baltarusijoje>.
95. „Viceministras M. Abukevičius: Lietuva ir Lenkija turi glaudžiai bendradarbiauti ieškant patikimų atgrasymo priemonių“, Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerija (2021 m. lapkričio 4 d.), žiūrėta 2022 m. balandžio 4 d., <https://kam.lt/viceministras-m-abukevicius-lietuva-ir-lenkija-turi-glaudziai-bendradarbiauti-ieskant-patikimu-atgrasymo-priemoniu/>.

SUMMARY

Lithuanian coercive diplomacy to Belarus 2020 – 2022

A review of the abstract literature on coercive diplomacy revealed three essential approaches to the conditions for the success of coercive diplomacy and the effectiveness of the strategy. It can be argued that, first of all, the success of coercive diplomacy depends on internal and external conditions (domestic policy and external factors). Secondly, the use of military force may potentially lead to a preponderance of power and fear over the enemy. Third, the alleged threat must be convincing and sufficiently strong, as it enables the fulfilment of potential claims and the obedience of the opponent. It is understandable that the success of the strategy will depend on the complexity of the actions undertaken.

After analysing the basic rules of the theory of coercive diplomacy and the conditions determining the effectiveness of the strategy, it was noticed that the different variables presented by the authors have common connections. The rather abstract concept of coercive diplomacy identified three basic principles for success: (1) Context analysis and cognition of the adversary; (2) International support and multilateralism; (3) One-way and clear decision-making. The strategy of coercive diplomacy is seen as complex and determines the effectiveness of the measures.

Farther, the analysis of the condition “*Context Analysis and Cognition of the Opponent*” showed the factors of continuity of the Belarussian regime: (1) support for and use of force structures; (2) the leader of the regime support the political administration and bureaucracy; (3) Russia's external partner involvement in the political crisis. A deceptive tactic that uses and incites violence to mislead an opponent. Clearly, this has become a conditional cover. Lastly, the potential of the Alliance against NATO has been a steady growth in military and economic interaction with Russia and in the process of normalization. This shows a change in the behavior and purpose of the opponent, which depended on the involvement of allied Russia and its influence on the political process in Belarus. For his part, President Lukashenko of Belarus justified his confrontation with the West, who was accused not only of plotting a coup, but also of wanting to occupy part of the country's territory. Understandably, Belarussian rhetoric and published actions could not be trusted because of propaganda and the constant publication of misleading information about foreign and domestic policy. And the rather passive reaction of the Western states and the entire international community, as well as the "silent" cooperation of Belarus with Russia, only helped to maintain the current position.

The second condition, “*International Support and Multilateralism*”, revealed that the main goal of Lithuania, the European Union and the United States was dialogue and financial backing of the Belarussian opposition and the completion of political transformation. The crackdown on the

Belarussian regime by the Belarussian regime has weakened the internal state of the opposition and the support of the international community for supporting the opponent has become insufficient. The condition of coalition or forced multilateralism was only partially effective. The application of economic sanctions and the rhetorical line remained stable, but adoption was slow. And differing perceptions of security challenges due to geographical location or experience in diplomatic relations with Belarus have influenced the perception of the real threat of Belarus' actions and a stronger response. In other words, different levels of motivation are observed among the coalition participants. Sanctions were only a tool for pressure, but not a tool for political change. And since the success of the coalition coercive diplomacy condition depended on a common approach, values and interest, it is interpreted that the asymmetry of motivation between Lithuania, the EU and the United States only partially filled.

Finally, the third condition "*One-way and clear decision-making*" distinguished that the differences between the political regimes of Lithuania and Belarus dictate different application of political and diplomatic decisions and measures. Naturally, the actions of the authoritarian regime are short-lived and based on greater aggression. In contrast to democratic states or their coalitions, which are oriented towards a more moderate and long-term process. While Belarus's understandable long-term goal is the legitimacy of the regime and the normalization of relations with the West, the choice of coercive diplomacy is not focused on dialogue or cooperation. The establishment of clear and unambiguous conditions for resolving the crisis for reasons of credibility (requirements for the opponent) has only been partially established by imposing restrictive sanctions for non-compliance with international law. However, the EU delay and the "scandal" of the suspension of Lithuanian fertilizer transit did not create a sense of credibility or urgency for the opponent. Exact time limits were also not applied. Economic sanctions can be considered to have achieved their goal of isolating Belarus from the West and creating internal tensions, but the motive of fear as a condition has not been met.